Valforsknings-
programmet

Faktablad
2018–2022

Valforskningsprogrammet

Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet

2022.12.14

www.gu.se/valforskning

Valforskningsprogrammets faktabladserie

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Bedömningar av hur regeringen skötte pandemin och Ukraina

Bakåtblickande bedömningar av regeringens prestationer är en viktig del i väljarnas beslutsfattande i samband med val. I vallokalsundersökningen 2022 fick väljarna besvara frågor om hur de ansåg att regeringen hade hanterat kriserna Coronapandemin och kriget i Ukraina. Inte överraskande anser mitten-högerpartiernas väljare (L, M, KD, SD) att regeringen skött Coronapandemin och kriget i Ukraina betydligt sämre jämfört med mitten-vänster partierna (V, S, MP, C). Och Socialdemokraternas väljare ansåg att regeringen krishanterade Coronapandemin och kriget i Ukraina allra bäst (81 procent). Sverigedemokraternas väljare tyckte att regeringen hanterat Coronapandemin och kriget i Ukraina allra sämst (33 respektive 43 procent). Sett till hela väljarkåren var det dock en majoritet som gjorde bedömningen att regeringen hanterat kriserna mycket eller ganska bra (58 respektive 62 procent).

Figur 1 Andelen väljare som angav att regeringen skött Coronapandemin respektive kriget i Ukraina mycket eller ganska bra bland samtliga och bland partiernas väljare (procent)

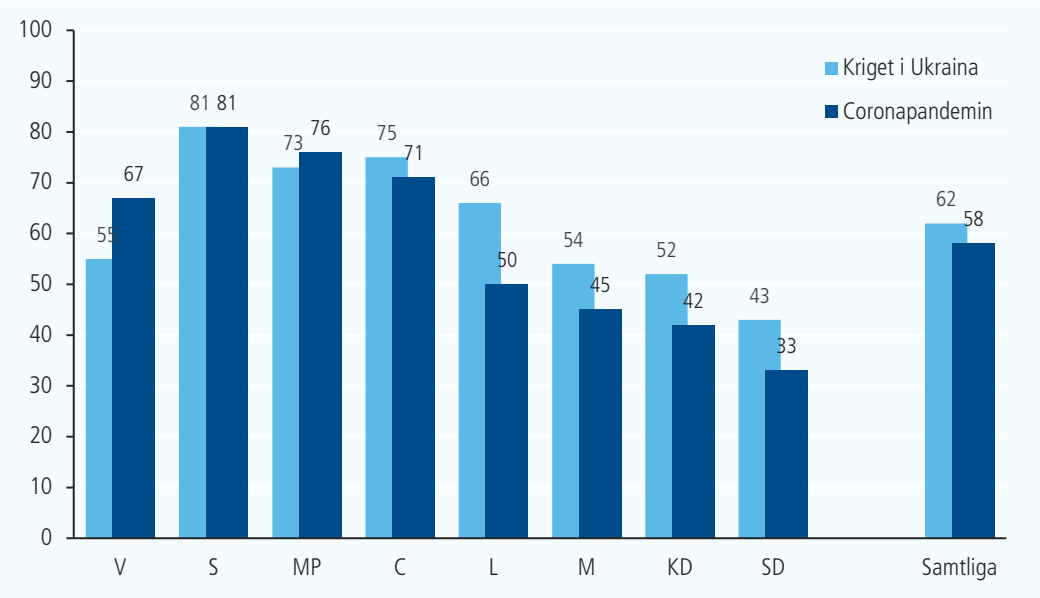

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: SVT:s vallokalsundersökningen 2022.

Kommentar: Figuren visar andelen väljare som anser att regeringen skötte Coronapandemin och kriget i Ukraina mycket eller ganska bra, fördelat per partival och samtliga. I frågan fanns även svarsalternativen varken bra eller dåligt, ganska dåligt och mycket dåligt. För samtliga inkluderas väljarna som röstade på övriga partier. Resultaten är viktade mot valresultatet.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:22
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Tabell 1 Andelen väljare som angav att regeringen skött Coronapandemin respektive kriget i Ukraina mycket eller ganska bra redovisat per partival (procent)

Coronapandemin	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	medel	Antal svarande
Vänsterpartiet	18	49	18	11	4	2,33	964
Socialdemokraterna	35	47	12	5	1	1,91	3 100
Miljöpartiet	26	50	15	7	2	2,09	883
Centerpartiet	21	50	18	9	2	2,21	872
Liberalerna	8	42	21	22	7	2,77	613
Moderaterna	9	36	24	20	11	2,87	1 858
Kristdemokraterna	8	34	23	22	13	2,98	554
Sverigedemokraterna	8	24	23	23	22	3,26	1 449
Samtliga	19	39	19	14	9	2,55	10 412

Kriget i Ukraina	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	medel	Antal svarande
Vänsterpartiet	16	39	30	9	6	2,51	960
Socialdemokraterna	36	45	15	2	2	1,88	3 091
Miljöpartiet	25	48	21	5	1	2,10	884
Centerpartiet	25	49	20	5	1	2,06	867
Liberalerna	17	49	25	6	3	2,28	611
Moderaterna	10	44	32	10	4	2,53	1 840
Kristdemokraterna	12	40	33	8	7	2,57	553
Sverigedemokraterna	9	34	33	11	13	2,85	1 436
Samtliga	20	42	25	7	6	2,35	10 360

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: SVT:s vallokalsundersökning 2022.

Kommentar: Tabellen visar andelen svarande för respektive svarsalternativ i frågorna ställda om regeringens hantering av Coronapandemin och kriget i Ukraina från mycket bra (1) till mycket dåligt (5), fördelat på partival. För samtliga inkluderas väljarna som röstade på övriga partier. Resultaten är viktade mot valresultatet.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:22
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Den magiska kvarten

Under SVTs valvaka 2022 introducerades rösträkningen med en graf över hur inrapporteringen av valresultat sett ut under valkvällen 2018. Minut för minut-jämförelser mellan redan räknade röster och det slutgiltiga valresultatet visade att avvikelsen minskar dramatiskt en knapp timme in i rösträkningen. Från 21:18 och under de därpå följande femton minuterna ökade antalet inrapporterade valdistrikt från 400 till 1 100. Detta mönster har upprepats vid många tidigare val. Såvida ett val inte är mycket jämnt finns en klar bild av hur valet kommer att sluta vid 22-tiden.

Valnattsinrapporteringen 2022 avvek från tidigare erfarenheter (se figur 1). Fram till 21:45 följde inrapporteringen samma bana som 2018, låt vara med ett par minuters fördröjning. Men då avbröts inrapporteringen abrupt när länsstyrelsernas telefonväxel slutade fungera. Även om felet kunde avhjälpas snabbt orsakade stoppet en hicka i inrapporteringen. Under närmare fyrtiofem minuter rapporterades inga nya resultat. Först framåt halv elva kom inrapporteringen igång igen. Då fortsatte de räknade rösterna planenligt att konvergera mot det slutgiltiga valresultatet. Kombinationen ett jämnt val och avbrottet i inrapporteringen skänkte en särskild dramaturgi åt valvakan. Magdalena Anderssons regeringsunderlag ledde rösträkningen fram till 22:45 då Ulf Kristerssons segrande underlag slutligen övertog ledningen. Avbrottet innebar att ledningen skiftade nästan en hel timme senare än vad som hade varit fallet med en ostörd inrapportering.

Figur 1 När under valkvällen konvergerar valresultatet? Avvikelser mellan det hittills färdigräknade valnattsresultatet och det slutgiltiga valresultatet (medelfel per parti) samt andel färdigräknade distrikt, 2018 och 2022 (procent).

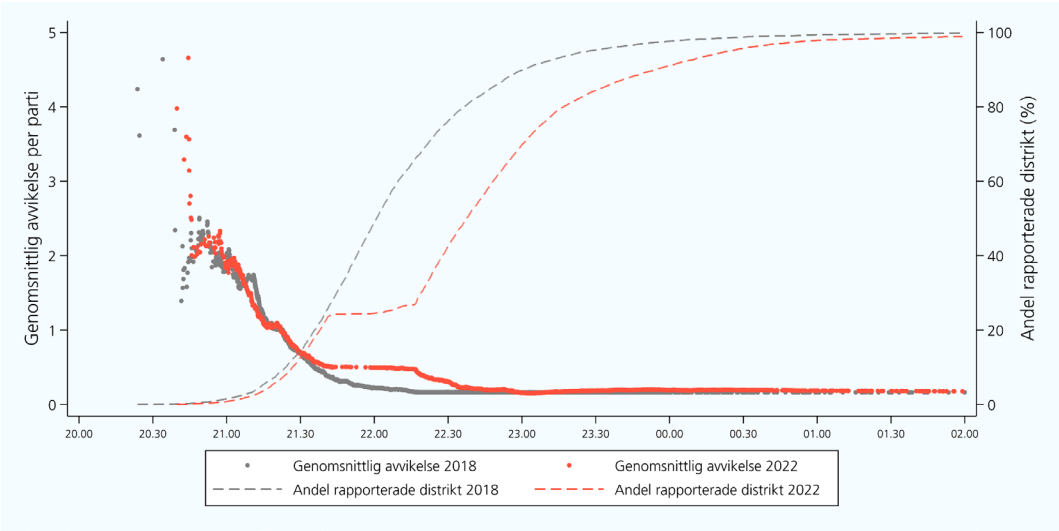

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valmyndigheten

Kommentar: Rapporteringstiderna för valnattsrapportering från olika valdistrikt har begärts ut från Valmyndigheten. De kompletta listorna för inrapporteringstider finns arkiverade vid Valforskningsprogrammet (se även faktabladet 2021:16). Medelfel per parti beräknas för nio kategorier – de åtta riksdagspartierna plus kategorin övriga partier – genom att först summera alla avvikelser mellan partiernas procentandel i det hittills färdigräknade valnattsresultatet och det slutgiltiga valresultatet och sedan dividera med antalet kategorier. Tretton valdistrikt räknades klart efter 02:00 den 10 september 2018 och finns därför inte med i analysen. Sextionio valdistrikt räknades klart efter 02:00 den 11 september 2022 och finns därför inte med i analysen.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:21
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Aggregerad rörlighet 1924–2022

Hur styrkeförhållandena mellan partierna i ett partisystem förändras vid val kan mätas genom det så kallade Pedersens index. Indexet för aggregerad rörlighet beräknas genom att summera respektive partis förändrade röststöd mellan två efter varandra följande val och därefter dividera summan med två. Det tal som blir resultatet motsvarar den ungefärliga andelen parlamentsplatser som byter ägare mellan partierna mellan de två valen som studeras. Det svenska genomsnittet för den aggregerade rörligheten mätt från år 1924 till 2022 är endast 8,4 enheter vilket indikerar stor stabilitet. Likaså visade valet 2022 visade på en mycket liten förändring i styrkeförhållandena mellan partierna. Den aggregerade rörligheten för mandatperioden 2018–2022 mätt med Pedersens index ger ett värde på 5,8, vilket är klart lägre än sentida val. Antalet mandat som bytte ägare mellan de åtta riksdagspartier som var inblandade i bytena 2018–2022 var endast 20 till antalet. Under mandatperioden 1976–1979 hade den aggregerade rörligheten som lägst värde (3,0), medan det var som högst under mandatperioden 2002–2006 (15,8). Historiskt är utvecklingen av partiernas röststöd 2018–2022 närmast fastfrusen och Sverige har fortfarande inte haft något jordskredsval i jämförelse med flera av våra grannländer hade under 1970-talet.

Figur 1 Aggregerad förändring av partiernas röststöd 1924–2022 (Pedersens index).

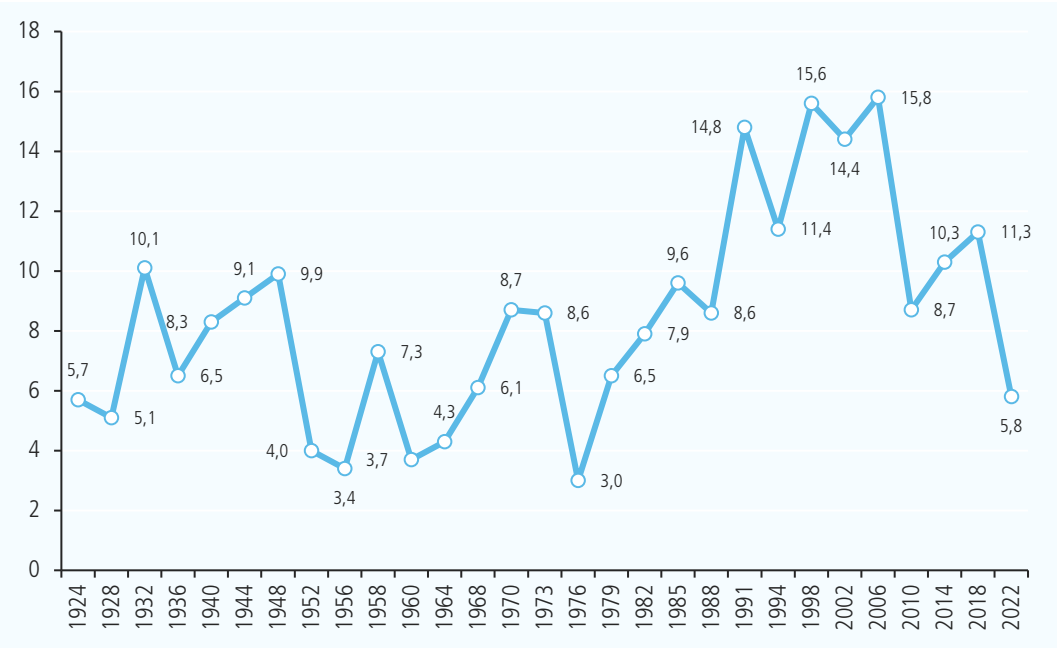

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valmyndigheten

Kommentar: Figuren visar den aggregerade förändringen av partiernas röststöd (Pedersens index) som beräknas genom de summerade absoluta förändringarna (i procentenheter) av partiernas röststöd mellan två på varandra följande val dividerat med två. Pedersens index är beräknat för sex kategorier (riksdagspartier samt övriga) 1924–1960 där 1924 använder 1921 års valresultat för beräkning, nio kategorier 1964, sju kategorier 1968–1985, åtta kategorier 1988–1991, nio kategorier 1994, åtta kategorier 1998, nio kategorier 2002–2010, tio kategorier 2010–2018 samt nio kategorier 2022. Måttet för aggregerad förändring mellan två val utvecklades av Mogens Pedersen under 1970-talet.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:20
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Partiernas starkaste och svagaste kommuner i riksdagsvalet 2022

Det finns en stor skillnad i partiernas röststöd mellan Sveriges 290 kommuner. Den geografiska variationen i riksdagsvalet 2022 följer dock ett igenkännbart mönster från tidigare val. I Tabell 1 redovisas partiernas fem starkaste och fem svagaste kommuner i riksdagsvalet 2022. Generellt har Vänsterpartiet starkast stöd i storstäderna, Socialdemokraterna och Centerpartiet i norra Sverige, Kristdemokraterna i Småland, Sverigedemokraterna i Skåne, Moderaterna och Liberalerna i kranskommuner i Stockholms län, och till sist Miljöpartiet i Jokkmokk, Åre, Stockholm men även universitetsstäderna. Anledningen till att det finns geografiska mönster i röstandet kan i huvudsak förklaras av att befolkningssammansättningen ser annorlunda ut i olika områden, vilket följaktligen innebär en skillnad i röstningsmönster (Oscarsson & Holmberg, 2016).

Tabell 1 Partiernas fem starkaste och fem svagaste kommuner i riksdagsvalet 2022 (procent).

	Vänsterpartiet		Socialdemokraterna		Miljöpartiet		Centerpartiet	
Fem bästa	Pajala	15,07	Piteå	48,04	Jokkmokk	11,80	Robertsfors	12,92
	Göteborg	12,85	Skellefteå	45,21	Lund	11,01	Övertorneå	12,21
	Malmö	12,49	Munkfors	44,04	Stockholm	10,02	Åre	11,83
	Stockholm	11,73	Kalix	43,86	Uppsala	8,90	Gotland	11,72
	Sundbyberg	10,92	Älvsbyn	43,23	Åre	8,52	Ydre	11,23
Fem sämsta	Årjäng	2,51	Täby	19,79	Åstorp	1,41	Bjuv	2,94
	Nykvarn	2,50	Sjöbo	19,07	Eda	1,37	Kiruna	2,86
	Lomma	2,20	Lidingö	17,78	Bjuv	1,36	Gällivare	2,76
	Danderyd	2,15	Vellinge	14,83	Arvidsjaur	1,27	Surahammar	2,75
	Vellinge	1,25	Danderyd	12,50	Norsjö	1,20	Bromölla	2,39
	Liberalerna		**Kristdemokraterna**		**Moderaterna**		**Sverigedemokraterna**	
Fem bästa	Danderyd	12,30	Årjäng	17,80	Danderyd	40,98	Sjöbo	42,58
	Lidingö	10,66	Sävsjö	14,76	Vellinge	35,75	Bjuv	42,07
	Täby	9,74	Öckerö	14,15	Lidingö	34,21	Perstorp	40,88
	Lomma	8,91	Gnosjö	12,98	Täby	33,92	Klippan	40,31
	Lund	8,43	Ödeshög	12,87	Lomma	29,42	Örkelljunga	39,27
Fem sämsta	Berg	1,38	Oxelösund	3,35	Hagfors	9,40	Lidingö	12,08
	Gällivare	1,38	Burlöv	3,34	Ragunda	9,27	Nacka	11,84
	Högsby	1,24	Stockholm	3,17	Arjeplog	9,03	Danderyd	11,10
	Bräcke	1,22	Hällefors	3,14	Sollefteå	7,42	Umeå	10,85
	Ragunda	1,14	Malmö	3,00	Dorotea	6,83	Stockholm	10,67

Källa: Den officiella valstatistiken från valmyndigheten (www.val.se)

Referenser

Oscarsson, Henrik & Sören Holmberg (2016). *Svenska väljare*. Wolters Kluwer.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:19
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Partiernas valresultat i riksdags-, region- och kommunval 2022

Idag väljer omkring två tredjedelar av väljarna att rösta på olika partier i våra samtidiga val till riksdag, region och kommun. Partiernas röststöd mellan valen är dock relativt likartade. Historiskt brukar Socialdemokraterna och Centerpartiet få bättre resultat i region- och kommunvalen medan Moderaterna får bättre resultat i riksdagsvalen. I valet 2022 fick Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Kristdemokraterna bäst resultat i regionval, Centerpartiet och Moderaterna fick bäst resultat i kommunval och Miljöpartiet och Sverigedemokraterna bäst resultat i riksdagsval (se figur 1). Sverigedemokraterna är det enda partiet vars röststöd år 2022 skiljer sig markant mellan riksdagsvalet samt region- och kommunvalet. Partiet har ett nationellt stöd på 20,5 procent och blev därmed även Sveriges näst största parti i valet 2022. Men SD har endast 14,9 och 14,4 procents röststöd på lokal nivå där de fortfarande är det tredje största partiet (se tabell 1).

Figur 1 Partiernas röststöd i riksdag-, region- och kommunval 2022 (procent).

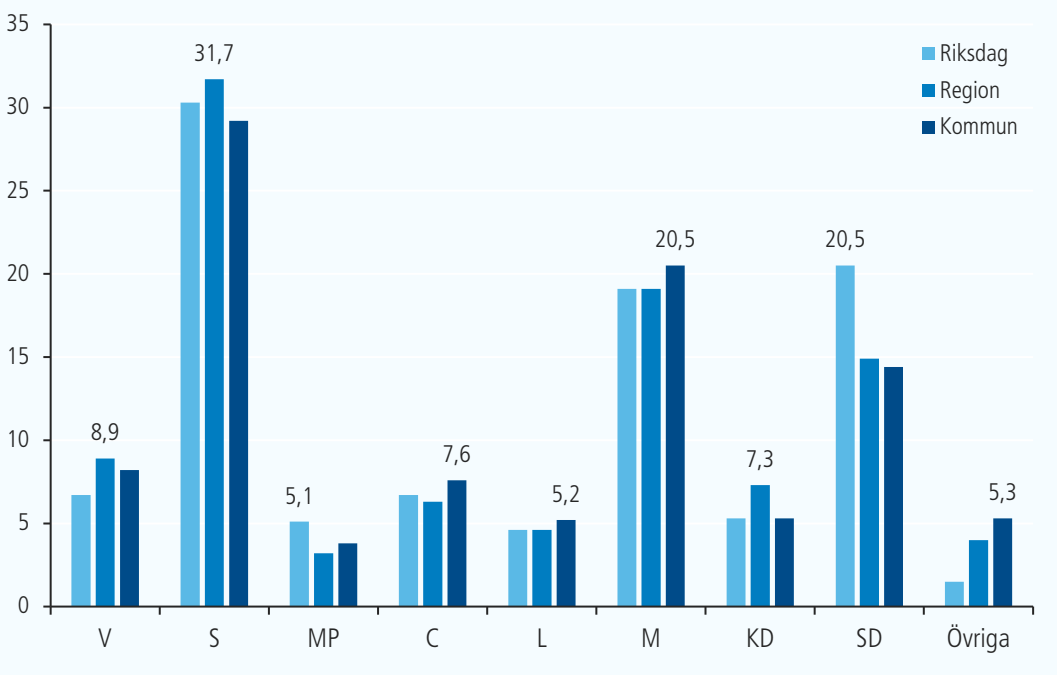

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valmyndigheten

Kommentar: Figuren visar andelar röststöd per riksdagsparti och övriga i de riksdags-, region- och kommunvalen 2022, datan är hämtad från Valmyndighetens sammanställningar som riksdags-, region- och kommunalvalen. Andelarna har räknats fram genom att dividera antalet röster för respektive parti med det totala antalet giltiga röster i respektive val.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:18
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Partiernas röststöd i riksdag-, region- och kommunval 2022 (procent).

Parti	Riksdagsvalet	Regionvalet	Kommunvalet
Vänsterpartiet	6,7	8,9	8,2
Arbetarepartiet Socialdemokraterna	30,3	31,7	29,2
Miljöpartiet de gröna	5,1	3,2	3,8
Centerpartiet	6,7	6,3	7,6
Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	4,6	4,6	5,2
Moderaterna	19,1	19,1	20,5
Kristdemokraterna	5,3	7,3	5,3
Sverigedemokraterna	20,5	14,9	14,4
Övriga	1,5	4,0	5,3
Summa procent	100	100	100
Total antal giltiga röster	6 547 625	6 415 357	6 498 591

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valmyndigheten

Kommentar: Figuren visar andelar röststöd per riksdagsparti och övriga i de riksdags-, region- och kommunvalen 2022 tillsammans med totalt antal giltiga röster för respektive val, datan är hämtad från Valmyndighetens sammanställningar som riksdags-, region- och kommunalvalen.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:18
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-
forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Förtidsröstning 1944-2022

Andelen svenska medborgare som väljer att förtidsrösta slog ett nytt rekord i riksdagsvalet 2022. Närmare hälften av väljarna, 47,9 procent, lade sin röst före valdagen den 11 september. Andelen förtidsröstare 2022 var 3,4 procentenheter högre än det tidigare rekordet från 2018 (44,5 procent) (se figur 1). Förtidsröstning i riksdagsval är en gammal tradition som funnits sedan 1944 års val till riksdagens andra kammare. Då förtidsröstade endast 2 procent av väljarkåren. På den tiden bedrevs förtidsröstningen dock i en mycket begränsad omfattning då endast de som av särskilda skäl var förhindrade att rösta i vallokal tilläts att förtidsrösta på posten. Den begränsade omfattningen av förtidsröstning gällde fram till 1969 års riksdagsbeslut om att röstning i annan ordning än vallokal inte skulle begränsas i onödan (1969:1). År 1982 fastslog sedan riksdagen att de som fann sig vara förhindrad att rösta i vallokal ska tillåtas förtidsrösta på posten (proposition 1982:105). Reformen utökade möjligheterna till förtida röstning ytterligare. Förtidsröstandet har sedan ökat successivt för varje valår, från 13,9 procent år 1970 till 47,9 procent år 2022.

Figur 1 Andelen väljare som röstat i förtid i riksdagsvalen 1944-2022 (procent).

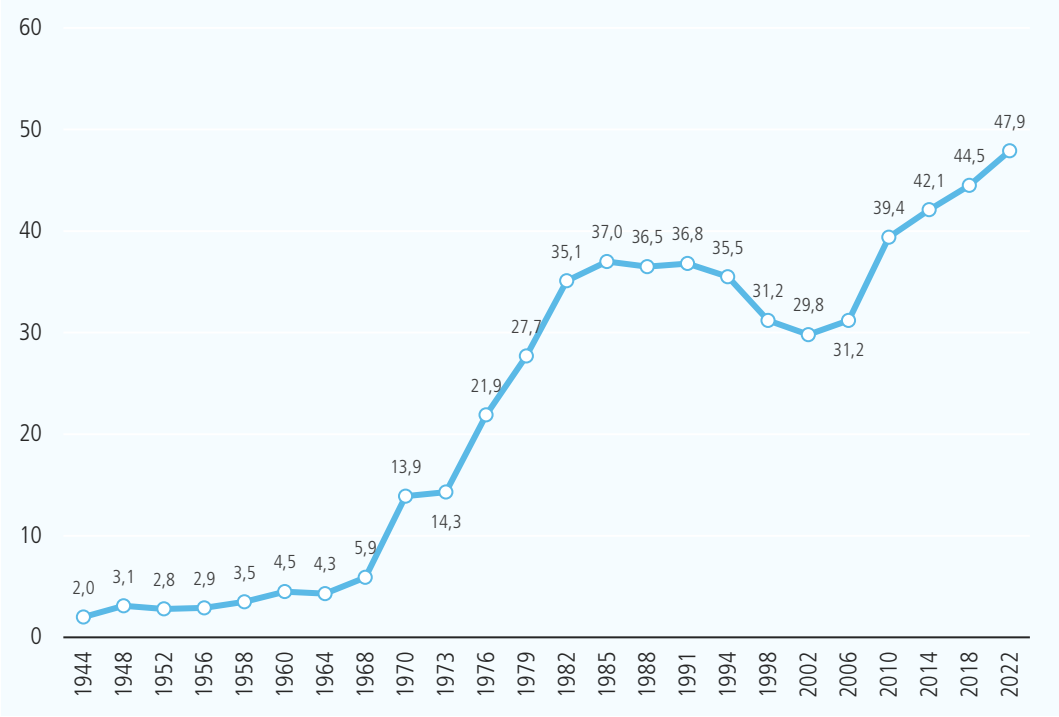

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet:

Kommentar: Figuren visar andelen väljare som valde att förtidsrösta i respektive riksdagsval från 1944-2022. Datan är hämtad från publikationerna Brothén, Martin (Red.) (2002) Svenska poströstare och Dahlberg, Stefan, Oscarsson, Henrik & Öhrvall, Richard (2008) Förtida röstning i Sverige samt Valmyndighetens statistisk om inströmning av förtida röster i valet 2022. Uppgifterna är i sin tur kompilerade från flera olika källor. För en fullständig källförteckning hänvisas till böckerna ovan.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:17
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Blankröstning 1952–2022

Vid varje val har svenska väljare möjlighet att lägga i en blank valsedel i valkuvertet när de röstar. De blanka rösterna räknas in i valdeltagandet men inte i den procentuella fördelningen av röster bland de politiska partierna och därmed inte heller i fördelningen av riksdagsmandat. Sedan andrakammarvalet 1952 har genomsnittet av andelen blanka röster utgjort en knapp procent av väljarkåren (0,91). Under mellan år 1991 och 2006 var andelen blanka röster dock klart högre med ett rekord på 2,1 procent vid 1998 års riksdagsval (se figur 1). Andelen blanka röster ökade med 0,15 procentenheter från valet 2018 till valet 2022. I de sex Europaparlamentsvalen som har ägt rum 1995–2019 har genomsnittet av andelen blanka röster varit 1,66 procent (se tabell 1), dock är det genomsnittliga valdeltagandet i Europaparlamentsvalen endast 45 procent. I samband med våra sex folkomröstningar är andelen blanka röster ännu högra, hela 2,36 procent (se tabell 1), rekordet nåddes vid ATP-omröstningen 1957 (3,9 procent).

Varför väljer då vissa väljare att rösta blankt? I huvudsak tycks protestförklaringen vara den mest gångbara enligt de studier som gjorts. Att rösta blankt kan tolkas som ett stöd för den representativa demokratin men samtidigt en stark protest mot att det inte finns något parti som är tillräckligt bra för att lägga sin röst på.

Figur 1 Andel blanka röster i svenska riksdagsval 1952–2022 (procent)

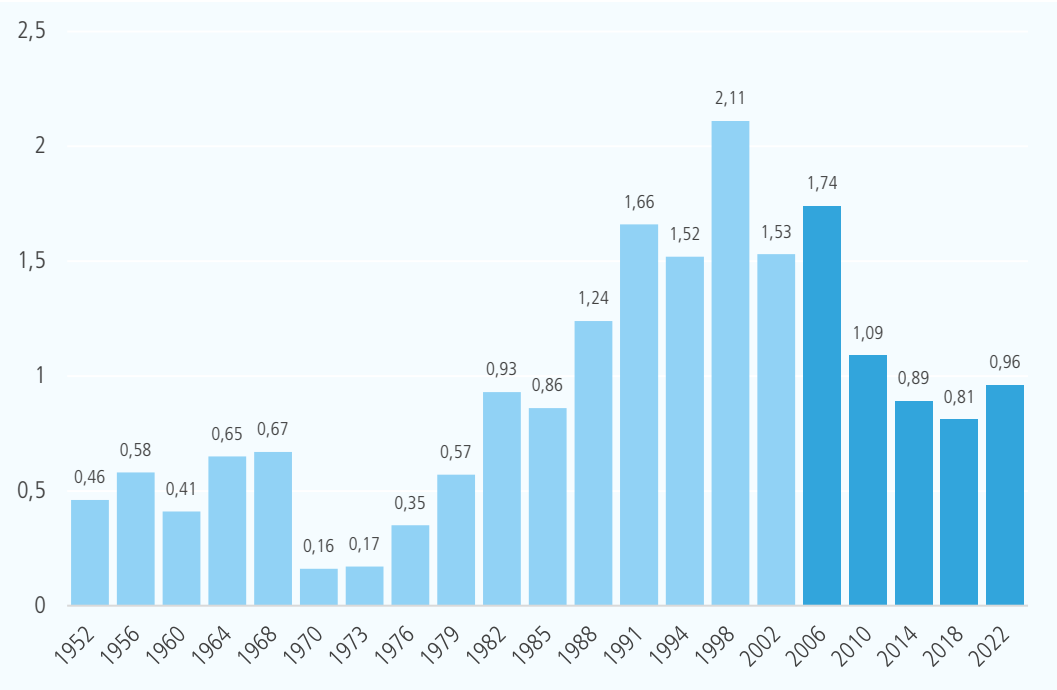

Källa: Valforskningsprogrammet: Göteborgs universitet

Kommentar: Figuren visar en sammanställning av blanka röster i andrakammarval och riksdagsval i Sverige. Före 2006 gjordes dock ingen särredovisning av andelen blanka och ogiltiga, därför är andelen blankröster sannolikt något överskattade. I huvudsak består redovisningskategorin 'blanka/ogiltiga röster' dock av blanka röster. Sedan 2006 är blanka röster särredovisade från ogiltiga röster i Valmyndighetens redovisningar av riksdagsvalen.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:16
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Andel blanka röster i svenska riksdagsval, Europaparlamentsval och folkomröstningar 1952–2022 (procent).

Valår	Riksdagsval	Europaparlamentsval	Folkomröstningar
1952	0,46		
1955			1,60
1956	0,58		
1957			3,90
1960	0,41		
1964	0,65		
1968	0,67		
1970	0,16		
1973	0,17		
1976	0,35		
1979	0,57		
1980			3,30
1982	0,93		
1985	0,86		
1988	1,24		
1991	1,66		
1994	1,52		0,90
1995		1,60	
1998	2,11		
1999		2,30	
2002	1,53		
2003			2,10
2004		2,64	
2006	1,74		
2009		1,69	
2010	1,09		
2014	0,89	1,04	
2018	0,81		
2019		0,73	
2022	0,96		
Genomsnitt:	0,91	1,66	2,36

Källa: SCB/Valmyndigheten. Sammanställning av Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

Kommentar: I svenska riksdagsval började blanka röster särredovisas först 2006. Dessförinnan rymde samlingskategorin 'blanka och ogiltiga' huvudsakligen blanka röster. I folkomröstningar och Europaparlamentsval har dock blanka röster särredovisats under hela perioden. Resultaten har sammanställts från en lång rad källor, däribland SCB, Valmyndigheten, Wikipedia och Klara Fribergs kandidatuppsats i statsvetenskap "Mer än bara en blankröst. En kvantitativ studie om blankröstning i svenska riksdagsval mellan 1988 och 2018". En detaljerad sammanställning av underlag och beräkningar kan erhållas från Valforskningsprogrammet.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Valresultat Riksdagsvalet 2022

Riksdagsvalet 2022 blev en jämn kamp mellan två nya partikonstellationer som alternativa regeringsunderlag: fyra mitten-vänsterpartier formerade sig bakom Socialdemokraternas partiledare Magdalena Andersson som regeringsbildare medan fyra mitten-högerpartier formerade sig bakom Moderaternas partiledare Ulf Kristersson.

Valresultatet blev precis så jämnt som samstämmiga opinionsmätningar berättat om före valet. Trots att regeringspartiet Socialdemokraterna gick framåt i valet vann mitten-högerpartierna en mycket knapp seger med endast 46 296 röster eller 0,7 procentenheter. Mandatfördelningen blev 176 mandat för Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna mot 173 mandat för Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Centerpartiet. Valresultatet blev totalt sett likt 2018 års riksdagsval med relativt små aggregerade förändringar av partiernas röststöd. Med en valframgång på tre procentenheter kunde Sverigedemokraterna ta över positionen som riksdagens andra största parti med 20,5 procent av rösterna.

Figur 1 Valresultatet i 2022 års riksdagsval (procent).

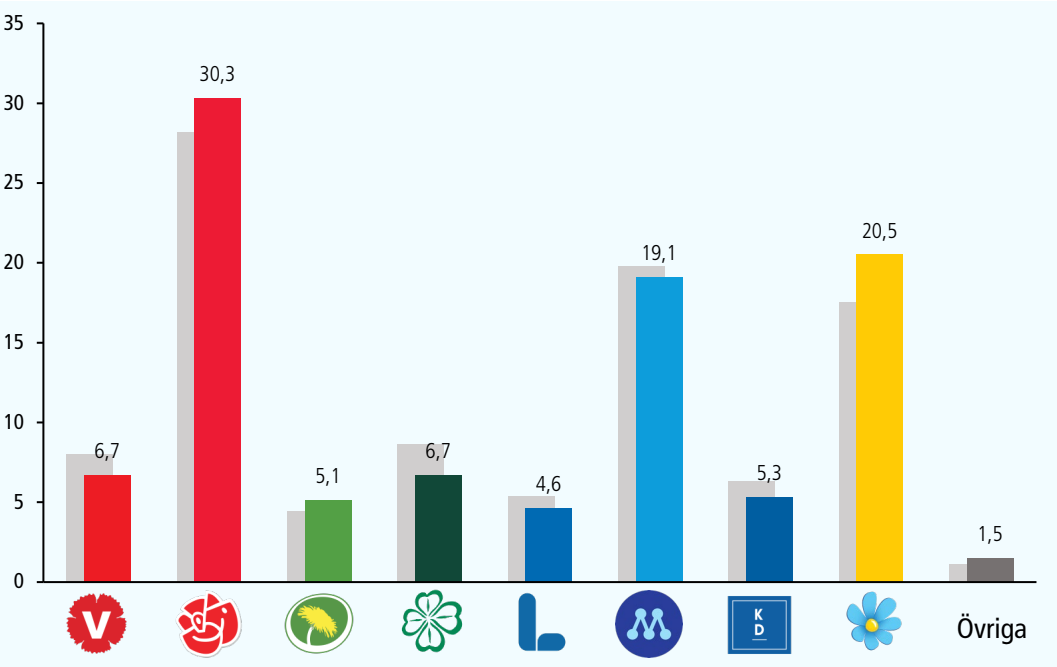

Källa: Valmyndigheten (www.val.se)

Kommentar: Figuren visar partiernas röststöd i valet 2022 i jämförelse med valresultatet 2018 (grå staplar). Data är inhämtad från Valmyndigheten. Länk till Valmyndighetens protokoll över valresultatet: protokoll_Val_20220911_00_RD.pdf

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:15
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Valresultat i riksdagsvalet 2022 (antal röster, procentuellt stöd, förändring från 2018 samt riksdagsmandat).

	Antal röster	Andel röster	Förändring 2018–2022	Riksdags-mandat
Vänsterpartiet	437 050	6,75	-1,25	24
Miljöpartiet de gröna	329 242	5,08	+0,68	18
Arbetarepartiet Socialdemokraterna	1 964 474	30,33	+2,03	107
Centerpartiet	434 945	6,71	-1,89	24
Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	298 542	4,61	-0,89	16
Kristdemokraterna	345 712	5,34	-0,96	19
Moderaterna	1 237 428	19,10	-0,7	68
Sverigedemokraterna	1 330 325	20,54	+3,04	73
Övriga partier	100 076	1,54	0	0
Giltiga röster	6 477 794	-	-	
Ogiltiga röster – blanka	62 833	0,96	-0,01	
Ogiltiga röster – inte anmälda partier	1 431	0,02	-0,15	
Ogiltiga röster – övriga	5 567	0,09	-0,04	
Valdeltagande	6 547 625	84,21	-2,97	
Antal röstberättigade	7 775 390	-	-	

Källa: Valmyndigheten (www.val.se).

Kommentar: I gruppen övriga partier ingår bland annat Partiet Nyans (28 352 röster, 0,44%), Alternativ för Sverige (16 646 röster, 0,26%), Medborgerlig Samling (12 882 röster, 0,2%) och Pirat Partiet (9 135 röster, 0,14%).

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Vilka är de sena blockbytarna?

Väljarnas rörlighet begränsas av ideologi, vana och känslor av partianhängarskap. Andelen väljare som byter block och som tar detta beslut under sista veckan innan valet är en relativt liten grupp, endast omkring 5 procent. De främsta anledningarna till väljares partibyten mellan valen 2014 och 2018 var partiernas och väljarnas positionering längs vänster-högerdimensionen och den socio-kulturella värderingsdimensionen. Men vilka är de väljare som väljer att helt byta politiskt block under sista veckan innan valet? Vi har delat in data i fem olika väljargrupper: kön, ålder, utbildningsnivå, politiskt intresse och politisk kunskap, samt för de fyra val- och undersökningsåren 2006, 2010, 2014 och 2018, för att skapa en bild av vilka väljare inom respektive grupp som är blockbytare och tog sitt partivalsbeslut under sista veckan innan valet. Resultaten visar att andelen sena blockbytare är klart högre bland yngre 18-30 år än bland äldre 61+. Det finns något fler sena blockbytare bland de minst politiskt kunniga väljargrupperna.

Figur 1 Andelen sena blockbytare i olika väljargrupper (procent)

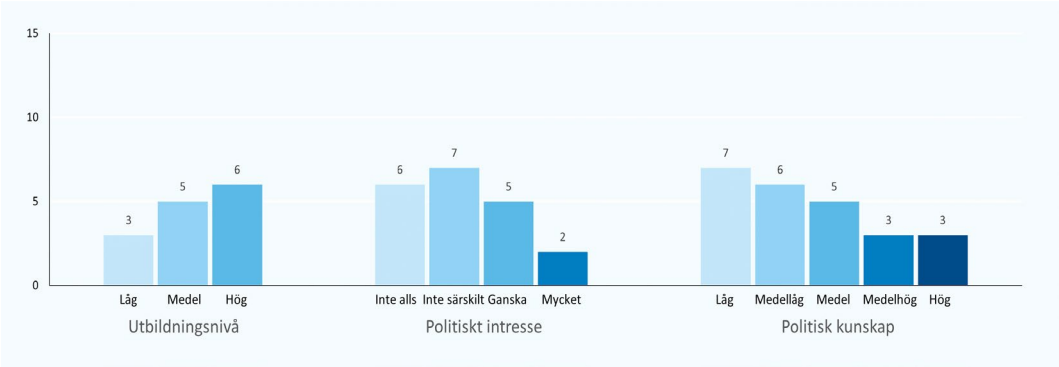

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningarna 2006-2018.

Kommentar: Figuren visar andelen procent för blockbytare som bestämde sitt partival under sista veckan innan valet i väljargrupperna kön, ålder, utbildningsnivå, politiskt intresse, politisk kunskap samt för fyra undersökningsår. Blockbytare avser här de personer som väljer att rösta på ett parti med annan färg och politisk riktning jämfört med föregående val, det vill säga exempelvis en person som i föregående val röstat på partier i det rödgröna blocket (V, S, MP) i nästa val väljer att rösta på partier i alliansblocket (C, L, M, KD) eller övriga partier (t.ex SD), eller vice versa. Resultaten bygger på data från valundersökningarna 2006-2018: Tabell 10 i rapport 2020:10 "Flytande väljare".

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:14
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Kampanjexponering 1982-2018

Väljarnas direktkontakter med partierna i samband med valrörelserna – valbudskap som alltså inte tar den indirekta vägen via mediernas bevakning – har omfrågats i Valundersökningarna sedan 1982. Medan arbetsplatsbesök, valmöten och valbroschyrer långsamt har blivit mindre viktiga för partiernas direktkommunikation, har andra former av kampanjexponering blivit vanligare. I sentida valrörelser är det partireklam i TV som flest personer tar del av (80 procent 2018). Partiinformation via sociala medier har ökat dramatiskt mellan 2010 och 2018 års val. Aktiviteten att göra partitest har också blivit vanligare. Kontakter via hembesök eller telefon – som ger möjligheter till större interaktivitet – har blivit vanligare igen i de senaste valrörelserna. Sammantaget betyder det att det har blivit en större variation av typer av kampanjexponering under de senaste valrörelserna.

Figur 1 Väljarnas exponering för partiernas kampanjverksamhet under valrörelserna 1982-2018 (procent).

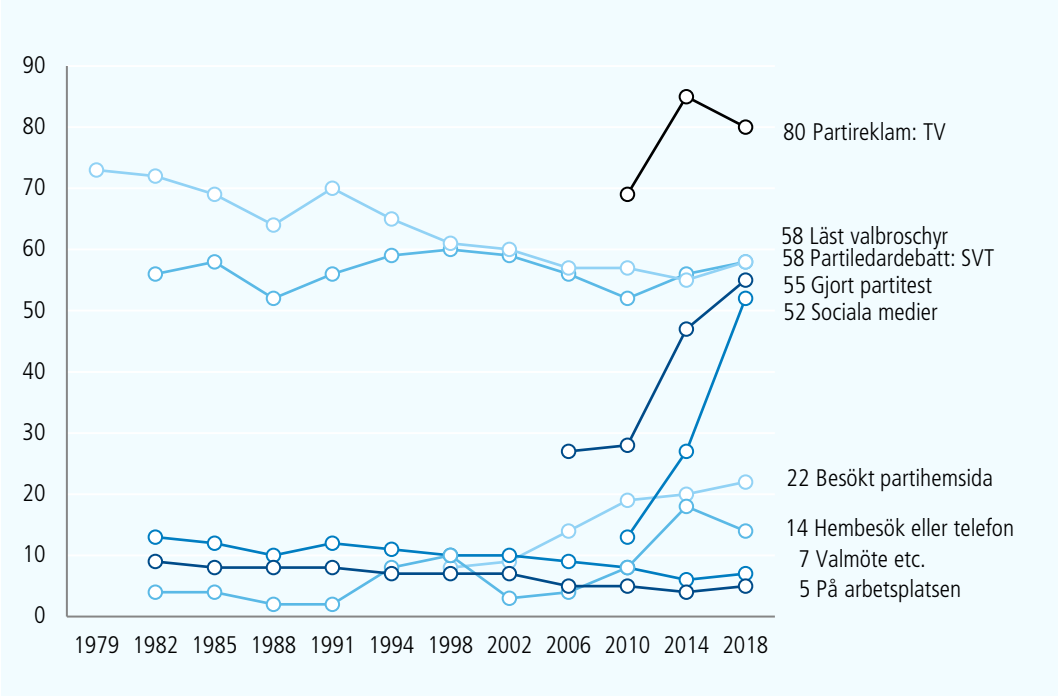

Källa: Valforskningsprogrammet, Svenska valundersökningar 1982–2018.

Kommentar: Figuren visar andelen i procent som tagit del av olika typer av kampanjexponering. Procentandelarna redovisas i tabell 1, se nedan.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:13
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Tabell 1 Väljarnas exponering för partiernas kampanjverksamhet under valrörelserna 1982-2018 (procent).

	1979	1982	1985	1988	1991	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018
Partireklam: TV	–	–	–	–	–	–	–	–	–	69	85	80
Läst valbroschyr	–	56	58	52	56	59	60	59	56	52	56	58
Partiledardebatt: SVT	73	72	69	64	70	65	61	60	57	57	55	58
Gjort partitest	–	–	–	–	–	–	–	–	27	28	47	55
Sociala medier	–	–	–	–	–	–	–	–	–	13	27	52
Besökt partihemsida	–	–	–	–	–	–	8	9	14	19	20	22
Hembesök eller telefon	–	4	4	2	2	8	10	3	4	8	18	14
Valmöte etc.	–	13	12	10	12	11	10	10	9	8	6	7
Kontakt på arbetsplatsen	–	9	8	8	8	7	7	7	5	5	4	5

Källa: Valforskningsprogrammet, Svenska valundersökningar 1982–2018.

Kommentar: Resultaten är hämtade från svenska Valundersökningar 1982-2018. Alla frågor inleds med frasen ”Inför årets val…”. Svarsalternativen ”ja, flera gånger” och ”ja, någon gång” har slagits ihop. Hembesök eller telefon visar andelen som antingen fått personligt besök i hemmet eller blivit uppringd. Frågan om sociala medier formulerades något annorlunda 2018 och löd ”Hur ofta har du gjort följande på internet i samband med årets valrörelse:” och svarsalternativen var ”Flera gånger dagligen”, ”Någon gång om dagen”, ”5–6 dagar i veckan”, ”3–4 dagar i veckan”, ”1–2 dagar i veckan”, ”mera sällan” och ”Aldrig”. Alla svarsalternativ förutom ”Aldrig” har slagits ihop. Procentbasen utgörs av personer som besvarat frågan. Observera att i 2014 års undersökning ställdes frågan om kampanjexponering till ett betydligt lägre antal respondenter än tidigare. Antalet svarspersoner 2018 var ca 2 200–2 600.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:13
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

SCB/PSU: Majmätningarna valåren 1973-2018

Statistikmyndigheten SCBs sista partisympatiundersökning före valen är partiernas vårterminsbetyg. Men hur nära det slutgiltiga valresultatet brukar SCB/PSUs majmätning komma? Ett klassiskt mått för träffsäkerhet visar att det historiska genomsnittet för 13 valtillfällen är 1,8 procentenheters medelfel per parti (se figur 1). Den avvikelsen är varken bättre eller sämre än andra opinionsinstitut som mäter under maj månad. Men det är en bit kvar ned till de nivåer av träffsäkerhet kring strax över 1,0 som är ett rimligt väntevärde för mätningar som publiceras strax före valen. Närmast kom SCB/PSU i valet 1976 med bara 0,6 procentenheters avvikelse per parti. Störst avvikelser från valresultatet majmätningarna var 1985 (Westerbergeffekten) och 1998 (Vänsterpartiet och Kristdemokraterna gjorde en sen valspurt). Under de senaste fyra valen har maj-avvikelsen från valresultatet varit omkring 1,5 procentenheter per parti.

Finns det några systematiska över- eller underskattningar för partierna? Figur 2 visar om partierna skattats högre eller lägre i majmätningarna jämfört med september. Med ett undantag visar jämförelserna inte någon systematik. Socialdemokraterna har skattats klart högre i SCB/PSU majmätningen än valresultatet i september – mellan två och fem procent i sju av de åtta senaste valen. Grafen visar tydligt några historiska sommarspurter, som t ex Folkpartiet (1985 och 2002) och Kristdemokraterna (1998).

Figur 1 Genomsnittlig avvikelse per parti i jämfört med valresultatet i SCB:s majmätning (procentenheter)

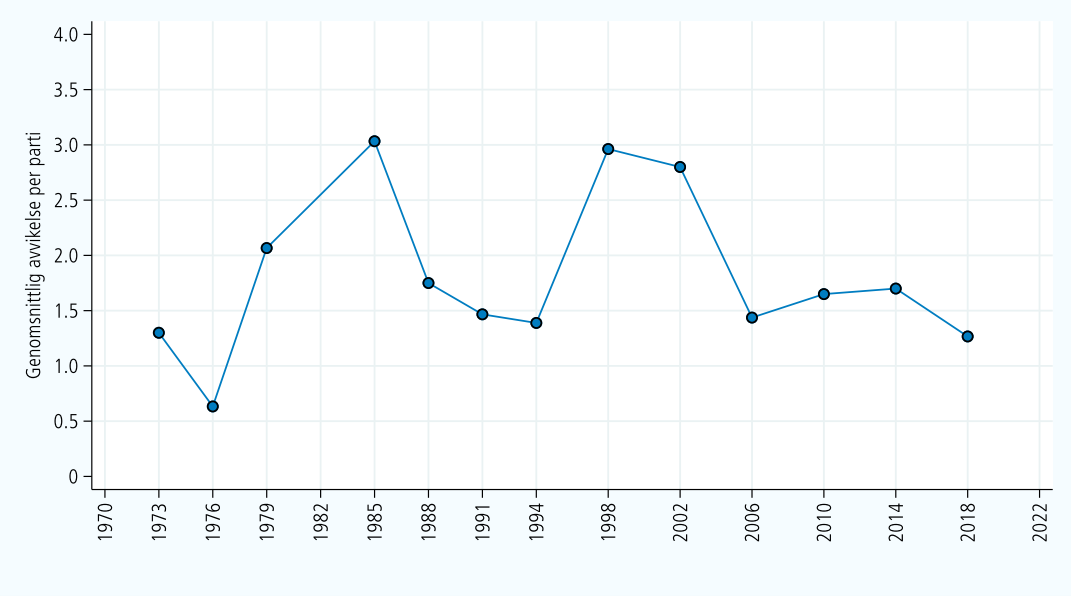

Källa: SCB, Valmyndigheten och valforskningsprogrammet.

Kommentar: Grafen visar den genomsnittliga procentavvikelsen per parti i SCB:s partisympatiundersökning majmånaden innan valet. Antalet partier som mätts i PSU har varierat över tid. Inklusive övriga partier så mättes 5 partier + övriga 1973, 1976, 1979, 1985, 1988. Åren 1998, 2002, 2006, 2010 mättes 7 partier + övriga. 1991, 1994, 2014 och 2018 mättes 8 partier + övriga.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:12
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Figur 2 Avvikelser mellan skattningarna för partiernas röststöd i SCB/PSUs majmätning och det slutgiltiga valresultatet, 1973-2018 (procentenheter)

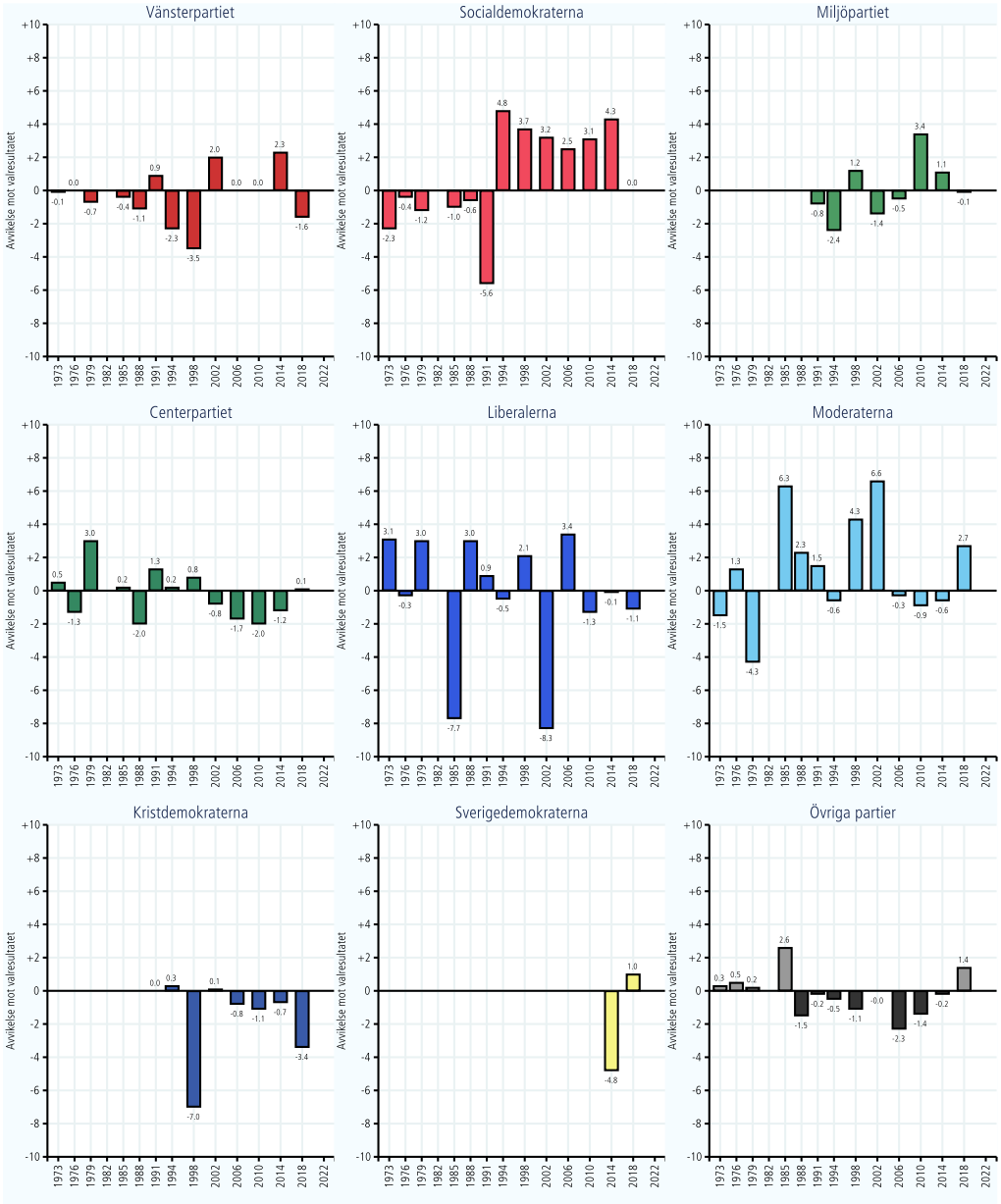

Källa: SCB/PSU; bearbetningar av Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

Kommentar: Resultaten visar avvikelserna mellan SCB/PSUs majmätningar under valåren och det slutgiltiga valresultatet. Positiva tal visar att partiet skattats högre i majmätningen jämfört med valresultatet i september medan negativa tal visar att partiet skattats lägre i majmätningen jämfört med valresultatet i september. Läs mer om opinionsinstitutens historiska träffsäkerhet i Oleskog Tryggvason, Per (2018). Polling accuracy in Swedish general election 2018. SNES Working Report 2018:6. Gothenburg University: Department of Political Science.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:12
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Andel unga förstagångsväljare 1964–2022

Förstagångsväljarna blir alltid föremål för ett särskilt intresse från de olika partiernas sida. Historiskt har det varit viktigt för partierna att vinna förstagångsväljarnas röster. Den första röstningserfarenheten kom ofta att innebära ett livslångt röstande på samma parti. Men numera är väljarrörligheten stor bland unga väljare. Det som är lätt vunnet är lika lätt försvunnet. Symbolvärdet av att kunna vinna många unga väljares gillande finns dock kvar. Partierna vill gärna ha stöd från en uppväxande generation eftersom det finns en uppfattning att valbudskapet ligger i tiden. Andelen förstagångsväljare i väljarkåren varierar mellan valen eftersom årskullarna är olika stora och eftersom det genomförts förändringar av rösträttsåldern. Rekordåret 1968 var 9,3 procent av väljarna unga förstagångsväljare. Senaste gången förstagångsväljarna var en relativt stor väljargrupp var 2010 med 7,1 procent. Prognosen för 2022 års val är att andelen blir omkring 5,7 procent.

Figur 1 Andel förstagångsväljare 1964–2022 (procent).

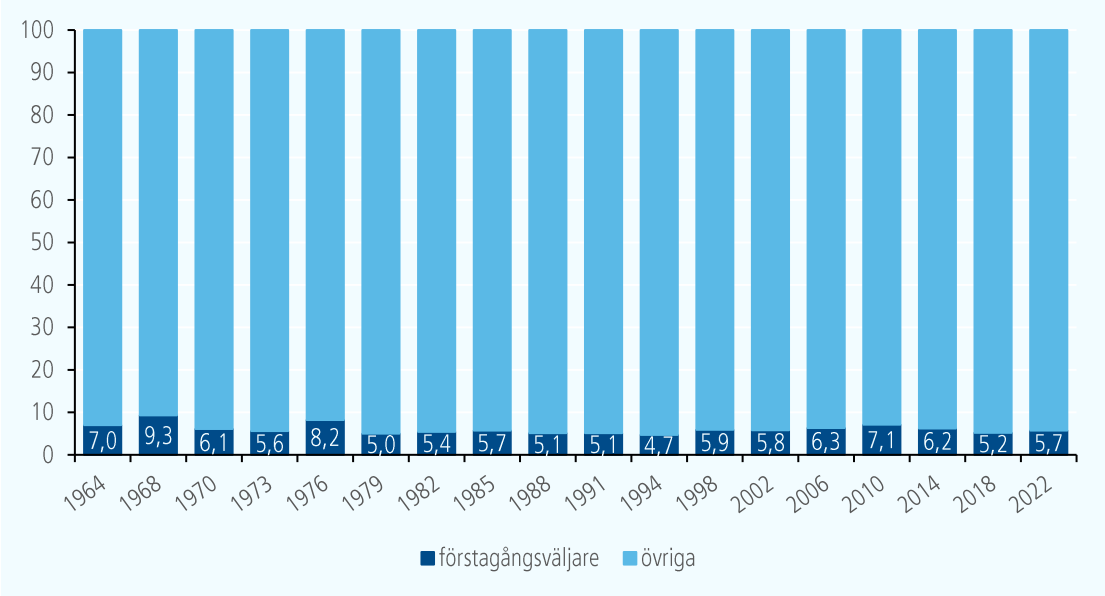

Källa: SCB, Valmyndigheten och valforskningsprogrammet.

Kommentar: Figuren visar andelen förstagångsväljare i förstakammarval/riksdagsval i jämförelse med övriga från 1964–2022. Resultaten för 2022 är en omräkning av en prognos från SCB av hur många röstande som beräknas vara förstagångsväljare vid valet den 11 september 2022.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:11
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Inställning till att minska försvarsutgifterna 1991–2020

Svenska folkets inställning till att minska försvarsutgifterna har förändrats dramatiskt de senaste trettio åren. Under inledningen av nittiotalet var det stor övervikt för de som tyckte att förslaget var bra. Omkring millennieskiftet jämnades opinionsläget ut. Så sent som 2013 fanns en liten opinionsövervikt för att minska försvarsutgifterna. Alltsedan Rysslands annektering av Krim 2014 har det funnits en stor övervikt som anser att det är ett dåligt förslag att minska försvarsutgifterna.

Försvarsopinionen brukar användas som ett exempel på ett möjligt termostatiskt förhållande mellan förd politik (policy) och väljarnas preferenser (opinion). Den så kallade termostatteorin menar att väljarna har en preferens för en viss nivå av försvarsutgifter. Så länge försvarsutgifterna uppfattas som alltför höga finns ett opinionstryck att minska utgifterna. När utgifterna minskar börjar opinionen för att fortsätta minska svalna. Vid en viss tidpunkt uppfattar opinionen att försvarsutgifterna är alltför låga. Termostaten slår till och väljaropinionen blir mer positiv till en expansion.

Figur 1 Sveriges försvarsutgifter (andel av BNP) och inställning till att minska försvarsutgifterna 1991–2020 (balansmått).

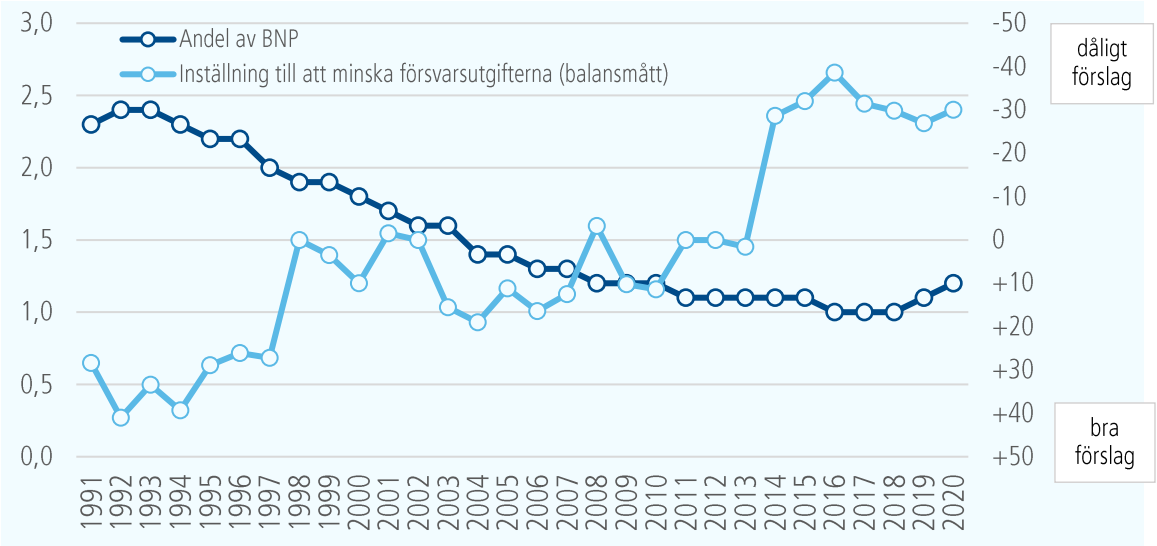

Källa: SIPRI, Valforskningsprogrammet valundersökningar 1998–2018 & Den nationella SOM-undersökningen 1991–2020.

Kommentar: Försvarsutgifter andel av BNP är hämtade från SIPRI (https://www.sipri.org/databases/milex). Balansmåttet för inställningen till att minska försvarsutgifterna baseras på frågan: *Hur ställer du dig till förslaget? Minska försvarsutgifterna.* Med svarsalternativen: *mycket bra förslag, ganska bra förslag, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt förslag* och *mycket dåligt förslag.* Balansmåttet beräknas därefter genom andelen av de som anser det vara ett mycket bra eller ganska bra förslag minus de som anser det vara ett ganska dåligt eller mycket dåligt förslag. I figuren har skalan vänts för att illustrera ett möjligt termostatiskt förhållande mellan försvarsutgifternas andel av BNP och inställningen till att minska försvarsutgifterna.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:10
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Aggregerad rörlighet 1924–2018

Ett bra mått på hur mycket val förändrar styrkeförhållandena mellan partierna i ett partisystem är det klassiska Pedersens index. Indexet för aggregerad rörlighet beräknas genom att summera respektive partis förändrade röststöd mellan två val och därefter dividera med två. Det tal som blir resultatet motsvarar ungefär andelen parlamentsplatser som byter ägare mellan partierna mellan två efter varandra följande val. Det svenska snittet under perioden 1924–2018 är lågt i internationella jämförelser – bara 8,4 enheter – vilket visar att det svenska partisystemet hittills kännetecknats av stor stabilitet.

Den aggregerade rörligheten har dock ökat över tid. Mellan de två senaste valen 2014 och 2018 var den aggregerade rörligheten i väljarkåren 11,3. Det betyder att de sammanlagda förändringarna av partiernas styrkeförhållanden var strax över 11 procentenheter. Historiskt är det valen mellan 1991 och 2006 som inneburit störst maktförskjutningar mellan partierna, med en aggregerad rörlighet på 14–15 procent.

Tabell 1 Aggregerad förändring av partiernas röststöd 1924–2018 (Pedersens index)

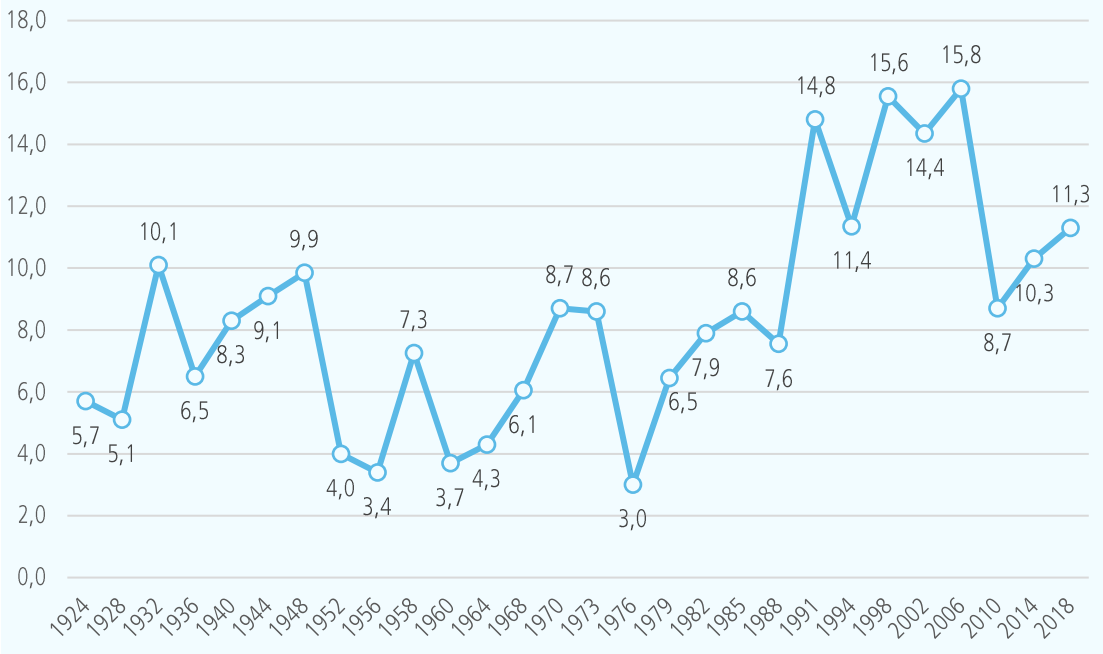

Källa: SCB & Valmyndigheten, bearbetat av Valforskningsprogrammet vid Göteborgs universitet.

Kommentar: Resultaten bygger på bearbetningar av officiell valstatistik. Pedersens index är beräknat för sex kategorier 1924–1960 där 1924 använder 1921 års valresultat för beräkning, nio kategorier 1964, sju kategorier 1968–1985, åtta kategorier 1988–1991, nio kategorier 1994, åtta kategorier 1998, nio kategorier 2002–2010 samt tio kategorier 2010–2018. En kategori respektive år är övriga partier där bland annat FI inkluderats. Måttet för aggregerad förändring mellan två val utvecklades av Mogens Pedersen under 1970-talet (Pedersen 1979). För vidare läsning se rapporten 2018:8 *Förhandlingsvalet 2018. Analyser av valresultatet i 2018 års riksdagsval* eller boken Svenska väljare (2016) av Oscarsson & Holmberg.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:9
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Beredskap att ta politiska uppdrag

Utan politiker stannar demokratin. Enligt SCBs senaste översikt arbetar 35 900 kommunpolitiker i landet, och det finns omkring 60 800 förtroendeuppdrag i kommunerna. Inför valen ska partierna fylla sina listor med kandidater och rekrytera medborgare för olika förtroendeuppdrag. Uppgiften tycks ha blivit mer utmanande över tid. Det krävs engagemang, tid och resurser för att ta uppdragen. Nittiosex procent av de lokalt förtroendevalda är så kallade fritidspolitiker. Och många förtroendevalda får räkna med att bli utsatta för hot och hat från andra medborgare.

Hur är det då med medborgarnas beredskap att ta politiska förtroendeuppdrag? På en direkt fråga om väljarna kan tänka sig att ta ett politiskt uppdrag för det parti de sympatiserar med svarar fem procent ”ja, absolut”, vilket motsvarar ungefär 375 000 röstberättigade. Det tycks alltså finnas mångdubbelt fler potentiellt intresserade än vad som behövs. Men många medborgare saknar helt intresse att åta sig ett politiskt uppdrag. Andelen väljare som svarar nej, att de troligen inte eller absolut inte, kan tänka sig ett uppdrag är omkring 70 procent.

Tabell 1 Andel väljare som kan tänka sig att ta ett politiskt uppdrag för det parti de sympatiserar med, 2018 (procent).

Partival 2018	Ja, absolut	Ja, kanske	Nej, troligen inte	Nej, absolut inte	Sympatiserar inte med något parti	summa procent	antal svarande
Vänsterpartiet	6	20	47	23	4	100	128
Socialdemokraterna	5	14	40	36	5	100	512
Centerpartiet	3	24	35	30	8	100	147
Liberalerna	5	17	38	33	7	100	96
Moderaterna	4	18	32	36	10	100	325
Kristdemokraterna	8	21	29	37	5	100	111
Miljöpartiet	7	29	39	19	6	100	74
Sverigedemokraterna	7	15	31	39	8	100	299
Alla väljare	5	18	36	34	7	100	1 726

Källa: Valforskningsprogrammet, Valundersökningen 2018.

Kommentar: Frågan lyder: ”Skulle du kunna tänka dig att ta ett politiskt uppdrag för det parti du sympatiserar med?”. Frågan om partival gäller röstning i riksdagsvalet 2018. För mer statistik om förtroendevalda i kommuner och regioner hänvisas till SCBs studier av förtroendevalda. Uppgifter om hot och hat mot politiker finns i SKRs trygghetsundersökningar, den senaste är Politikernas trygghetsundersökning, PTU, 2021

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:8
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Valnattsrapportering av valdeltagande

Har valdeltagandet ökat eller minskat? Vid de senaste valen har det ibland uppstått missuppfattningar när det gäller rapporteringen av valdeltagande. Det beror på att valdeltagandet som rapporteras in under valkvällen – det så kallade valnattsresultatet – alltid skiljer sig något från det valdeltagande som sedan rapporteras i det slutgiltiga resultatet. Eftersom röster som inte hann fram till vallokalen räknas först efter valet blir valdeltagandet alltid högre vid den slutgiltiga sammanräkningen. Det handlar om en differens två-tre procentenheter. Det är viktigt att göra korrekta jämförelser med tidigare val. Det färdigräknade valresultatet bör inväntas innan man drar säkra slutsatser om huruvida valdeltagandet i Sverige har ökat eller minskat.

Figur 1 Inrapporterat valdeltagande under valnatt respektive det slutgiltiga valdeltagandet 2006-2018 (procent).

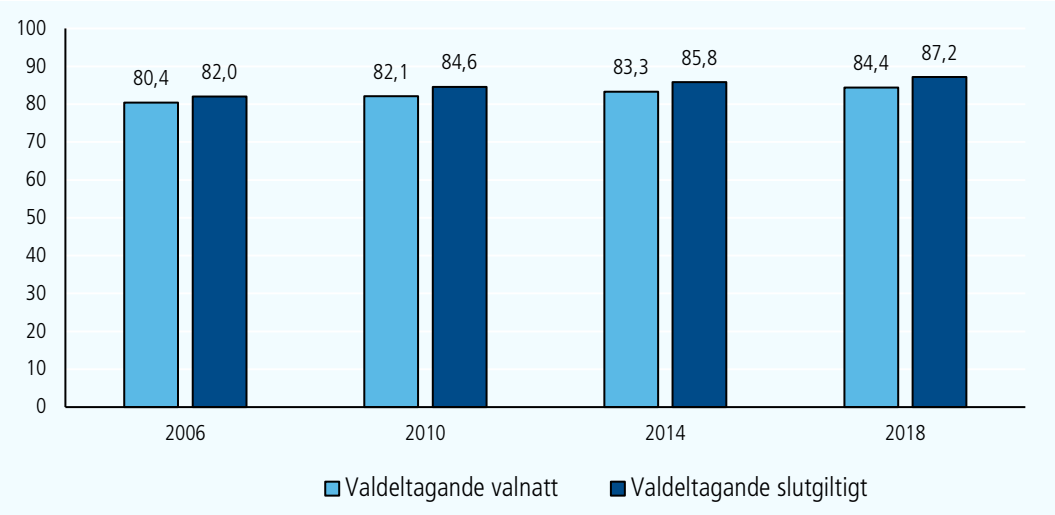

Källa: Valmyndigheten, 2006–2018.

Tabell 1 Inrapporterat valdeltagande under valnatt respektive det slutgiltiga valdeltagandet samt differens (procent).

	2006	2010	2014	2018
Valdeltagande valnatt	80,4	82,1	83,3	84,4
Valdeltagande slutgiltigt	82,0	84,6	85,8	87,2
Differens	+1,6	+2,5	+2,5	+2,8

Källa: Valmyndigheten, 2006–2018.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:7
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Röstdelning 1970-2018

I samband med övergången till enkammarriksdagen fick valen till riksdag, kommun och landsting en gemensam valdag. Premiären för samtidiga val 1970 öppnade upp för möjligheten att rösta på olika partier lokalt, regionalt och nationellt. Inledningsvis kallades beteendet att rösta på olika partier för röstsplittring. Röstdelning är en mer värdeneutral benämning. Sedan införandet har röstdelningen ökat kontinuerligt. Några anledningar till att andelen väljare som röstar på olika partier har ökat över tid – från 6 procent 1970 till 31 procent 2018 – är den allmänt ökande väljarrörligheten, ett ökat utbud av valalternativ främst på lokal och regional nivå samt ökad strategisk röstning på nationell nivå.

Figur 1 Andel väljare som röstade på olika partier i kommunval och riksdagsval 1970–2018 (procent).

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

Kommentar: Resultaten är hämtade från svenska Valundersökningar 1970-2018 där svaren på frågorna om partival i riksdagsval och kommunval har jämförts med varandra. Endast personer som röstat i båda valen ingår i analyserna. För fler analyser av röstdelning, se t ex Erlingsson & Oscarsson (2015) ”Röstdelning i Sverige”. I Bergström, Johansson, Oscarsson & Oskarson (red) Fragment. Göteborgs universitet: SOM-institutet. Se även Berg, Linda, Erlingsson, Gissur Ó och Oscarsson, Henrik (2019) ”Rekordhög röstdelning” i Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red) Storm och stiltje. Göteborgs universitet: SOM-institutet. För fler tidsserier över andelen röstdelare i Sverige, se även Holmberg, Sören, Per Näsman, Henrik Oscarsson & Kajsa Gudmunson (2020) Lyssna på väljarna. Stockholm: SVT.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:6
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Onsdagsröster

Förtidsröster avgivna under valdagen (och i vissa fall även på lördagen) samt sent inkomna brevröster från utlandet utgör de så kallade *onsdagsrösterna*. De hinner inte räknas under valsöndagen utan räknas först vid den andra sammanräkningen som historiskt oftast påbörjats under onsdagen efter ett val. I takt med att de tillkommande rösterna räknas kan riksdagsmandat byta ägare mellan partier, ett fenomen som ibland har kallats för mandatpingis.

Onsdagsrösterna är tillräckligt många för att kunna avgöra valutgången. Vid valet 1979 tillkom det helt avgörande 175:e mandatet tillkom de borgerliga partierna när alla röster räknats. Endast 8 404 röster skilde då de politiska blocken åt. Vid det senaste valet 2018 skilde det efter valnatten enbart 0,3 procentenheter mellan de fyra Alliansspartierna (C, L, M, KD) och de rödgröna partierna (V, S, MP), vilket motsvarar cirka 30 000 röster. Det var då 205 713 onsdagsröster kvar vilket motsvarar 3,1 procent av det totala antalet avgivna röster. När det slutgiltiga valresultatet protokollfördes hade tre riksdagsmandat bytt ägare. Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet hade fått ett ytterligare mandat vardera, på Socialdemokraternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas bekostnad. Den här gången fick förändringarna dock ingen betydelse för den parlamentariska läget.

Figur 1 Andel onsdagsröster av det totala antalet avgivna röster i svenska riksdagsval 1973-2018 (procent).

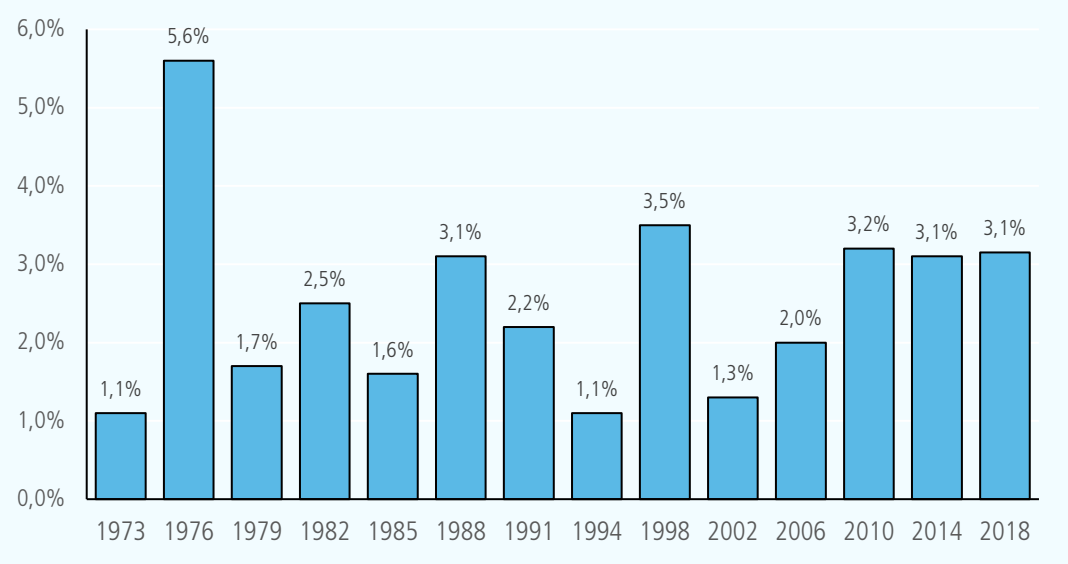

Källa: Valforskningsprogrammet; bearbetningar av data från Valmyndigheten, SCB och valnattsrapportering i medier.

Kommentar: Resultaten för 1973-2010 är hämtade från kapitlet "Utlandsröstande" av Henrik Oscarsson som finns med i forskarantologin "Svenska utlandsröster" (Solevid, red 2016). Resultaten från 2014 och 2018 har uppdaterats till detta faktabladet. Vid fem av de tretton senaste valen har de tillkommande rösterna inte haft några konsekvenser för fördelningen av riksdagsmandat: 1976, 1985, 1988, 2002 och 2006 års val. Vid andra val har avvikelserna varit ett enda mandat (1973, 1979, 1982, 1988, 1994, 2010, 2014) som bytt ägare mellan partier. Vid 1991 och 2018 års val har avvikelsen varit fyra respektive tre mandat.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:5
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Avvikelser mellan valnattsresultat (första räkningen) och slutresultat i de svenska riksdagsvalen 2014 och 2018 (procent, procentenheter, antal röster samt information om förändring av mandatfördelningen).

År 2018	M	C	L	KD	S	V	MP	SD	FI	ÖVR	Antal räknade röster	Tillkommande onsdagsröster	Andel onsdags-röster avdet totala antalet
Första räkningen	19,8	8,6	5,5	6,4	28,4	7,9	4,3	17,6	0,4	1,0	6 329 558	205 713	3,1
Slutgiltigt resultat	19,8	8,6	5,5	6,3	28,3	8,0	4,4	17,5	0,5	1,1	6 535 271		
Diff slut-natt	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1	0,1	-0,1	0,1	0,1			
Antal mandat efter första räkningen	70	30	19	23	101	28	15	63					
Antal slutliga mandat	70	31	20	22	100	28	16	62					
Antal mandat som bytte ägare	0	+1	+1	-1	-1	0	+1	-1					

År 2018	M	C	L	KD	S	V	MP	SD	FI	ÖVR	Antal räknade röster	Tillkommande onsdagsröster	Andel onsdags-röster avdet totala antalet
Första räkningen	23,2	6,1	5,4	4,6	31,2	5,7	6,8	12,9	3,1	0,9	6 039 526	192 047	3,1
Slutgiltigt resultat	23,3	6,1	5,4	4,6	31,0	5,7	6,9	12,9	3,1	1,0	6 231 573		
Diff slut-natt	0,1	0,0	0,0	0,0	-0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1			
Antal mandat efter första räkningen	84	22	19	17	113	21	24	49	0				
Antal slutliga mandat	84	22	19	16	113	21	25	49	0				
Antal mandat som bytte ägare	0	0	0	-1	0	0	+1	0	0				

Källa: Valforskningsprogrammet; bearbetningar av data från Valmyndigheten, SCB och valnattsrapportering i medier.

Kommentar: Mellan valet 2014 och 2018 bytte Folkpartiet namn till Liberalerna. Valresultat och differensmått presenteras med en decimals noggrannhet. För en fullständig tabell där även valen 1973-2014 ingår, se kapitlet ”Utlandsröstande” av Henrik Oscarsson som finns med i forskarantologin ”Svenska utlandsröster” (Solevid, red 2016).

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Inströmning av förtidsröster 2006–2018

Sverige har ett synnerligen frikostigt förtidsröstningssystem. Arton dagar före valen finns det öppna förtidsröstningslokaler dit väljarna kan gå för att avlägga sina röster. Enligt vallagen 4 kap. §24 ska det i varje kommun finnas minst en lokal för förtida röstning öppen varje dag under denna period, även under valsöndagen. I praktiken är antalet öppna förtidslokaler dock klart fler – väljare besökte dagligen nära 1 000 olika lokaler i samband med 2018 års val. Det totala antalet besökta röstmottagningslokaler för förtida röstning 2018 var 2 694.

Inströmningen av förtidsröster går att följa dag för dag under valrörelsen. Med någon dags förskjutning ställer Valmyndigheten samman information om hur många förtidsröster som har avlämnats. I samband med de fyra senaste valen har rapporteringen av förtida röster givit en god prediktion för valdeltagandet. Om valtemperaturen är hög har det åtminstone hittills inneburit att många väljare förtidsröstar. Inströmningsstatistiken kan med andra ord redan efter de första dagarnas förtidsröstande indikera om valdeltagandet blir högre eller lägre än de senaste valen.

Figur 1 Ackumulerad andel förtidsröster av totala valdeltagandet fram till valdagen i riksdagsvalen 2006, 2010, 2014 och 2018 (procent).

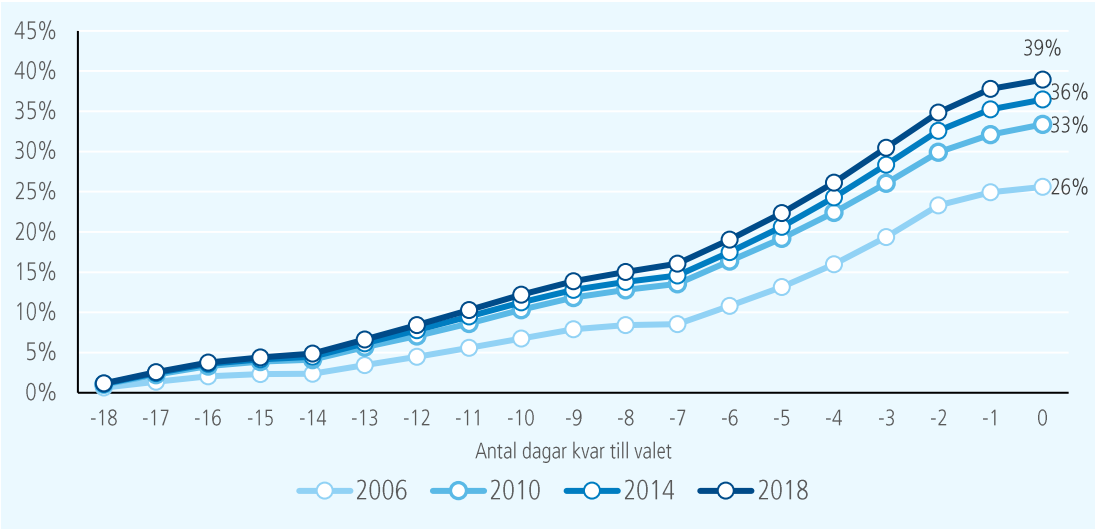

Källa: Valmyndighetens inrapportering av inkomna förtidsröster (www.val.se).

Kommentar: För vidare läsning om förtidsröstning i Sverige se t ex Dahlberg, Stefan Henrik Oscarsson, Richard Öhrvall (2008) ”Förtida röstning i Sverige.” Göteborg: Valforskningsprogrammet.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:4
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Väljarna vill inte skilja valdagarna åt

År 1970 avskaffades tvåkammarsystemet i Sverige och då infördes ett valsystem med gemensam valdag. Sedan dess har svenska väljare valt representanter till kommuner, landsting/regioner och riksdag på samma dag – ett system som är tämligen unikt för Sverige. Även om andra länder ofta väljer att förlägga val på samma dag är det inget annat land som har en fast valkalender med samtidiga val till tre politiska nivåer.

Debatten om gemensam valdag har pågått ända sedan tidigt 1900-tal och återkommer med ojämna mellanrum. Det finns många goda argument för båda lösningarna. Förespråkarna för skilda valdagar vill att väljarnas möjligheter till ansvarsutkrävande ska förstärkas och att vi ska anordna val oftare. Anhängarna till den gemensamma valdagen vill slå vakt om ett högt valdeltagande framför allt i lokala och regionala val. Vid Millennieskiftet fanns en kort tid en liten övervikt av väljare som önskade skilja valdagarna åt. Men vid varje annan tidpunkt har ett tydligt flertal tyckt att förslaget om skilda valdagar är dåligt. Vid den senaste mätningen 2019 var 24 procent positiva och 37 procent negativa till att skilja valdagarna åt.

Figur 1 Svenska folkets inställning till förslaget att genomföra val till riksdag och kommun vid olika tidpunkter 1998-2019 (procent).

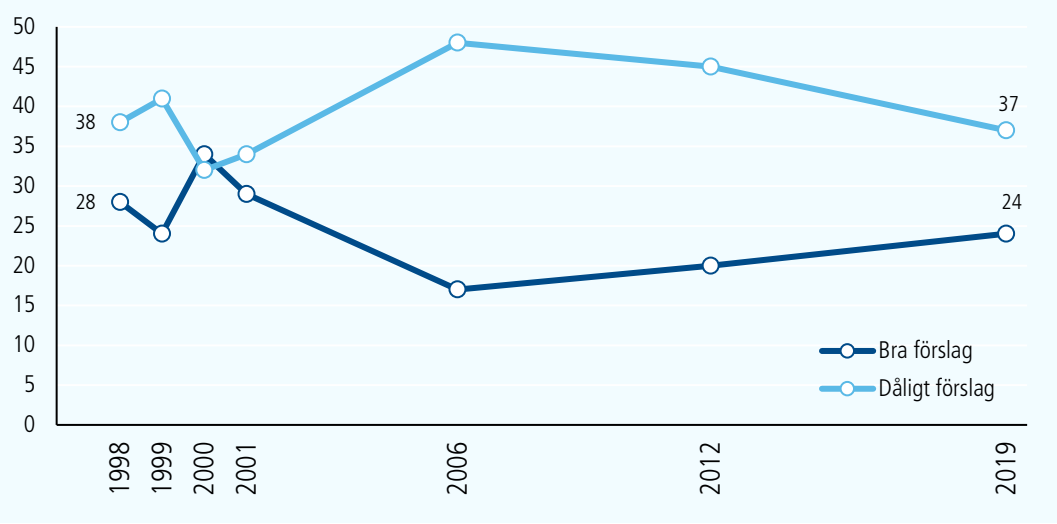

Källa: De nationella SOM-undersökningarna respektive år.

Kommentar: Frågan lyder: *Vad tycker du om följande förslag? Genomföra val till riksdag och kommun vid olika tidpunkter.* Svarsalternativen var: Mycket bra förslag, ganska bra förslag, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt förslag och mycket dåligt förslag. I figuren har andelen mycket och ganska bra förslag, respektive mycket och ganska dåligt förslag, slagits samman. Se tabell 1 för detaljer om svarsfördelningen. För en historisk redovisning om debatten om skilda valdagar i Sverige, se Hanna Kjellgrens kapitel i boken SOU 2000:65 Skilda valdagar och vårval.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:3
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Svenska folkets inställning till förslaget att genomföra val till riksdag och kommun vid olika tidpunkter 1998-2019 (procent).

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Summa	n	Opinions-balans	Andel positiva
1998	12	16	34	19	19	100	1673	-10	28
1999	9	15	35	19	22	100	1620	-17	24
2000	11	23	34	18	14	100	1593	+2	34
2001	9	20	37	19	15	100	1650	-5	29
2006	5	12	35	25	23	100	1537	-31	17
2012	5	15	35	23	22	100	1460	-25	20
2019	8	16	39	20	17	100	1618	-13	24

Källa: De nationella SOM-undersökningarna respektive år.

Kommentar: Frågan lyder: *Vad tycker du om följande förslag? Genomföra val till riksdag och kommun vid olika tidpunkter.* Svarsalternativen var: Mycket bra förlag, ganska bra förslag, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt förslag och mycket dåligt förslag. Opinionsbalansmåttet beräknas genom att subtrahera andelen som tycker förslaget är dåligt från andelen som tycker förslaget är bra. Positiva balansmått betyder övervikt för andelen positiva till förslaget. Negativa balansmått betyder övervikt för andelen som ställer sig negativa till förslaget.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:3
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Sveriges bästa opposition

I en väl fungerande demokrati är oppositionens prestationer lika viktiga som regeringens. Oppositionspartier ska oförtröttligt kritisera och granska regeringens arbete, utveckla konstruktiva motargument och erbjuda tydliga alternativ till den förda regeringspolitiken. Trots att det kan vara avgörande för möjligheterna till regeringsskifte är det dock sällsynt med mätningar av väljarnas bedömningar av oppositionspartiernas prestationer. I Valundersökningarna har frågor om oppositionens betyg ställts endast vid fem tillfällen. År 1979 fick väljarna bedöma hur de tyckte att Socialdemokraterna skött sig som opposition under de borgerliga regeringsåren 1976-1979. På en skala från -50 (dåligt) till +50 (bra) landade S-oppositionen på genomsnittsvärdet +3. Betyget var alltså svagt på den positiva sidan av skalan men det räckte inte för regeringsskifte. Inte heller 2002, 2010 eller 2018 har väljarnas betyg på oppositionen varit särskilt högt (-3, ±0 och -6).

Det saknas betyg för oppositionspartiernas prestationer från många av valen under tidsperioden. Sveriges bästa opposition i de mätningar som hittills genomförts är den borgerliga oppositionen under åren 2002-2006 (+10). Inför valet 2006 lanserade Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna ett gemensamt program kallat *Allians för Sverige*. Efter valet bildade Fredrik Reinfeldt regering.

Tabell 1 Bakåtblickande bedömningar av hur regering och opposition skött sig 1979–2018 (medeltal)
Retrospective evaluations of the job performance of governments and oppositions 1979–2018 (means)

Valår bedöm-ningen görs	Opposition som bedöms	Oppositions-betyg	Regering	Regerings-betyg	Regerings-skifte
1979	S-oppositionen 1976–79	+3	FP-reg. 1978–79	+9	Nej
1985	Borgerliga oppositionen 1982–85	-	Socialdemokratisk reg.1982–85	+12	Nej
1988	Borgerliga oppositionen 1985–88	-	Socialdemokratisk reg.1982–88	+15	Nej
1991	Borgerliga oppositionen 1988–91	-	Socialdemokratisk reg.1988–91	-2	Ja
1994	S-oppositionen 1991–94	-	Borgerlig reg.1991–94	-6	Ja
1998	Borgerliga oppositionen 1994–98	-	Socialdemokratisk reg. 1994–98	+9	Nej
2002	Borgerliga oppositionen 1998–02	-3	Socialdemokratisk reg. 1998–02	+11	Nej
2006	Borgerliga oppositionen 2002–06	+10	Socialdemokratisk reg. 2002–06	+5	Ja
2010	Den rödgröna oppositionen 2006–10	±0	C/FP/KD/M-reg. 2006–10	+17	Nej
2014	Den rödgröna oppositionen 2010–14	-	C/FP/KD/M-reg. 2010–14	+7	Ja
2018	Borgerliga oppositionen 2014–2018	-6	S/MP-reg. 2014–18	-6	Nej

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningarna 1979–2018**.**

Kommentar: Resultaten kommer från Valundersökningens förvalsstudier. Bedömningsskalan kan variera mellan -50 (dåligt) till +50 (bra). I Valundersökningarna 1985 – 1998 samt 2014 gjordes ingen bedömningsmätning av oppositionens insats. Frågan lyder: ”Hur tycker Du att de borgerliga partierna/Socialdemokraterna har skött sig som oppositionsparti(er) mellan valen (årtal) och (årtal)?” År 2010 frågades om de tre rödgröna partierna (S/V/MP). År 2018 löd frågan: ”Hur tycker du Allianspartierna (Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna) har skött sig som opposition sedan valet 2014?”. Jämförelserna av betygen för sittande regeringar är hämtade från Valforskningsprogrammets rapport 2020:12. År 2018 frågades även om hur Sverigedemokraterna skött sig som oppositionsparti sedan valet 2014, medeltalet i bedömningarna landade på -7.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:2
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Folkpartiet: partisystemets Hallsberg

Folkpartiet kallas ibland för det svenska partisystemets Hallsberg, en väntsal för partibytare. Epitetet är befogat. Av riksdagspartierna brukar Liberalerna ha märkligt svårt att övertyga tidigare väljare att stödja partiet igen. Av de som röstade på Folkpartiet i valet 2014 var det knappt hälften, 47 procent, som valde att rösta på Liberalerna i 2018 års val. Därmed fortsätter en av de mest märkliga traditionerna inom svenskt väljarbeteende. Inget annat parti har ett lika lågt historiskt medelvärde för andelen förlupna väljare de senaste tolv valen: 50,2 procent! Orsakerna är inte helt klarlagda. Folkpartiet har under lång tid haft en relativt låg andel övertygade anhängare bland sina väljare. En låg andel partiidentifierade väljare gör det svårare för partier att bygga vidare på tidigare framgångar. Den dubbla konkurrenssituationen från såväl andra borgerliga partier som Socialdemokraterna kan också ha bidragit. Det har funnits många andra partier i närheten av Folkpartiets ideologiska vänster-högerposition dit folkpartiväljare kan gå.

Figur 1 Andel folkpartiväljare vid valen 1976-2014 som röstat på Folkpartiet/Liberalerna även i nästföljande val (procent).

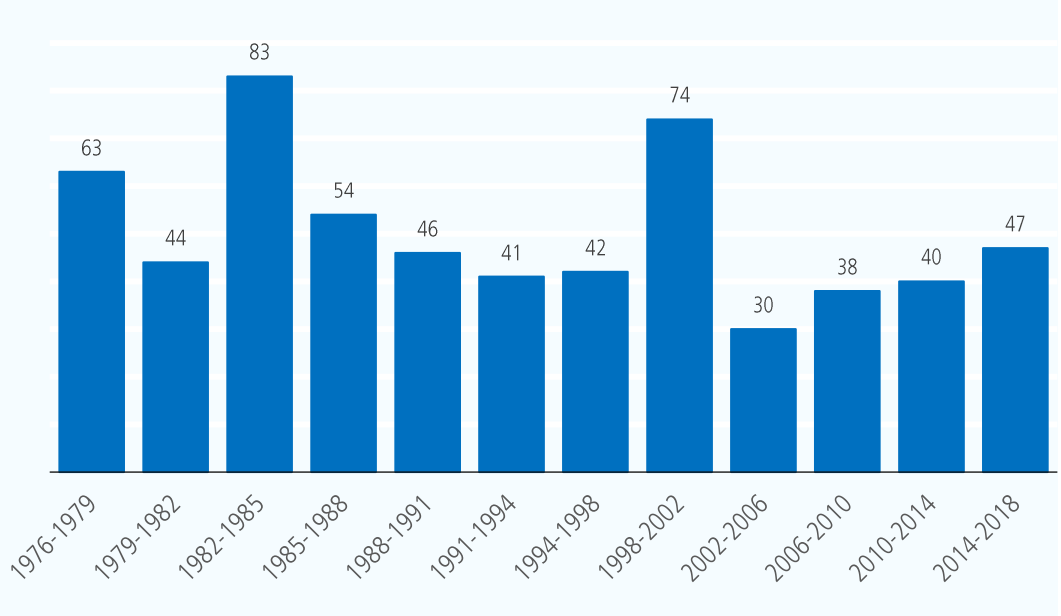

Källa: Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet, Valundersökningarna 1976-2018.

Kommentar: Figuren visar en sammanställning av andelen folkpartiväljare vid tidpunkt 1 som valt att rösta på ett annat parti vid tidpunkt 2 (efterföljande val). Resultaten bygger på analyser av bytarmatriser som publicerats i Valforskningsprogrammets bokserie. Resultaten finns också presenterade i rapporten 2020:10. För bytarmatriserna 2010-2014 och 2014-2018 har resultaten vid tidpunkt 2 viktats mot det officiella valresultaten. Övriga historiska resultat är oviktade.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2022:1
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

När under valkvällen konvergerar valresultatet?

När vallokalerna stänger på valsöndagen inleds räkningen av röster som avgivits i vallokalen och förtida röster som hunnit levereras dit. Efter en knapp halvtimme rapporterar de första distrikten sina resultat för riksdagsvalet. Därefter går det undan. Under de följande timmarna inkommer i snabb takt resultat från mer än sex tusen valdistrikt.

Men hur många distrikt behöver räknas för att man ska veta på ett ungefär hur valet har slutat? Det korrekta svaret är: Aldrig! Valnattsresultatet är preliminärt. Ungefär tre procent av alla röster hinner inte fram i tid för att kunna räknas i vallokalerna. De räknas vid den s k onsdagsräkningen. Om vi jämför det preliminära valresultatet från valkvällen 2018 minut för minut med det slutgiltiga valresultatet kan man få en bild av ungefär när resultatet ”fryser fast”. Måttet *medelfel per parti* används för att undersöka hur lika olika partifördelningar är. Ett medelfel omkring 1 motsvarar träffsäkerheten i opinionsinstitutens sista valprognoser. Vid 2018 års val passerades denna magiska gräns omkring kl 21:18. Bara en kvart senare passerade medelfelet ned under 0,5-strecket. Vid 22-tiden, när hälften av distrikten rapporterat klart, är medelfelet per parti mindre än 0,19. Såvida inte valet är mycket jämnt har vi redan då en klar bild av hur det kommer att gå.

Figur 1 När under valkvällen konvergerar valresultatet? Avvikelser mellan det hittills färdigräknade valnattsresultatet och det slutgiltiga valresultatet (medelfel per parti) samt andel färdigräknade distrikt, 2018 (procent).

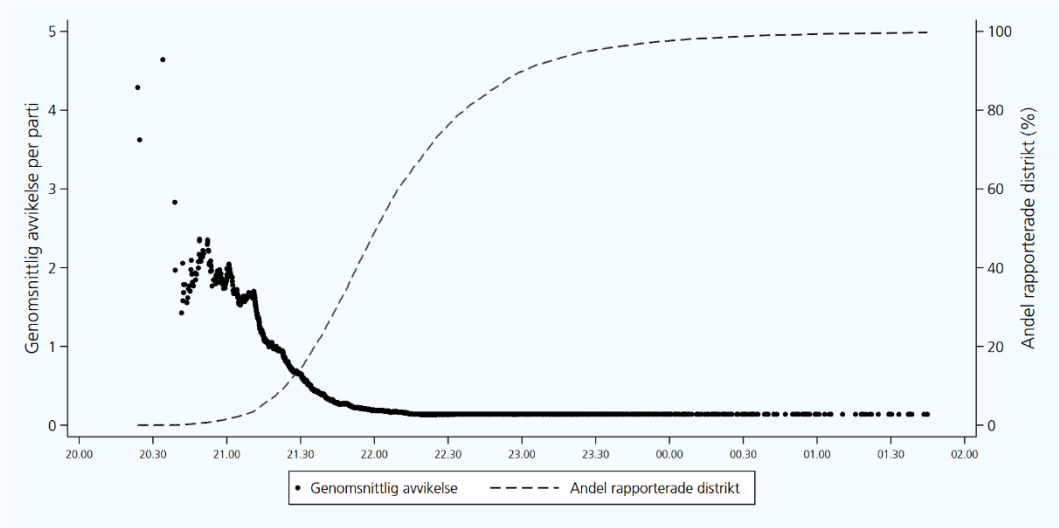

Källa: Valmyndigheten. Sammanställning av Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

Kommentar: Inrapporteringstiderna för valnattsrapportering från olika valdistrikt har begärts ut från Valmyndigheten. De kompletta listorna för inrapporteringstider finns arkiverade vid Valforskningsprogrammet (se även faktabladet 2021:16). Medelfel per parti beräknas för nio kategorier – de åtta riksdagspartierna plus kategorin övriga partier – genom att först summera alla avvikelser mellan partiernas procentandel i det hittills färdigräknade valnattsresultatet och det slutgiltiga valresultatet och sedan dividera med antalet kategorier. 13 valdistrikt räknades klart efter 02:00 den 10 september och finns därför inte med i analysen.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:17
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Figur 2 När konvergerar respektive partis valresultat under valnatten? Röststöd (i procent) för respektive parti under valkvällen

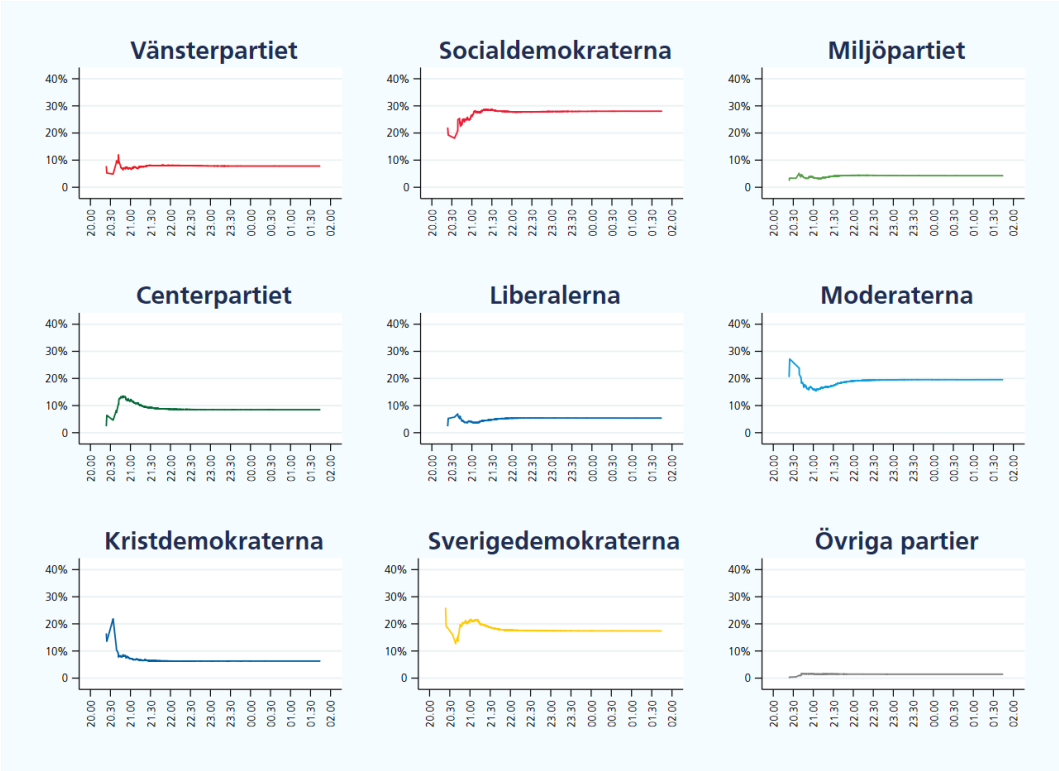

Källa: Valmyndigheten. Sammanställning av Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

Kommentar: Inrapporteringstiderna för valnattsrapportering från olika valdistrikt har begärts ut från Valmyndigheten. De kompletta listorna för inrapporteringstider finns arkiverade vid Valforskningsprogrammet (se även faktabladet 2021:16). Tretton valdistrikt räknades klart efter 02:00 den 10 september och finns därför inte med i analysen. Mandatfördelningen på valkvällen skiljer sig oftast inte alls, eller bara med något enstaka mandat, från den slutgiltiga mandatfördelningen. Undantaget är valet 1991 då tre mandat bytte ägare mellan partierna vid den slutliga rösträkningen, se vidare i Oscarsson, Henrik (2016) *Utlandsröstande*. I Maria Solevid (red) Svenska utlandsröster. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Valnattsinrapportering

I en demokrati är det viktigt att resultatet av valen rapporteras snabbt. I Sverige är vi bortskämda med att få ett nästan helt färdigräknat preliminärt valnattsresultat redan ett par tre timmar efter att vallokalerna har stängt klockan 20:00 på valdagen. En del valdistrikt har så pass få röster att räkna att de kan rapportera in resultaten redan inom en knapp halvtimme. I Sverige deltar mer än 50 000 röstmottagare fördelade över 6 000 valdistrikt i arbetet med att räkna rösterna. Under valnatten rapporteras rösterna för riksdagsvalet först. I det här faktabladet har vi sammanställt vilka valdistrikt som rapporterade snabbast under valkvällarna 2014 och 2018.

Det är förstås ingen tävling. Det är viktigare att rösträkningen blir rätt än att den går fort. Ändå går räkningen snabbare på en del håll, vilket i första hand beror på hur stort antal röster man har haft att räkna. Historiskt är det små valdistrikt på öar längs västkusten som oftast varit snabbast att rapportera. Hyppeln kom först 2018 med inrapporteringstiden 20:23:46. År 2014 rapporterade valdistriktet Nordmark i Filipstads kommun allra först med bara nio sekunders marginal.

Tabell 1 De tio snabbast inrapporterade valdistrikten i riksdagsval den 14 september 2014 och den 9 september 2018 (klockslag)

2014	Klockslag	Region	Kommun	Valdistrikt	Antal röster
#1	20:27:15	Värmlands län	Filipstad	Nordmark	252
#2	20:27:24	Västra Götalands län	Öckerö	Hyppeln	131
#3	20:27:25	Västra Götalands län	Borås	Borås 40 Kristineberg	328
#4	20:29:30	Hallands län	Halmstad	Tönnersjö	279
#5	20:29:46	Västra Götalands län	Öckerö	Källö-Knippla	239
#6	20:29:56	Västra Götalands län	Öckerö	Rörö	198
#7	20:30:06	Västra Götalands län	Orust	Gullholmen	173
#8	20:33:25	Västra Götalands län	Dals-Ed	Nössemark	107
#9	20:34:46	Västra Götalands län	Tjörn	Åstol	150
#10	20:35:08	Västra Götalands län	Dals-Ed	Rölanda	285
2018	**Klockslag**	**Region**	**Kommun**	**Valdistrikt**	**Antal röster**
#1	20:23:46	Västra Götalands län	Öckerö	Hyppeln	127
#2	20:24:34	Västra Götalands län	Orust	Gullholmen	138
#3	20:34:02	Västra Götalands län	Öckerö	Rörö	188
#4	20:38:52	Västra Götalands län	Göteborg	Lundby, Vågmästarplatsen	371
#5	20:39:02	Norrbottens län	Piteå	Markbygden	227
#6	20:41:35	Jämtlands län	Strömsund	Ede	385
#7	20:42:04	Skåne län	Lund	Gylleholm	362
#8	20:42:10	Värmlands län	Filipstad	Brattfors	308
#9	20:42:27	Västra Götalands län	Strömstad	Koster	246
#10	20:42:28	Kalmar län	Vimmerby	Djursdala	281

Källa: Valmyndigheten. Sammanställning av Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

Kommentar: Inrapporteringstiderna för valnattsrapportering från olika valdistrikt har begärts ut från Valmyndigheten. Sammanställningen har kompletterats med antalet röster och valdistrikten rangordnats efter klockslag. De kompletta listorna för inrapporteringstider finns arkiverade vid Valforskningsprogrammet.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:16
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vilken kommun kom närmast valresultatet 2018?

I Sverige finns 290 kommuner från Trelleborg i söder till Kiruna i norr. Men vilken kommun är partipolitiskt mest representativ för Sverige som helhet? I 2018 års riksdagsval var det Kalmar kommun på den småländska ostkusten som hamnade närmast det nationella valresultatet (se tabell 1). I Kalmar var den genomsnittliga avvikelsen endast 0,6 procentenheter per parti. På andra respektive tredje plats hamnade Norrköping och Borås, både med en genomsnittlig avvikelse på 0,7 procentenheter per parti.

Hur stabilt är kommunernas representativet över tid? Är det så att kommuner som idag ligger nära det nationella valresultatet alltid har gjort det, eller varierar avvikelsen mellan valen? Tabell 2 visar det historiska genomsnittet för de tio kommuner som legat närmast det nationella valresultatet 1973–2018. Hela sju kommuner från topplistan 2018 återfinns även på den historiska topplistan. Representativitet i förhållande till valresultatet är med anda ord något som tenderar att vara relativt stabilt över tid. I bottenlistan för de kommuner som speglat det nationella valresultatet sämst återfinns framförallt kommuner i Stockholms län samt flera norrlandskommuner. Historiskt är en kommun i särklass längst från det nationella valresultaten: I Danderyd har den genomsnittliga avvikelsen varit hela 9,6 procentenheter per parti.

Tabell 1 De tio kommuner i Sverige som kom närmast det nationella valresultatet i riksdagsvalet 2018 (procent).

		V	S	MP	C	L	M	KD	SD	ÖVR	Summa procent	Medelfel per parti
	Riksdagsvalet	8,0	28,3	4,4	8,6	5,5	19,8	6,3	17,5	1,5	100	–
#1	Kalmar	6,7	30,4	4,2	9,2	4,9	19,7	6,5	17,1	1,3	100	0,6
#2	Norrköping	8,1	28,3	4,0	6,5	4,8	20,5	6,4	19,6	1,7	100	0,7
#3	Borås	7,0	29,5	3,7	7,3	5,7	20,5	6,6	18,4	1,3	100	0,7
#4	Falun	8,2	28,0	4,9	11,8	4,6	19,7	6,0	15,3	1,5	100	0,9
#5	Halmstad	5,5	30,4	3,7	8,2	5,3	21,3	6,2	17,7	1,6	100	0,9
#6	Skövde	5,6	28,8	3,4	8,8	5,6	20,9	8,0	16,9	1,8	100	0,9
#7	Karlstad	7,9	31,7	4,8	8,5	5,7	19,5	6,4	14,0	1,4	100	0,9
#8	Nyköping	6,4	32,0	4,5	8,5	4,5	20,1	6,4	16,1	1,4	100	0,9
#9	Upplands Väsby	8,0	27,0	3,9	6,3	5,7	23,1	6,7	18,0	1,3	100	1,0
#10	Västerås	7,1	29,1	3,4	6,3	6,8	22,2	6,2	17,5	1,3	100	1,0

Källa: Statistiska centralbyråns demokratistatistik, Bearbetning av Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet,

Kommentar: Medelfel per parti beräknas genom att summera avvikelsema mellan partiernas procentuella stöd i kommunen och partiernas nationella valresultat dividerat med nio (åtta riksdagspartier och en kategori för övriga partier). Rangordningarna är framtagna för resultat med en decimals noggrannhet.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:15
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Tabell 2 De tio kommuner som kommit närmast och längst ifrån det nationella valresultatet (historiskt snitt 1973–2018)

Topp 10			Botten 10		
Placering	Kommun	Genomsnittligt medelfel per parti	Placering	Kommun	Genomsnittligt medelfel per parti
			…		
#1	Karlstad	0,8	#281	Munkfors	6,2
#2	Halmstad	0,9	#282	Älvkarleby	6,4
#3	Borås	1,0	#283	Gällivare	6,5
#4	Kalmar	1,0	#284	Båstad	6,6
#5	Skövde	1,2	#285	Kiruna	6,7
#6	Södertälje	1,2	#286	Täby	6,8
#7	Linköping	1,2	#287	Överkalix	6,9
#8	Örebro	1,2	#288	Vellinge	6,9
#9	Falun	1,2	#289	Lidingö	7,9
#10	Norrköping	1,3	#290	Danderyd	9.6
…					

Källa: Statistiska centralbyråns demokratistatistik, Bearbetning av Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet,

Kommentar: Medelfel per parti beräknas genom att summera avvikelserna mellan partiernas procentuella stöd i kommunen och partiernas nationella valresultat dividerat med nio (åtta riksdagspartier och en kategori för övriga partier). Rangordningarna är framtagna för resultat med en decimals noggrannhet. Det historiska genomsnittet är medeltalet av kommunernas medelfel per parti vid 14 val under perioden 1973–2018.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:15
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Partival 2018 i väljargrupper med olika utbildningsnivå

Sambandet mellan utbildningsnivå och partival har varit medelstarkt ända sedan 1950-talet. I det långa perspektivet spelar utbildning en allt mindre roll för människors röstningsbeteende. I närtid, ungefär sedan Millennieskiftet, kan väljarforskarna dock se ett något starkare samband mellan utbildning och partival. Denna utveckling äger rum trots att en allt större andel av väljarkåren tar en examen från universitet och högskolor.

Resultaten bjuder på få överraskningar i ljuset av jämförbara analyser av data från SVTs vallokalundersökningar och SOM-undersökningarna. Utbildningsnivå hade ett tydligt samband med partival i samband med 2018 års val. Bland personer med enbart grundskola dominerar Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna som tillsammans samlar omkring 70 procent av de röstande. Ju högre utbildningsnivå desto lägre stöd för S och SD. Bland universitetsutbildade fanns vid valet 2018 en överrepresentation av väljare som stödjer Vänsterpartiet (11 procent), Centerpartiet (11 procent), Liberalerna (8 procent) och Miljöpartiet (8 procent).

Tabell 1 Partival 2018 i grupper med olika utbildningsnivå (procent).

VU18 Utbildningsnivå	V	S	C	L	M	KD	MP	SD	FI	Övr	Total	Antal svarande
Ej fullgjord grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)	8	41	5	1	13	1	1	30	0	0	100	90
Grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola	4	40	6	2	11	6	1	30	0	0	100	1 010
Studier vid gymnasium, folkskola (eller motsvarande)	7	30	7	3	19	6	2	25	0	1	100	851
Examen från gymnasium, folkhögskola (eller motsvarande)	6	28	7	3	22	7	2	23	0	2	100	1 828
Eftergymnasial utbildning, ej högskola eller universitet	6	25	8	4	24	7	3	22	0	1	100	1 034
Studier vid högskola/universitet	11	24	9	8	21	8	6	11	1	1	100	1 013
Examen från högskola/universitet	11	25	11	8	22	6	8	7	1	1	100	2 962
Examen från/studier vid forskarutbildning	12	19	13	14	18	6	9	7	1	1	100	161

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2018.

Kommentar: Medelfel per parti. Resultaten bygger på en enkätfråga om utbildningsnivå: "Vilken är din högsta utbildningsnivå?". Resultaten har viktats mot det officiella valresultatet. Utvecklingen av sambandet mellan utbildning och partival 1956-2018 kan du läsa mer om i Per Hedbergs rapport från Valforskningsprogrammet (2020:3) och i boken "Polarisering i Sverige" (Oscarsson, Bergman, Bergström & Hellström, 2021). Notera att det är få svarande i grupper som saknar grundskola eller har en forskarutbildning.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:14
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Röstningsskäl 2018

Varför röstade väljarna som de gjorde i 2018 års riksdagsval? I Valundersökningarna ställer vi öppna frågor där vi ber de svarande uppge vilka frågor som varit viktigast för deras partival. Fritextsvaren transkriberas och kodas enligt ett ambitiöst kodschema och kategoriseras. I tabellen nedan visas hur stor andel inom varje grupp av partiväljare som uppgett svar inom de 19 vanligast förekommande kategorierna. Den stora variationen mellan olika grupper av partiväljare ger en bild av vilka frågor som varit partiernas vinnarfrågor i samband med 2018 års val. Exempelvis svarade 80 procent av Miljöpartiets väljare att miljön var en viktig fråga för partivalet. Sextioåtta procent av Sverigedemokraternas väljare gav ett svar som fördes till kategorin integration/immigration.

Tabell 1 Viktig fråga för partival bland samtliga och för olika grupper av partiväljare, 2018 (procent)

	Välfärd/Sjukvård	Integration/Immigration	Utbildning	Miljö	Äldreomsorg/Pensioner	Lag och ordning	Skatter	Ekonomi	Arbetsmarknad/Sysselsättning	Familjepolitik	Jämställdhet	Fred/Internationellt/Försvar	Nedskärningar/Privatiseringar	Religion/Moral	Näringsliv	Bostäder/Byggnadsfrågor	EU	Jordbruk/Naturbruk	Energi
Vänsterpartiet	49	27	19	33	7	1	3	3	4	2	13	2	12	6	0	3	1	0	0
Socialdemokraterna	47	17	26	16	20	4	4	3	4	3	2	1	3	2	0	2	1	0	0
Centerpartiet	34	24	26	31	10	2	5	4	5	3	3	1	0	4	8	1	1	3	2
Liberalerna	39	29	39	17	12	9	8	7	4	2	1	8	1	2	2	1	6	1	3
Moderaterna	40	36	22	8	15	11	17	9	5	2	0	3	1	0	3	1	1	1	1
Kristdemokraterna	50	32	24	8	20	8	7	3	2	11	0	5	0	4	3	2	1	1	2
Miljöpartiet	36	24	24	80	4	2	4	2	1	3	9	2	4	3	0	2	1	1	0
Sverigedemokraterna	40	68	14	3	18	20	7	3	1	1	0	2	0	0	1	1	1	0	0
Samtliga	43	31	23	19	15	8	7	4	4	3	3	3	2	2	2	2	1	1	1

Källa: Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet, Valundersökningen 2018.

Kommentar: Resultaten visar andelen av svarspersonerna som uppgav att en fråga var viktig för deras partival. Frågans formulering var "Var det någon eller några frågor som var viktiga för dig när det gäller vilket parti du röstade på i riksdagsvalet den 9 september? Vilken eller vilka frågor var det? Ange högst tre frågor.". Svarspersonernas svar kodades därefter enligt ett kodschema (se appendix). Antalet svarande är 6 029. Endast frågor som samlar mer än tre procent i någon grupp av partiväljare har tagits med i tabellen. Procenttalen summerar inte till hundra procent radvis eftersom partiväljarna hade möjlighet att ge mer än ett svar på frågan. För detaljer om kodning och ytterligare resultat, se Valforskningsprogrammets rapport 2021:5.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:13
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Blankröstning 1952-2019

Svenska väljare har möjlighet att lägga i en blank valsedel i valkuvertet när de röstar. De blanka rösterna räknas in i valdeltagandet men inte i den procentuella fördelningen av röster och därmed inte heller i fördelningen av mandat. Sedan andrakammarvalet 1952 har i genomsnitt en knapp procent av väljarkåren (0,9 procent) valt att lägga en blank röst i valurnan. Under perioden 1991-2006 var andelen blankröster klart högre, med ett rekord på 2,1 procent i samband med 1998 års riksdagsval (se figur 1). I de sex Europaparlamentsvalen 1995-2019 har snittet i andelen blankröster varit 1,7 procent och i samband med våra folkomröstningar ännu högre, hela 2,4 procent (se tabell 1). Sverigerekordet i blankröstning är från ATP-omröstningen 1957 (3,9 procent).

Varför väljer då somliga väljare att rösta blankt? I huvudsak tycks protestförklaringen vara den mest gångbara enligt de studier som gjorts. Blankrösten kan tolkas som ett stöd för det demokratiska systemet som sådant men samtidigt också som en stark protest att det inte finns något parti som är tillräckligt bra för att ta tillvara de egna intressena.

Figur 1 Andel blanka röster i svenska riksdagsval 1952-2018 (procent)

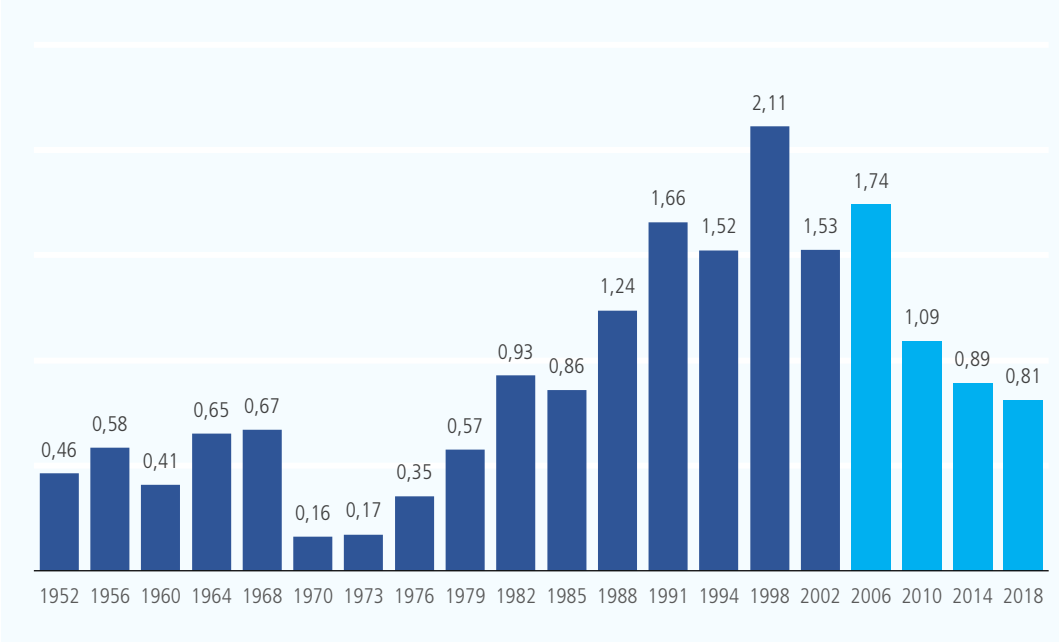

Källa: SCB/Valmyndigheten. Sammanställning av Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

Kommentar: Figuren visar en sammanställning av blanka röster i andrakammarval och riksdagsval i Sverige. Före 2006 gjordes dock ingen särredovisning av andelen blanka och ogiltiga, varför andelen blankröster sannolikt är något överskattade. I huvudsak består redovisningskategorin 'blanka/ogiltiga röster' dock av blanka röster. Sedan 2006 är blanka röster särredovisade från ogiltiga röster i Valmyndighetens redovisningar av riksdagsvalen.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:12
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Andel blanka röster i svenska riksdagsval, Europaparlamentsval och folkomröstningar 1952-2019 (procent).

Valår	Riksdagsval	Europaparlamentsval	Folkomröstningar
1952	0,46		
1955			1,60
1956	0,58		
1957			3,90
1960	0,41		
1964	0,65		
1968	0,67		
1970	0,16		
1973	0,17		
1976	0,35		
1979	0,57		
1980			3,30
1982	0,93		
1985	0,86		
1988	1,24		
1991	1,66		
1994	1,52		0,90
1995		1,60	
1998	2,11		
1999		2,30	
2002	1,53		
2003			2,10
2004		2,64	
2006	1,74		
2009		1,69	
2010	1,09		
2014	0,89	1,04	
2018	0,81		
2019		0,73	

Källa: SCB/Valmyndigheten. Sammanställning av Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

Kommentar: I svenska riksdagsval började blanka röster särredovisas först 2006. Dessförinnan rymde samlingskategorin ‘blanka och ogiltiga’ huvudsakligen blanka röster. I folkomröstningar och Europaparlamentsval har dock blanka röster särredovisats under hela perioden. Resultaten har sammanställts från en lång rad källor, däribland SCB, Valmyndigheten, Wikipedia och Klara Fribergs kandidatuppsats i statsvetenskap ”Mer än bara en blankröst. En kvantitativ studie om blankröstning i svenska riksdagsval mellan 1988 och 2018”. En detaljerad sammanställning av underlag och beräkningar kan erhållas från Valforskningsprogrammet.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Vilka partier styr i den egna kommunen?

Ett av huvudsyftena med demokratiska val är att väljarna ska kunna utkräva ansvar av de styrande. Men hur väl känner väljarna till vilka partier som styr deras egen kommun? I Valundersökningen 2018 ställde vi en kunskapsfråga där vi bad de svarande skriva ned vilka partier som ingår i den styrande majoriteten i den kommun där de bor. Sedan jämförde vi svaren mot uppgifter från Sveriges kommuner och regioner (SKR). Jämförelsen visar att kunskaperna är relativt låga. En tredjedel av väljarna säger att de inte vet eller ger ett helt felaktigt svar. Tjugonio procent träffar rätt på ett nämnt parti och 17 procent har flera partier rätt men inte alla. Endast var femte väljare (21 procent) kan leverera ett helt korrekt svar på frågan om vilka partier som styr.

Yngre, kvinnor och lågutbildade har som väntat lägre kunskaper än äldre, män och högutbildade. Motivationsfaktorer som intresse och engagemang spelar dock större roll när det gäller att skilja ut vilka väljare som känner till vilka partier som styr i den egna hemkommunen. Det är lättare att känna till vem som styr om man bor i en kommun med majoritetsstyre än i en kommun med minoritetsstyre.

Figur 1 Väljarnas kunskaper om vilket eller vilka partier som styr i den egna kommunen, 2018 (procent)

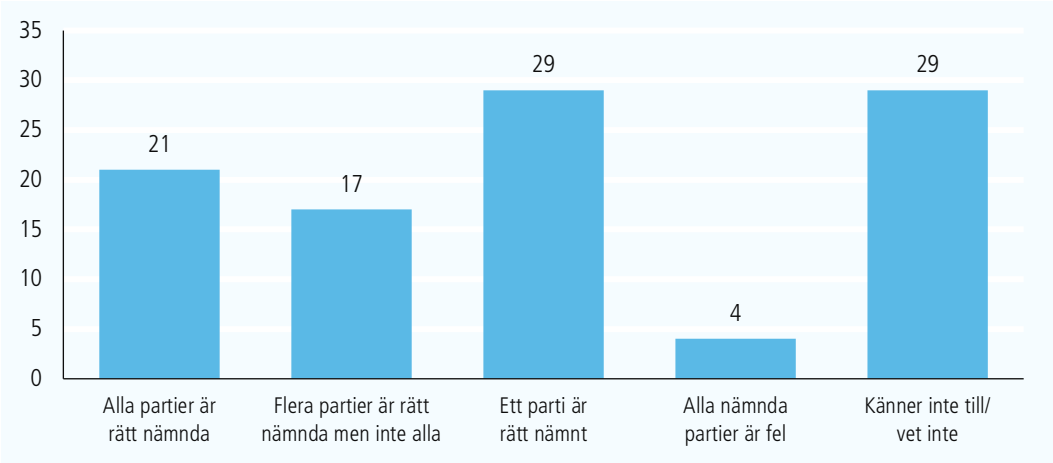

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2018; förvals- och eftervalsstudien kombinerad.

Kommentar: I undersökningen ställdes en helt öppen fråga: "Inför årets val, vilket/vilka partier ingick i den styrande majoriteten i den kommun där du bor?". En ruta för fritextsvar och en svarsruta för "Känner inte till/vet inte". Fritextsvaren kodades i enlighet med Sveriges Kommuner och Regioners databas för kommunalt styre (www.skr.se). De svarande kategoriserades sedan i fem kategorier: 1) de som svarat "Känner inte till/vet inte", 2) de som nämnt ett eller flera partier som inte ingår i styret, 3) de som nämnt ett korrekt parti, oavsett hur många andra partier som nämnts, 4) de som nämnt flera korrekta partier men inte alla och 5) de som nämnt alla partier som ingår bland de styrande i kommunen.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:11
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Väljarnas kunskaper om vilket eller vilka partier som styr i den egna kommunen bland samtliga och i olika väljargrupper, 2018 (procent)

	Alla partier är rätt nämnda	Flera partier är rätt nämnda, men inte alla	Ett parti är rätt nämnt	Alla nämnda partier är fel	Känner inte till/vet inte	Summa procent	Antal svarande
Samtliga	21	17	29	4	29	100	3 489
Män	22	19	28	3	28	100	1 691
Kvinnor	20	15	31	4	30	100	1 798
18-29 år	11	6	27	7	49	100	446
30-49 år	19	16	28	4	33	100	967
59-64 år	23	19	31	4	23	100	945
65-84 år	25	20	29	3	23	100	1 111
Grundskola	14	14	28	4	40	100	410
Gymnasium/Eftergymnasial	19	15	32	3	31	100	1 355
Högskola/Universitet	25	20	28	4	23	100	1 548
Mycket intresserad	33	25	23	5	14	100	533
Ganska intresserad	23	18	31	4	24	100	1 765
Inte särskilt intressera	13	12	32	4	39	100	1 026
Inte alls intresserad	5	4	19	2	70	100	148
Klart till vänster	25	19	26	3	27	100	553
Något till vänster	23	20	30	3	24	100	609
Varken till vä eller till hö	18	13	26	5	38	100	575
Något till höger	21	17	33	4	25	100	760
Klart till höger	22	19	32	5	22	100	728
Alliansstyre i kommunen	18	20	31	6	25	100	978
Blandat styre	21	19	28	2	30	100	1 020
Vänsterstyre i kommunen	23	14	28	4	31	100	1 468
Majoritetsstyre	22	18	29	3	28	100	2 324
Minoritetsstyre	19	16	28	5	32	100	1 143

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2018; förvals- och eftervalsstudien kombinerad.

Kommentar: I undersökningen ställdes en helt öppen fråga: ”Inför årets val, vilket/vilka partier ingick i den styrande majoriteten i den kommun där du bor?”. En ruta för fritextsvar och en svarsruta för ”känner inte till/vet inte”. Fritextsvaren kodades i enlighet med Sveriges Kommuner och Regioners databas för kommunalt styre (www.skr.se). De svarande kategoriserades sedan i fem kategorier: 1) de som svarat ”känner inte till/vet inte”, 2) de som nämnt ett eller flera partier som inte ingår i styret, 3) de som nämnt ett korrekt parti, oavsett hur många andra partier som nämnts, 4) de som nämnt flera korrekta partier men inte alla och 5) de som nämnt alla partier som ingår bland de styrande i kommunen.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:11
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Varannan väljare byter aldrig parti

Vi saknar uppgifter om människors livslånga röstningshistoria. Men vanan att lojalt stödja samma parti i val efter val är utbredd. Även väljare som saknar starka känslor av anhängarskap till ett visst parti och lämnar dörren öppen för många partier väljer ändå till slut att rösta på samma parti som de alltid har gjort. Med hjälp av Valundersökningarnas mellanvalspaneler där vi också frågar om valminne från ytterligare ett val tillbaka kan vi följa individers röstningshistoria i tre val i taget ända tillbaka till 1976.

Den första panelstudien 1976-1979 visade att sju av tio väljare (70 procent) röstade på samma parti i valen 1973, 1976 och 1979. Under årens lopp har andelen vaneröstare minskat till följd av ett större utbud av partier, sjunkande partianhängarskap och ökad väljarrörlighet. Andelen väljare som är helt stabila i sitt val till riksdagen har minskat från 70 till 50 procent. Analyser av den senaste panelen visar att hälften av väljarna röstade på samma parti i valen 2010, 2014 och 2018. Trots att väljarrörligheten under 2000-talet har varit klart högre än tidigare är det fortfarande varannan väljare i Sverige som sannolikt aldrig byter parti. Den alltjämt höga nivån av vaneröstning bidrar till en betydande stabilitet i svenska valresultat.

Figur 1 Trevalsrörlighet i svenska riksdagsval. Andel väljare som röstat på samma parti i tre val i rad, 1976-2018 (procent).

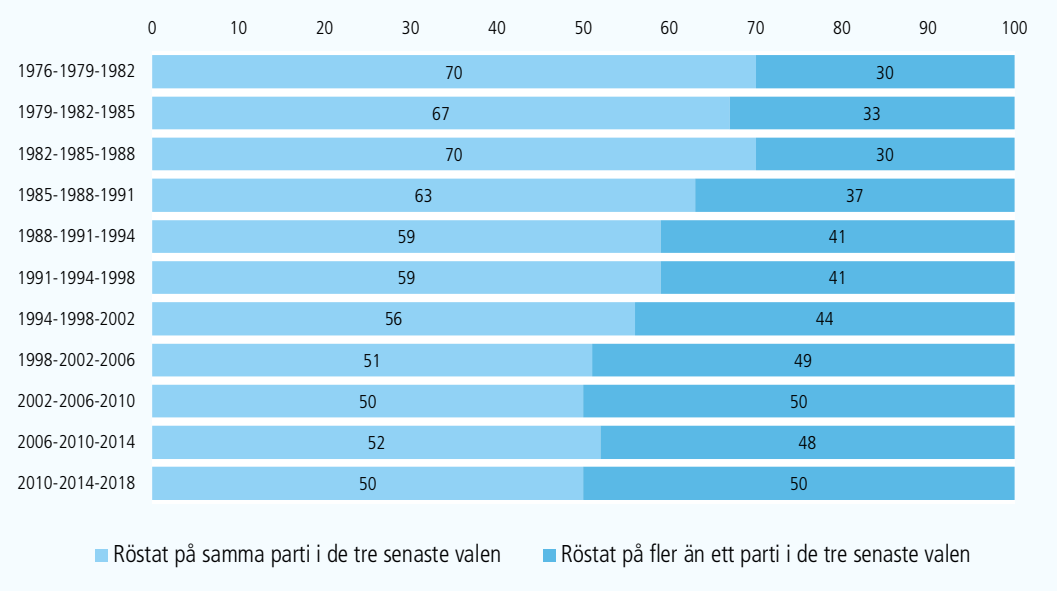

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningarnas rullande tvåstegspaneler 1976–2018.

Kommentar: Resultaten bygger på Valundersökningarnas tvåstegspaneler och jämför partival vid tre olika efter varandra följande val. Uppgifter om partival vid t-2 är minnesuppgifter. För mer information, se Valforskningsprogrammets rapport 2020:10 *Flytande väljare 2018*.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:10
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Önskestatsminister 2018

I Sverige väljer vi parti och inte regering. Valet av regeringschef är indirekt och äger rum efter valet på basis av valresultatet. I Valundersökningarnas förvalsstudier har vi vid flera tillfällen ställt frågan om vem väljarna helst skulle vilja ha som statsminister. Flertalets önskemål infrias för det mesta, som exempelvis med Göran Persson 2002 (53 procent), Fredrik Reinfeldt 2006 och 2010 (43 respektive 46 procent). Men det blir inte alltid som flertalet önskar. I valet 1991 önskade sig ett flertal av väljarna att Ingvar Carlsson som statsminister (35 procent) men fick Carl Bildt. Fredrik Reinfeldt var mest önskad 2014 (41 procent) men då blev Stefan Löfven regeringschef.

Inte heller 2018 blev den populäraste önskestatsministern regeringschef. Veckorna före valet 2018 var moderatledaren Ulf Kristersson (31 procent) väljarnas vanligaste önskestatsminister, tätt följt av socialdemokraternas Stefan Löfven (27 procent). Annie Lööf samlade 14 procent av väljarna bakom sitt namn, och Jimmie Åkesson 10 procent.

Tabell 1 Svenska väljares önskestatsminister 2018. Andel spontana omnämnanden bland samtliga och bland partiernas väljare (procent).

Partival	Jonas Sjöstedt (V)	Stefan Löfven (S)	Isabella Lövin (MP)	Gustav Fridolin (MP)	Annie Lööf (C)	Jan Björk-lund (L)	Ulf Kristers-son (M)	Ebba Busch Thor (KD)	Jimmie Åkesson (SD)	Övriga	Summa procent	Antal svarande
Samtliga väljare 2018	5	27	1	1	14	2	31	2	10	7	100	1 154
Vänsterpartiet	41	34	0	0	7	0	2	1	0	15	100	85
Socialdemokraterna	2	82	0	0	3	0	1	0	2	10	100	260
Miljöpartiet	7	26	20	13	17	2	2	0	0	13	100	60
Centerpartiet	0	9	0	0	75	1	11	1	0	3	100	88
Liberalerna	2	7	0	0	23	19	43	4	0	2	100	57
Moderaterna	0	3	0	0	9	0	82	0	3	3	100	232
Kristdemokraterna	0	6	0	0	15	4	58	10	4	3	100	68
Sverigedemokraterna	0	3	0	0	3	0	28	1	63	2	100	108

Källa: Göteborgs universitet, Valforskningsprogrammet: Valundersökningen 2018, förvalsetappen.

Kommentar: Frågan löd: ”Vem skulle du helst vilja ha som statsminister i regeringen efter valet?”. En öppen fritextfråga användes, där 68 procent av de som fick frågan avgav ett giltigt svar. Svaren kodades till huvudkategorier. Kategorin övriga partier är för liten (n=9) för att kunna redovisas. De vanligaste svaren i kategorin övriga är Gudrun Schyman, partiledare för Feministiskt initiativ (19 svar, 2 procent) och Margot Wallström (14 svar, 1 procent). Resultaten för tidigare val finns presenterade i boken Oscarsson & Holmberg (2016) Svenska väljare. Stockholm: Wolters Kluwer. Se även Falk, Elisabeth & Henrik Oscarsson (2018). Svenska folkets önskeregering och önskestatsminister. I Andersson, Ulrika, Johan Martinsson, Maria Oskarson & Björn Rönnerstrand, Red. (2018). Sprickor i fasaden. Göteborgs universitet, SOM-institutet.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:9
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Förstagångsväljares valdeltagande

Valdeltagandet bland förstagångsväljare brukar alltid vara lite lägre än i den röstberättigade befolkningen som helhet. Det beror bland annat på att förstagångsväljare tenderar att ha lägre politiskt intresse och politiska kunskaper än äldre åldersgrupper. Med ökad ålder och erfarenhet tillväxer deltagandet. För de flesta väljare etableras så småningom en vana att delta i demokratiska val.

Vid de senaste tolv riksdagsvalen har skillnaden mellan förstagångsväljarnas och väljarkårens valdeltagande varit i genomsnitt fem procentenheter. De två största skillnaderna noteras för valen 1985 (-10,4 procentenheter) och 1998 (-9,8 procentenheter). De resultaten passar in på en populär förklaringsmodell: att svårmobiliserade väljargrupper – hit hör förstagångsväljare – är särskilt känsliga för om ett val inte är tillräckligt spännande. Valen 1988 och 1998 räknas båda som relativt ospännande val där utgången i regeringsfrågan var given på förhand. Efter Millennieskiftet har valdeltagandet i svenska riksdagsval vuxit. Vid det senaste valet röstade hela 86,2 procent av förstagångsväljarna enligt SCBs statistik, vilket bara är en procentenhet lägre än väljarkåren som helhet.

Figur 1 Valdeltagande bland samtliga och förstagångsväljare 1979-2018 (procent)

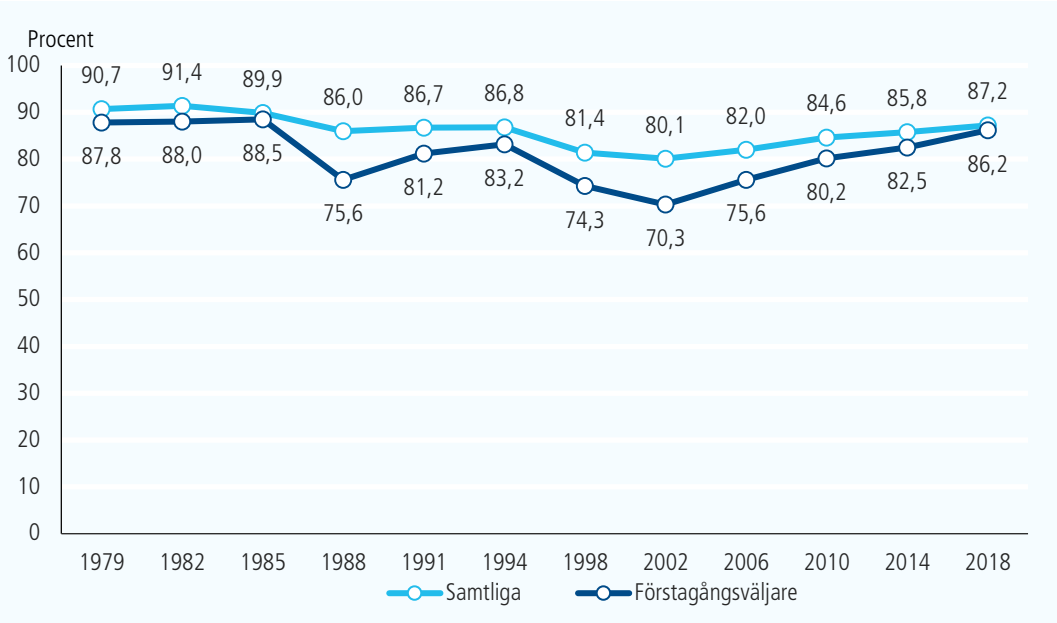

Källa: SCB:s valstatistik.

Kommentar: Resultaten är hämtade från rapporten "Svenskt valdeltagandet under 100 år" samt rapporten "Deltagandet i de allmänna valen 2018".

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:8
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Om alla hade röstat på sitt bästa parti 2018

Närmare var femte väljare 2018 röstade på ett annat parti än det som de sade sig tycka bäst om. Strategiska överväganden är ofta orsaken till detta röstningsbeteende. Många väljare överväger röstning på flera partier inför ett val. Information från opinionsundersökningar och partiers koalitionssignaler under valrörelsen är viktiga skäl till att väljare ibland röstar på ett parti som inte är deras nummer ett i preferensordningen.

Ibland diskuteras om det inte vore bäst om alla väljare röstade ”ärligt” på sitt mest omtyckta parti utan hänsyn till fyraprocentspärren eller regeringsfrågan? Men hur hade rösterna fördelats i valet 2018 om alla hade röstat på sitt bästa parti? Vi har tagit hjälp av data från förvalsetappen av Valundersökningen 2018. Resultaten visar bland annat att Kristdemokraterna endast skulle ha erhållit 3,2 procent av rösterna och fått lämna riksdagen. Valet hade dock resulterat i ett likartat parlamentariskt läge. De rödgröna partierna hade fått 154 mandat, Allianspartierna 137 mandat och Sverigedemokraterna 58 mandat.

Figur 1 Väljarnas bästa parti inför riksdagsvalet 2018 (procent)

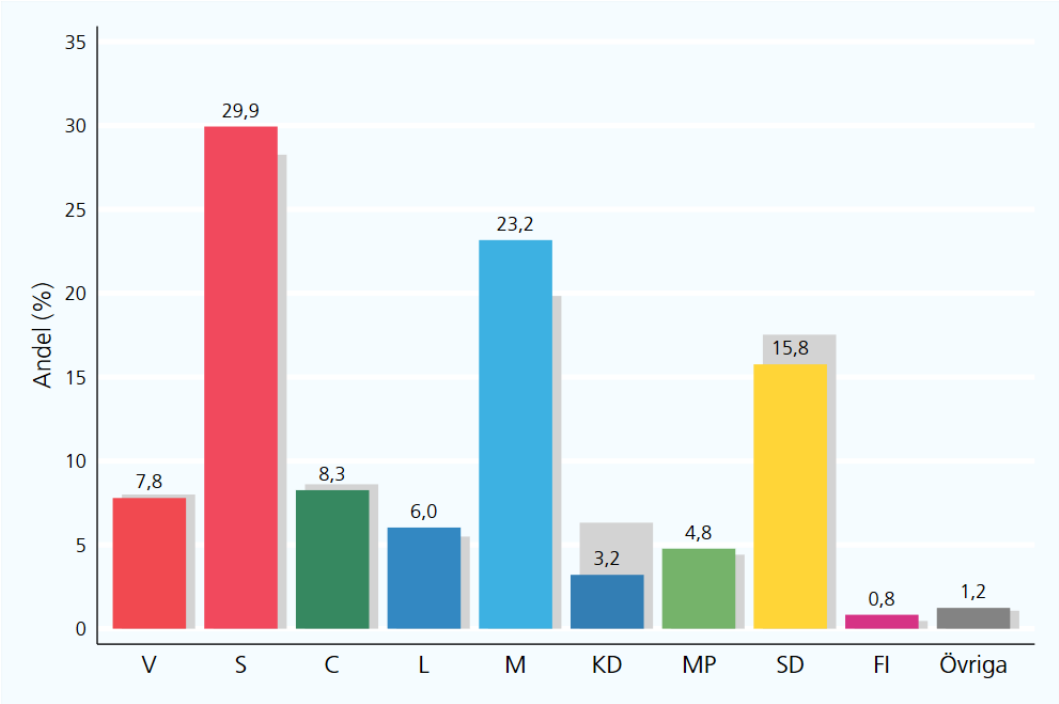

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2018, förvalsetappen.

Kommentar: Frågan lyder ”Vilket parti tycker du bäst om?”. Antal svarande är 2 068. Resultaten är viktade efter partiernas officiella valresultat i valet 2018. De grå staplarna visar partiernas röststöd i valet 2018.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:7
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Mandatfördelning baserad på uppgifter om bästa parti inför valet 2018

Parti	Bästa parti (andel)	Antal mandat	
Vänsterpartiet	7,8	29	
Socialdemokraterna	28,9	107	=154
Miljöpartiet	4,8	18	
Centerpartiet	8,3	30	
Liberalerna	6,0	22	=137
Moderaterna	23,2	85	
Kristdemokraterna	3,2	0	
Sverigedemokraterna	15,8	58	=58
Feministiskt initiativ	0,8	0	
Övriga partier	1,2	0	
Total	100,0	349	
N	2 068		

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2018, förvalsetappen.

Kommentar: Frågan lyder ”Vilket parti tycker du bäst om?”. Resultaten har viktats efter partiernas officiella valresultat i 2018 års val. Beräkningen av fördelningen av 349 riksdagsmandat är utförd med den jämkade uddatalsmetoden med 1,2 som första divisor.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:7
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-
forskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Röstning i sju val 2010-2018

Valundersökningarnas mellanvalspaneler gör det möjligt att undersöka enskilda väljares röstningshistoria för totalt sju olika val. Vi kan analysera hur många gånger en väljare röstat på de olika partierna i nationella val 2010, 2014 och 2018 och i lokala och regionala val 2014 och 2018. Resultaten visar att väljarna spridit ut sina röster rejält mellan de olika partierna. Ungefär var sjätte väljare har vid något tillfälle röstat på Kristdemokraterna (15,6 procent), Miljöpartiet (16,5 procent) och Vänsterpartiet (16,3). Var femte väljare har lagt en röst på Centerpartiet (20,1 procent) och lika stor andel på Liberalerna (19,8 procent) och Sverigedemokraterna (20,8 procent). De två största partierna Socialdemokraterna och Moderaterna har fått stöd av 46,0 respektive 41,5 procent av väljarna vid åtminstone något av de sju undersökta valtillfällena.

Figur 1 Andel väljare som röstat på de olika partierna vid åtminstone något av sju riksdagsval, regionval eller kommunval under perioden 2010-2018 (procent)

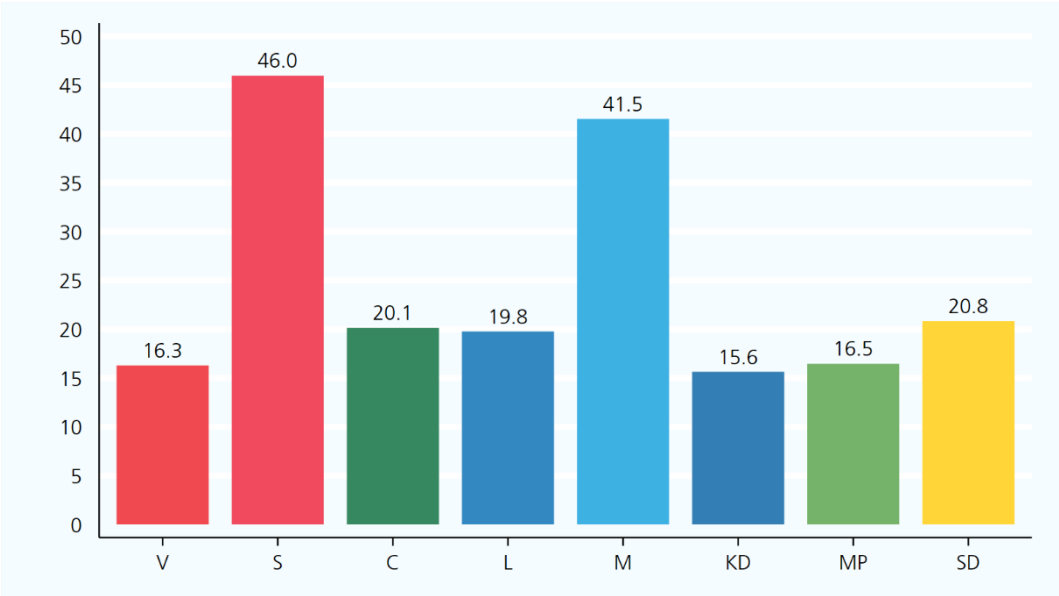

Källa: Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet, Valundersökningen 2018.

Kommentar: Beräkningarna bygger på analyser av Valundersökningarnas mellanvalspanel 2014-2018. Uppgifter om valdeltagande vid samtliga val har kontrollerats mot officiella röstlängder. Uppgifter om partival i följande sju val från två Valundersökningar ingår i analysen: Riksdagsvalet 2010 (minnesdata 2014), Riksdagsval, regionval och kommunala val 2014 (från Valundersökningen 2014 och Europaparlamentsvalundersökningen 2014) samt Riksdagsval, regionval och kommunala val (från Valundersökningen 2018).

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:6
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Antal valtillfällen som väljare har röstat på de olika partierna vid sju riksdagsval, regionval eller kommunval under perioden 2010-2018 (procent)

Partival antal ggr	V	S	C	L	M	KD	MP	SD
Ingen gång	83,7	54,0	79,9	80,2	58,5	84,4	83,6	79,2
1 gång	5,7	9,0	8,5	8,9	10,3	7,5	6,5	4,8
2 gånger	2,4	6,2	3,7	4,0	6,2	3,4	3,1	2,9
3 gånger	3,1	6,4	3,5	3,3	7,2	2,1	2,7	4,7
4 gånger	1,5	5,8	1,3	1,2	6,4	1,1	1,9	2,7
5 gånger	1,2	3,9	1,1	0,8	2,7	0,6	0,7	1,1
6 gånger	1,5	5,9	1,1	0,9	3,7	0,3	0,8	2,9
Alla 7 gångerna	1,0	8,8	1,1	0,7	5,0	0,7	0,8	1,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	2 274	2 274	2 274	2 274	2 274	2 274	2 274	2 274

Källa: Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet, Valundersökningen 2018.

Kommentar: Beräkningarna bygger på analyser av Valundersökningarnas mellanvalspanel 2014-2018. Uppgifter om valdeltagande vid samtliga val har kontrollerats mot officiella röstlängder. Uppgifter om partival i följande sju val från två Valundersökningar ingår i analysen: Riksdagsvalet 2010 (minnesdata 2014), Riksdagsval, regionval och kommunala val 2014 (från Valundersökningen 2014 och Europaparlamentsvalundersökningen 2014) samt Riksdagsval, regionval och kommunala val (från Valundersökningen 2018).

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Partier som väljare övervägde att rösta på 2018

Många väljare överväger röstning på flera partier i samband med val. Enligt valundersökningen 2018 var det genomsnittliga antalet övervägda partier 2,1. För forskningen om väljarbeteende är uppgifter om övervägda partier viktiga för att identifiera hur väljarnas val av parti egentligen ser ut och vilka faktorer som väger tyngst när väljare når fram till ett slutligt röstningsbeslut. För partierna avslöjar data om övervägda partier vilka andra partier som man i första hand konkurrerar med i samband med valen.

Resultaten från 2018 visar att omkring fyra av tio väljare övervägde röstning på Socialdemokraterna (40,8 procent). Nästan lika stor andel övervägde röstning på Moderaterna (37,7 procent). Även partier med lägre väljarstöd övervägdes ändå av många väljare inför valet 2018, som t ex Miljöpartiet (14,4 procent), Kristdemokraterna (16,8 procent) och Liberalerna (19,5 procent). Hela 5,6 procent övervägde att rösta på Feministiskt initiativ. Den vanligast förekommande kombinationen (se tabell 1) var att samtidigt överväga röstning på Vänsterpartiet och Socialdemokraterna (14,3 procent).

Figur 1 Andel väljare som övervägde att rösta på olika partier inför valet 2018 (procent)

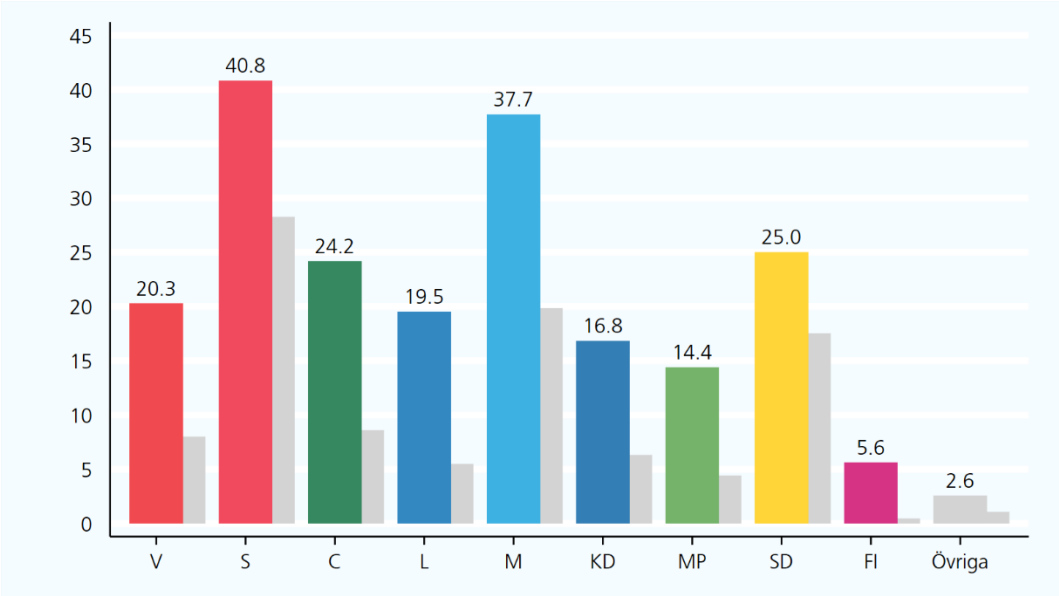

Källa: Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet, Valundersökningen 2018.

Kommentar: Frågeformuleringen i förvalsenkäten var "Vilket eller vilka partier överväger du att rösta på i riksdagsvalet?". I eftervalsenkäten ställdes först frågan "Vilket parti röstade du på?" (i riksdagsvalet) följt av frågan "Inför årets riksdagsval, var det något eller några ytterligare partier du övervägde att rösta på?". Dessa frågor har kombinerats för att avgöra vilka partier som övervägdes, och av hur stor andel av väljarna. Resultaten är viktade baserad på partival. Antalet svar var 3 241. De grå staplarna visar det officiella valresultatet för partierna i 2018 års riksdagsval.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:5
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Tabell 1 Kombinationer av övervägda partier. Andel väljare som samtidigt överväger röstning på två partier, 2018 (procent).

Parti	V	S	MP	C	L	KD	M	SD	Övriga
Vänsterpartiet	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Socialdemokraterna	14,3	-	-	-	-	-	-	-	-
Miljöpartiet	7,0	9,4	-	-	-	-	-	-	-
Centerpartiet	3,0	9,0	4,7	-	-	-	-	-	-
Liberalerna	1,5	5,4	1,9	9,3	-	-	-	-	-
Kristdemokraterna	0,5	2,4	0,8	4,4	5,0	-	-	-	-
Moderaterna	1,2	7,3	1,6	11,6	11,9	10,7	-	-	-
Sverigedemokraterna	1,5	4,3	0,6	1,2	2,0	5,6	11,0	-	-
Övriga partier	4,6	3,5	3,1	1,2	0,8	0,5	1,4	1,4	-

Källa: Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet, Valundersökningen 2018.

Kommentar: Tabellen visar andelen väljare som i samband med 2018 års riksdagsval uppger att de övervägt röstning på olika tvåpartikombinationer. Exempel: Andel som samtidigt övervägde röstning på Vänsterpartiet och Socialdemokraterna var 14,3 procent. Frågeformuleringen i förvalsenkäten var ”Vilket eller vilka partier överväger du att rösta på i riksdagsvalet?”. I eftervalsenkäten ställdes först frågan ”Vilket parti röstade du på?” (i riksdagsvalet) följt av frågan ”Inför årets riksdagsval, var det något eller några ytterligare partier du övervägde att rösta på?”. Dessa frågor har kombinerats för att avgöra vilka partier som övervägdes och av hur stor andel av väljarna. Resultaten är viktade baserad på partival. Antal svar var 3 241. Kategorin *Övriga partier* består till största delen av Feministiskt initiativ.

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:5
Hela faktabladsserien finns tillgänglig på
www.gu.se/valforskningsprogrammet/varforskning/faktablad

Kontakt
valforskning@pol.gu.se
031-786 6891
www.gu.se/valforskningsprogrammet

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Twitterföljares partival 2018

Twitter har en framskjuten position i den svenska samhällsdebatten. Men publiken är liten. Fyra av fem väljare tar *aldrig* del av innehåll från Twitter, inte ens under de mest intensiva politiska perioderna vi har: valrörelserna. Väljare som själva ofta ägnar sig åt att twittra om just politik är få. För det mesta alltför få för att det ska vara möjligt att särredovisa gruppens politiska preferenser.

Med hjälp av Valundersökningen 2018 kan vi studera partival bland väljare som uppger att de exponerats för Twitter under valrörelsen. En av tjugo väljare kan betraktas som flitiga twitterföljare. Åtta procent av väljarna uppgav i studien att de tagit del av Twitter några gånger i veckan eller oftare. Twitterföljarna är mer intresserade och kunniga än övriga väljare. Men röstar de annorlunda?

Resultaten visar att den partipolitiska sammansättningen av väljare som följer Twitter under en intensiv valrörelse skiljer sig mycket litet från de som inte gör det. Bland de som regelbundet tog del av innehållet återfinns en underrepresentation av Socialdemokratiska väljare (-5 procentenheter) och en överrepresentation av Liberala väljare (+5 procentenheter). Skillnaderna är dock alltför små för att vara statistiskt signifikanta.

Figur 1 Partival bland samtliga och bland väljare som exponerade sig för Twitter under valrörelsen, 2018 (procent)

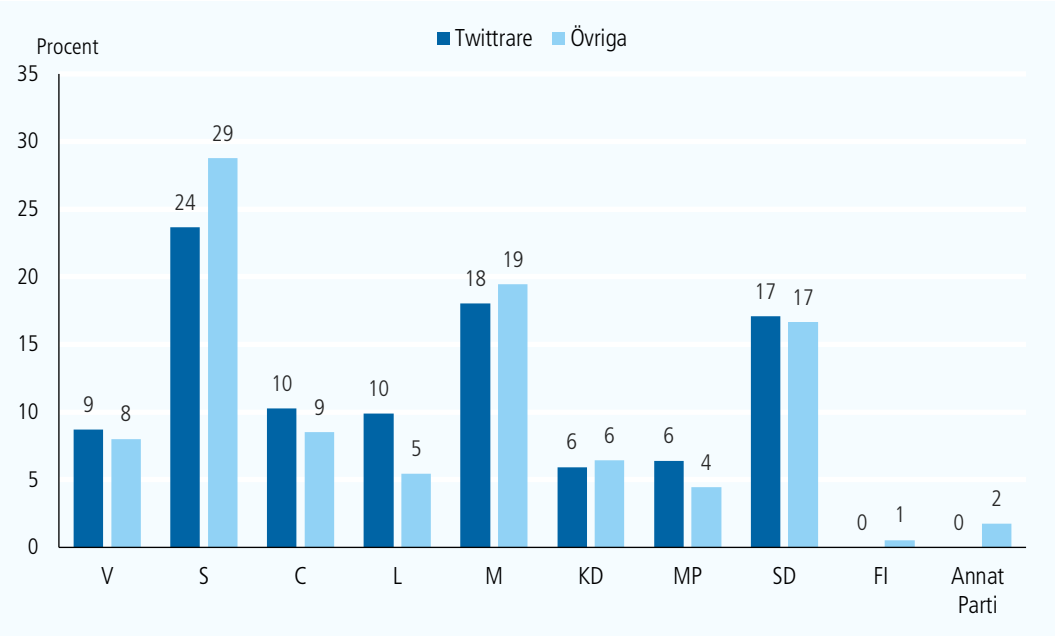

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökning 2018.

Kommentar: Frågan ställs som en följdfråga till en fråga om internetanvändning och lyder: "Hur ofta tar du del av innehåll i sociala medier på Twitter?" Svarsalternativen var 'Fler än 20 gånger om dagen', '1-20 gånger om dagen', 'Några gånger i veckan', 'Mer sällan' och 'Aldrig'. I figuren har svarsalternativen 'Fler än 20 gånger om dagen', '1-20 gånger om dagen' samt 'Några gånger i veckan' sammanslagits till 'Twittrare' (n=118), och resterande svarsalternativ har sammanslagits till 'Övriga'. Data har viktats efter de officiella valresultaten i riksdagsvalet 2018.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Tabell 1 Twitterexponering bland partiernas väljare under valrörelsen 2018 (procent)

	Exponering för Twitter under valrörelsen 2018						
Parti	Fler än 20 gånger om dagen	1-20 gånger om dagen	Några gånger i veckan	Mer sällan	Aldrig	Summa procent	Antal svarande
Vänsterpartiet	2	5	2	19	73	100	132
Socialdemokraterna	0	4	3	10	83	100	451
Miljöpartiet	0	5	6	12	77	100	84
Centerpartiet	1	5	4	15	76	100	142
Liberalerna	1	4	8	16	71	100	106
Moderaterna	1	4	3	11	82	100	278
Kristdemokraterna	1	3	3	10	83	100	98
Sverigedemokraterna	2	3	3	7	85	100	190
Samtliga	1	4	3	11	81	100	1 503

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2018.

Kommentar: Frågan lyder: ”Hur ofta tar du del av innehåll i sociala medier på Twitter?” Svarsalternativen var ‘Fler än 20 gånger om dagen’, ’1-20 gånger om dagen’, ’Några gånger i veckan’, ’Mer sällan’ och ’Aldrig’. Data har viktats efter de officiella valresultaten i riksdagsvalet 2018 och avrundats till en decimal. Grupperna Fi-väljare och väljare som röstade på övriga partier är för små för att särredovisas.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Sakfrågeägarskap 1979-2018

I Valundersökningarna ställs öppna frågor om vilket eller vilka partier väljarna tycker har en bra respektive dålig politik på olika områden. Väljarnas betyg på partiernas politik används bland annat för att analysera varför väljare röstar som de gör. Betygsättningen ger också en avläsning av vilket eller vilka partier som uppfattas ha den bästa politiken på olika områden – det som inom väljarforskningen benämns sakfrågeägarskap (*issue ownership*). Ursprungsteorin menar att partiers sakfrågeägarskap är något mycket stabilt. Om ett parti lyckas bygga upp ett så stort förtroendekapital att de uppfattas vara bäst på ett område kan det försvåra för andra partier att överta sakfrågeägarskapet.

Resultaten från fyra decenniers mätningar i samband med svenska val har dock visat att partier visst kan stjäla sakfrågeägarskap från varandra. I tabellen nedan visas vilket parti som uppfattats vara bäst på olika områden under perioden 1979-2018. Vi ser några fall av stabilt sakfrågeägarskap – såsom exempelvis Socialdemokraterna och sociala trygghetsfrågor, Centerpartiet och glesbygdsfrågorna eller Moderaterna och företagande samt lag och ordning. De stora partierna har turats om att äga utrikes- och säkerhetsfrågor, sysselsättning och ekonomi. Exempel på sentida övertaganden är Socialdemokraterna av skol- och utbildningspolitiken 2014 och Centerpartiet av miljöfrågorna 2018.

Tabell 1 Partiernas sakfrågeägarskap 1979-2018. Partiet som flest väljare har ansett ha den bästa politiken på olika politikområden.

	1979	1982	1985	1988	1991	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018
Sysselsättning	S	**S**	**S**	**S**	S	**S**	M (S)	S	M	M	*S*	*S (M)*
Svensk ekonomi	-	S	S	**S**	M	S	S	**S**	*S*	**M**	**M**	M
Skatt	*FP*	*S*	*FP*	*S*	*FP*	S	*FP (S, M, KD)*	*S*	*M (S)*	*M*	S	*M*
Företagens villkor	-	-	-	-	-	-	-	M	M	*M*	-	M
Försvar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*S*	M
Utrikes- och säkerhetspolitik	-	-	S	S	*S*	*S (M)*	M	**S**	*S*	M	M	M
EU	-	-	-	-	M	*M*	M	S	S	*M*	*M*	*S*
EMU	-	-	-	-	-	-	M	*S*	-	-	-	-
Lag och ordning	-	-	-	-	**M**	**M**	M	M	M	M	-	M
Flykting- och invandringspolitik	-	-	-	-	FP	*S*	*FP (KD)*	FP	FP	*FP*	S	M
Jämställdhet	FP	-	-	-		S	*V*	V	*V*	S	S	S
Social trygghet	-	-	**S**	**S**	**S**	**S**	S	**S**	**S**	**S**	**S**	**S**
Miljö	-	**C**	*C*	**MP**	MP	**MP**	**MP**	**MP**	MP	**MP**	**MP**	*C*
Energi och kärnkraft	C	-	-	C	*C (FP)*	C	M	*S*	*M (L)*	*M*	*S*	-
Glesbygd	-	-	-	-	-	-	-	**C**	**C**	**C**	**C**	**C**
Utbildning och skola	M	-	-	-	-	S	*FP (M)*	FP	FP	FP	S	L
Äldreomsorg	-	-	-	-	-	-	KD	*KD*	*KD*	S	S	*S*
Sjukvård	-	-	-	-	-	-	-	*S*	*S*	S	S	S
Barnomsorg	*S*	-	FP	*S*	FP	S	*S*	*S*	*S*	S	-	-
Löntagarfonder	*FP*	*M*	*M*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pensioner	-	-	-	-	-	-	-	-	-	S	-	-
Afghanistan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*M*	-	-
Integration	-	-	-	-	-	-	-	-	FP	-	-	-
Moral och etik	-	-	-	-	-	-	-	KD	-	-	-	-
Bistånd	-	-	-	-	-	-	-	S	-	-	-	-
USA och terror	-	-	-	-	-	-	-	S	-	-	-	-
Palestina och Israel-konflikten	-	-	-	-	-	-	-	**S**	-	-	-	-
NATO	-	-	-	-	-	-	-	S	-	-	-	-
Rättssäkerhet	-	-	-	M	-	-	-	-	-	-	-	-
Fred	-	**S**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Statens inflytande	*FP (C)*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Källa: Valforskningsprogrammet, Valundersökningarna 1979-2018, för detaljer se kommentaren på nästa sida.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:3

Kommentar till tabell 1: Frågan formulerades 2018 enligt följande: ”Vilka partier tycker du har en bra politik och vilka partier tycker du har en dålig politik på följande områden?”. Frågan formulerades 2014 och tidigare enligt följande ”Jag skulle vilja ställa några frågor om vad du tycker om partiernas politik i olika sakfrågor. På det här svarskortet har vi ställt samman några frågeområden som har varit aktuella i svensk politik under senare år. Jag börjar med sysselsättningsfrågorna.” ”Är det något eller några partier som enligt din mening har en bra politik i (FRÅGEOMRÅDE)?” ”Är det något eller några partier som enligt din mening har en dålig politik i (FRÅGEOMRÅDE)?”. Siffrorna från 2014 och 2018 är viktade efter valresultat. Tabellen visar det partiet som har det högsta värdet i ett balansmått mellan andelen som har uppgett att partiet har en bra politik och andelen som har uppgett att de har en dålig politik. Partier i fetstil har över 20 procentenheter till näst högsta parti. Partier i kursiv har lägre än 5 procentenheter till näst högsta parti. Partier inom parantes är inom 1 procentenhet till högsta parti. En mer detaljerad analys av partiernas sakfrågeägarskap enligt valundersökningarna finns i Rapport 2020:13 skriven av Tryggve Pederby.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Väljare följer partilinjen i nationella folkomröstningar

I huvudsak tar väljarna stor ledning av sina partier när de beslutar sig för hur de ska rösta vid nationella folkomröstningar. Men det finns en tydlig tendens. Allt färre väljare röstar på det alternativ i folkomröstningar som det egna partiet har kampanjat för. Vid folkomröstningen om pensionsfrågan 1957 röstade 85 procent av väljarna enligt partilinjen. Vid euroomröstningen 2003 var motsvarande andel endast 64 procent. Utvecklingen mot ett allt mer självständigt ställningstagande i nationella folkomröstningar är inte förvånande mot bakgrund av försvagade lojalitetsband mellan partier och väljare och den ökade rörligheten i den svenska väljarkåren.

Figur 1 Andel partisympatisörer som röstat i linje med sitt bästa parti i svenska folkomröstningar 1957-2003 (procent).

Partisympati	Pensionsfrågan 1957	Kärnkraftsfrågan 1980	EU-medlemskap 1994	Införande av euro 2003
Vänsterpartiet	100	90	89	91
Socialdemokraterna	88	74	52	47
Miljöpartiet	-	-	87	82
Centerpartiet	86	90	43	81
Liberalerna	63	45	80	70
Kristdemokraterna	-	77	44	47
Moderaterna	93	67	86	76
Alla väljare	85	74	67	64

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Folkomröstningsundersökningarna 1957, 1980, 1994 och 2003.

Kommentar: Resultaten är hämtade från följande böcker: Särlvik (1959), Holmberg & Asp (1984), Gilljam & Holmberg (1996) och Oscarsson & Holmberg (2004).

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:2

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Partipreferenser bland aktivt kristna och muslimer

I Sverige har religiösa skiljelinjer historiskt spelat en mindre framträdande roll än i andra länder. Trots att Sverige tillhör ett av de mest sekulariserade länderna i världen har det dock alltid funnits ett samband mellan religion och partival som inte kunnat kringgås i analyser av hur sociala grupper röstar.

Röstar religiösa människor på andra partier än icke-religiösa? Vi har kombinerat data om religiös tillhörighet, identifikation och praktik från flera olika SOM- och Valundersökningar insamlade under perioden 2000-2019. I redovisningen av partipreferenser och partival har vi här definierat *aktivt kristna* som de kyrkomedlemmar som besökt kyrkan minst en gång i månaden under det senaste året (10-15 procent av de svarande). Till gruppen *muslimer* – som sällan är tillräckligt stor för att kunna särredovisas – förs de som själva klassificerat sig som muslimer (1-2 procent av de svarande). Den typen av självidentifikation säger inte nödvändigtvis något om personens grad av religiositet, religiösa vanor eller intensiteten i en religiös identitet.

Resultaten visar som väntat en tydlig överrepresentation av Kristdemokratiska sympatisörer bland aktivt kristna (14,8 procent). Var femte månatlig kyrkobesökare röstade på KD i valen 2006-2018 (19,8 procent). Resultaten visar också att Socialdemokraterna har en mycket stark ställning bland muslimskt identifierade med 58,7 procent av partisympatierna och hela 66,0 procent av rösterna i riksdagsvalen under perioden.

Tabell 1 Partisympatier bland samtliga, bland muslimer och aktivt kristna 2000, 2005-2016, 2019 (procent).

	V	S	C	L	M	KD	MP	SD	Fi	Annat parti	Summa procent	Antal svarande
Samtliga 2005-2019	7,0	29,7	6,0	6,5	26,4	5,1	8,6	7,6	0,7	2,6	100	37 865
Aktiv kristen	3,8	26,4	8,9	6,7	24,3	14,8	7,6	5,5	0,3	1,8	100	5 975
Muslim	8,3	58,7	2,5	4,3	12,0	0,9	8,5	1,6	0,2	3,0	100	673
Aktiv kristen diff	-3,3	-3,2	+2,9	+0,2	-2,2	+9,8	-1,0	-2,1	-0,3	-0,8		
Muslim diff	+1,3	+29,0	-3,5	-2,2	-14,4	-4,2	-0,1	-5,9	-0,5	+0,4		

Källa: Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Kommentar: I SOM-undersökningarna har följande frågor (med vissa variationer) använts för att mäta religiös tillhörighet: SOM 2000 använder två olika frågor. För kristen tillhörighet: *"Tillhör Du någon kyrka eller annat religiöst samfund?" "Svenska kyrkan" "Frikyrka" "Annat kristet samfund"* där dessa två svarsalternativ används *"Medlem och har varit på gudstjänst/möte under de senaste 12 månaderna." "Medlem och har någon typ av uppdrag."* .Fråga för muslimsk tillhörighet *"Har Du under de senaste 12 månaderna besökt någon gudstjänst eller något möte i följande samfund eller organisationer" "Muslimsk församling"*. SOM 2005-2016 och 2019 använder: *"Tillhör du någon kyrka, annat religiöst samfund eller religion?" "Svenska kyrkan" "Annan kristen kyrka/samfund" "Jag är muslim"*. Där används svarsalternativen *"Ja, och jag har varit på gudstjänst/möte under de senaste 12 månaderna"* och *"Ja, men jag har inte varit på gudstjänst/möte under de senaste 12 månaderna"*. För att definiera att individen är en aktiv kristen har frågan *"Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?" "Besökt gudstjänst eller religiöst möte"* använts och där svarsalternativen *"Någon gång i månaden"* eller oftare har använts. Aktiv muslim används inte eftersom n-talet blir för lågt, detta är även skälet till att andra religionstillhörigheter inte presenteras. Sammansättningen av gruppen aktiva kyrkomedlemmar påverkar resultaten för andelen Kristdemokratiska väljare. Gruppen aktiva kyrkomedlemmar är ofta medlem i flera kyrkor -- av historiska skäl är det vanligast att frikyrkomedlemmar även är medlem av Svenska kyrkan. Dubbelanslutna aktivt kristna ser ofta frikyrkan som sin primära religiösa hemvist.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforskningsprogrammets faktablad 2021:1

Tabell 2 Partival bland bland samtliga och bland muslimer och aktivt kristna, 2006-2018 (procent).

	V	S	C	L	M	KD	MP	SD	Fi	Annat parti	Summa procent	Antal svarande
Samtliga 2006-2018	6,7	29,8	7,9	6,5	24,7	5,8	5,9	10,8	0,9	1,1	100	9 764
Aktiv kristen	3,2	22,8	9,6	7,0	24,9	19,7	5,3	6,4	0,6	0,6	100	999
Muslim	10,4	66,0	0,0	3,6	13,9	1,0	0,9	4,2	0,0	0,0	100	148
Aktiv kristen diff	-3,6	-7,1	+1,7	+0,5	+0,2	+13,9	-0,6	-4,4	-0,3	-0,5		
Muslim diff	+3,7	+36,2	-7,9	-2,9	-10,8	-4,8	-5,0	-6,6	-0,9	-1,1		

Källa: Göteborgs universitet: SOM-institutet, samt Valundersökningen 2018.

Kommentar: I SOM-undersökningarna har följande fråga (med vissa variationer) använts för att mäta religiös tillhörighet: *"Tillhör du någon kyrka, annat religiöst samfund eller religion?" "Svenska kyrkan" "Annan kristen kyrka/samfund" "Jag är muslim"*. Där används svarsalternativen *"Ja, och jag har varit på gudstjänst/möte under de senaste 12 månaderna"* och "*Ja, men jag har inte varit på gudstjänst/möte under de senaste 12 månaderna"* . I Valundersökningen 2018 ställdes en öppen fritextfråga om religiös affiliering: "*Har du någon livsåskådning, trosuppfattning eller religiös tillhörighet?" "Ja, (ange vilken).*" varefter ett internationellt framtaget kodschema användes för att klassificera svaren. Resultaten för partival 2006, 2010, 2014 och 2018 har viktats efter de officiella valresultaten. För att definiera att individen är en aktiv kristen har frågan "Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?" "Besökt gudstjänst eller religiöst möte" använts och där svarsalternativen "Någon gång i månaden" eller oftare har använts. Aktiv muslim används inte eftersom n-talet blir för lågt, detta är även skälet till att andra religionstillhörigheter inte presenteras.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Partival bland förtidsröstare och vallokalsröstare 1982-2018

Förtidsröstning är rekordpopulärt bland svenska väljare. Vid riksdagsvalet 2018 var närmare hälften av alla röster (44,5 procent) förtida. Ett generöst förtidsröstningssystem ökar tillgängligheten till rösthandlingen vilket bidrar till att höja valdeltagandet. Att väljare kan rösta upp till 18 dagar före valdagen ifrågasätts sällan, trots invändningen att tidigt röstande inte kan ha tillgång till lika mycket information om partiernas politik som vallokalsröstare.

Vid 2018 års val var Sverigedemokraterna klart starkare bland förtidsröstare (20,0 procent) än bland de som avlade sina röster på valdagen (15,1 procent) – en skillnad på nästan fem procentenheter! Och bland väljare som valde att förtidsrösta tidigt – mer än en vecka före valdagen – hade SD ett väljarstöd på hela 24,5 procent.

Med Valundersökningarna kan vi kartlägga om det funnits systematiska skillnader mellan förtids- och vallokalsröstare. Storleken och sammansättningen av gruppen förtidsröstare har förändrats mycket över tid. Numera är det stadsbor, lågutbildade och äldre som oftare förtidsröstar. Historiskt har Socialdemokraterna lägre stöd och Moderaterna högre stöd bland förtida röstare. Vid valet 2018 var det tvärtom. S var något starkare och M något svagare bland förtidsröstarna.

Tabell 1 Röstfördelning bland förtida röstare och vallokalsröstare samt bland tidiga och sena förtidsröstare, 2018 (procent, procentdifferenser)

Partival 2018	Samtliga väljare	Alla förtidsröstare	Tidiga förtidsröstare	Sena förtidsröstare	Vallokals-röstare	Skillnad vallokalsröstare – förtidsröstare
Vänsterpartiet	8,0	8,4	7,1	9,2	7,9	-0,5
Socialdemokraterna	28,3	28,5	31,1	26,6	27,9	-0,6
Miljöpartiet	4,4	4,1	2,9	4,9	4,7	+0,6
Centerpartiet	8,6	7,5	6,1	8,4	9,8	+2,3
Liberalerna	5,5	5,0	4,5	5,3	6,0	+1,0
Kristdemokraterna	6,3	5,6	4,2	6,6	6,9	+1,3
Moderaterna	19,8	19,3	18,2	20,1	20,2	+0,9
Sverigedemokraterna	17,5	20,0	24,5	17,2	15,1	-4,9
Feministiskt initiativ	0,5	0,5	0,4	0,5	0,4	-0,1
Övriga partier	1,1	1,1	1,0	1,2	1,1	±0,0
Summa procent	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Antal svarande	--	4 212	1 747	2 465	5 210	

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2018.

Kommentar: Analysen är en uppdatering av tidigare analyser av förtidsröstning från Dahlberg, Stefan, Henrik Oscarsson & Richard Öhrvall (2008). Förtida röstning i Sverige. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Resultaten är viktade mot det officiella valresultatet som här har avrundats till en decimal. Uppgifter om tidpunkt för röstning inhämtades 2018 från Valundersökningarnas eftervalsenkäter. Från jämförelser av registeruppgifter från röstlängderna om förtidsröstning och enkätsvar om röstningssätt vet vi att enkätsvaren är utomordentligt träffsäkra.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforskningsprogrammets faktablad 2020:13

Tabell 2 Partiernas stöd bland förtidsröstare respektive vallokalsröstare i riksdagsvalen 1982-2018 (skillnad i procentenheter)

	Valår											Genomsnitt
	1982	1985	1988	1991	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018	1982-2018
Vänsterpartiet	+2	±0	±0	-1	+1	-1	+1	-1	±0	±0	-1	+0,0
Socialdemokraterna	+2	+3	+2	+6	+1	+2	+1	-1	-2	-4	-1	+0,8
Miljöpartiet	±0	±0	-2	+1	+2	-1	±0	±0	+2	+2	+1	+0,7
Centerpartiet	+3	+4	+3	+1	+2	±0	+3	±0	+1	+3	+2	+2,4
Liberalerna	+3	+1	-2	-1	-2	±0	-3	+2	+1	-1	+1	-0,1
Kristdemokraterna	-2	-1	±0	-2	±0	+3	±0	-1	±0	±0	+1	-0,3
Moderaterna	-7	-9	-2	-6	-4	-4	-2	-2	-1	+1	+1	-3,2
Sverigedemokraterna	--	-	-	-	-	-	-	-	±0	-2	-5	-2,3
Övriga partier	±0	±0	±0	±0	±0	±0	-1	±0	±0	+1	-0	±0,0
Absolut genomsnitt	2,4	2,3	1,4	2,3	1,5	1,4	1,4	0,9	0,8	1,6	1,4	1,6

Kommentar: Resultaten visar skillnaden i procentenheter mellan andelen partiröster avgivna i vallokal respektive i lokal för förtida röstning. Skillnaderna i röststöd mellan vallokalsröstare och förtidsröstare har i tabellen avrundats till heltal. Ett plustecken (+) indikerar mer stöd i vallokal än i förtidsröstningslokal medan ett minustecken (-) visar på ett starkare stöd i förtidsröstningslokal än i vallokal. Genomsnittet gäller den absoluta procentskillnaden för 7/8 partier plus gruppen övriga. Data för valen 1982-2006 har hämtats från boken Förtida röstning i Sverige (2009). För motsvarande analyser byggda på Sveriges televisions vallokalsundersökningar (SVT/Valu) se Holmberg et al. (2020) Lyssna på väljarna. Resultaten från 2014 och 2018 års valundersökningar har viktats mot det officiella valresultatet. Feministiskt initiativ var 2014 något starkare bland förtidsröstare (3,2 procent) än bland vallokalsröstare (3,0 procent).

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Förtidsröstning 1944-2018

Förtidsröstningen i Sverige har en lång tradition med början redan i 1942 års kommunalval samt 1944 års val till riksdagens andra kammare. Den tidiga förtidsröstningen var dock begränsad till sin omfattning. Endast personer som av särskilda skäl var förhindrade att rösta i vallokal tilläts att förtidsrösta på posten. Denna mer restriktiva hållning var gällande fram till 1969 års riksdagsbeslut vilket gjorde gällande att röstning i annan ordning än vallokal inte skulle begränsas i onödan (1969:1). År 1982 utökades möjligheterna till förtida röstning ytterligare. Då fastslog riksdagen att den som finner sig vara förhindrad att rösta i vallokal skall tillåtas förtidsrösta på posten (proposition 1982:105). Förtidsröstandet har över tiden successivt ökat från 13,9 procent i valet 1970 till den nya rekordnivån 44,5 procent i 2018 års val.

Figur 1 Andel väljare som röstat i förtid 1944–2018 (procent)

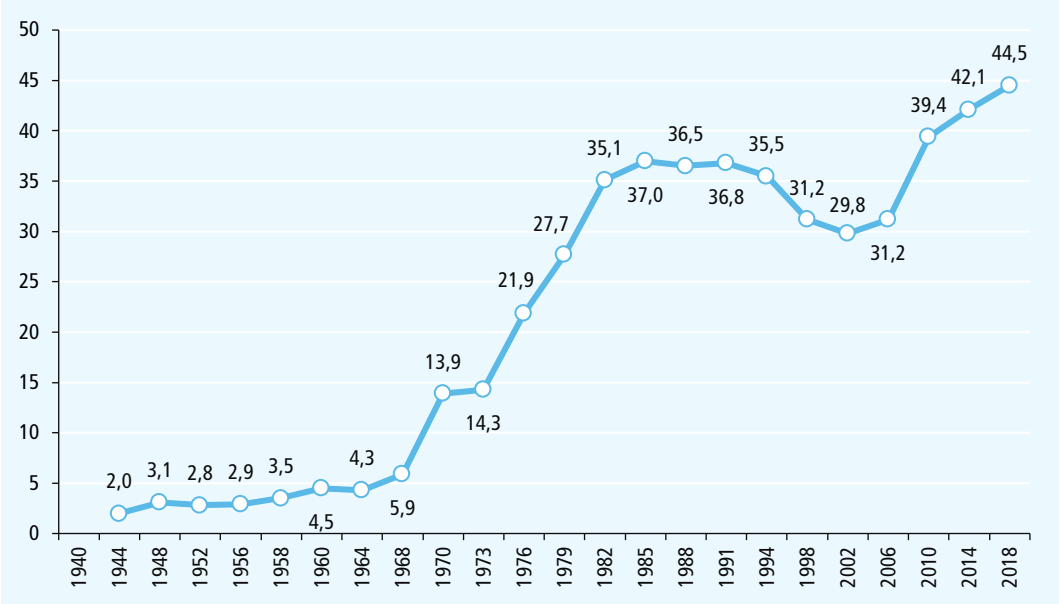

Kommentar: Uppgifter om förtida röstning i Sverige är hämtade från publikationerna Brothén, Martin [Red.] (2002) *Svenska poströstare*. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen, och Dahlberg, Stefan, Oscarsson, Henrik & Örhvall, Richard (2008). Förtida röstning i Sverige. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen. Uppgifterna är i sin tur kompilerade från flera olika källor. För en fullständig källförteckning hänvisas till böckerna ovan.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforskningsprogrammets faktablad 2020:12

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Ideologisk vänster-högerröstning 1956-2018

Vänster-högerdimensionen dödförklaras gång på gång. Men likafullt väger åsikter i vänster-högerfrågor alltjämt mycket tungt i väljarnas röstningskalkyler i samband med valen. Visst har dimensionen fått sällskap av nya sakfrågor som inte lätt låter sig inordnas i vänster-högermytologin. Men betydelsen av vänster- och högerståndpunkter visar inga tecken på att försvagas i valforskarnas förklaringsmodeller för partival. Ett av flera sätt att illustrera betydelsen av vänsterhögerröstning är att följa hur korrelationen (eta) mellan vänster-högeråsikter och partival har utvecklats över tid. Svenska valundersökningar från det senaste halvseklet visar att vänster-högerröstning bland svenska väljare successivt växte ordentligt i betydelse under 1950-, 1960- och 1970-talen, var som allra starkast i perioden 1979-1991 för att sedan stabilisera sig på en något lägre nivå vid mitten av 1990-talet. Trots att vänster-höger ständigt utmanas av nya framväxande politiska konflikter behåller den ideologiska vänster-högerröstningen sitt grepp om svenskt väljarbeteende.

Figur 2 Ideologisk vänster-högerröstning och partival 1956–2018 (genomsnittliga eta-korrelationer mellan inställning i vänster-högerrelaterade sakfrågor och partival)

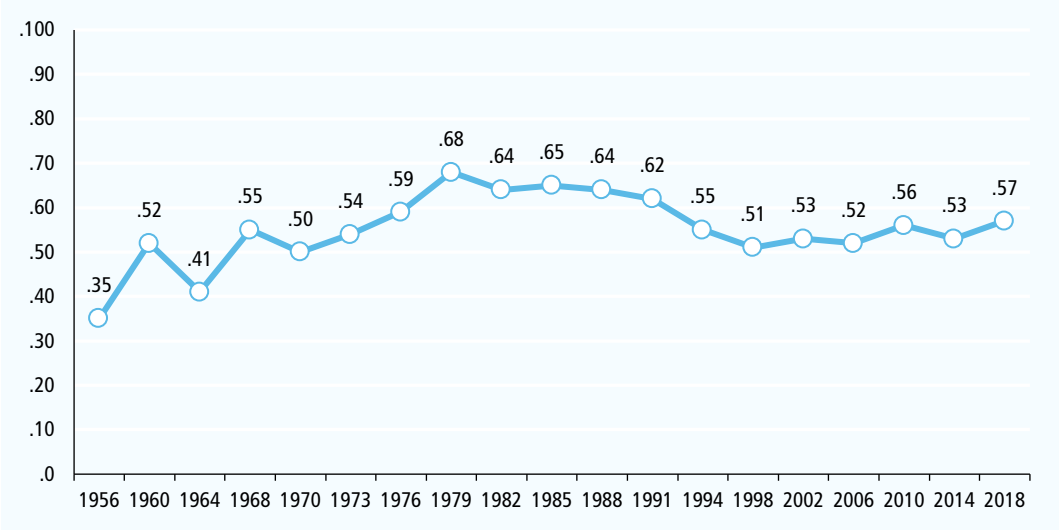

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Svenska valundersökningar 1956–2018.

Kommentar: Resultaten i figuren är genomsnittliga eta-värden hämtade från variansanalyser där partival (5 till 9 partier) är den oberoende variabeln och de tre mest partiskiljande vänster-högerfrågorna vid respektive valtillfälle är den beroende variabeln. De vänster-högerfrågor som används är alltså inte helt identiska vid varje tidpunkt, men rör bland annat inställning till skatter, inkomstskillnader, offentliga sektorns storlek, löntagarfonder och privatiseringar.

Läs mer: För en närmare analys av tidsserien, se t ex Henrik Oscarssons och Sören Holmbergs kapitel "Issue voting structured by left-right ideology" i Pierre, Jon [Red]. *Oxford Handbook on Swedish Politics*. London: Oxford university press.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711, S-405 30 Göteborg

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforskningsprogrammets faktablad 2020:11

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Nationell stolthet 1999-2019

I Europaparlamentsvalundersökningarna ingår frågor om nationell stolthet. De svarande får uppge hur stolta de är över att vara svensk. Trots att många uttrycker stolthet placerar sig Sverige oftast i mittenskiktet i olika världsrankingar (se t ex World Value Survey) men det gäller bara om man slår samman andelarna för mycket och ganska stolta. Ser vi till andelen som betraktar sig som ”mycket stolt” är svenskarna inte särskilt stolta. Då befinner Sverige sig snarare närmare världsbotten. Starka känslor av nationalism är inget som kännetecknar svenska väljare.

Nivåerna ligger stabilt under den senaste tjugoårsperioden, med en möjlig svag uppgång i närtid. I 2019 års EP-valundersökning svarade 60 procent att de var mycket stolta över att vara svenskar. Och andelen mycket eller ganska stolta var hela 91 procent. Bara två procent svarade att de inte är stolta alls. Totalt sett råder endast små skillnader mellan olika väljargrupper. Det mesta av variationen återfinns i andelen som betraktar sig som mycket stolta. Lågutbildade, medelålders och äldre, samt personer som identifierar sig långt till höger svarar något oftare att de är mycket stolta. Vänsterpartiets och Miljöpartiets väljare svarar oftare att de är ganska stolta.

Figur 1 Andel som uppger att de är mycket stolt över att vara svensk, bland samtliga 1999-2019 och bland partiernas väljare 2019 (procent)

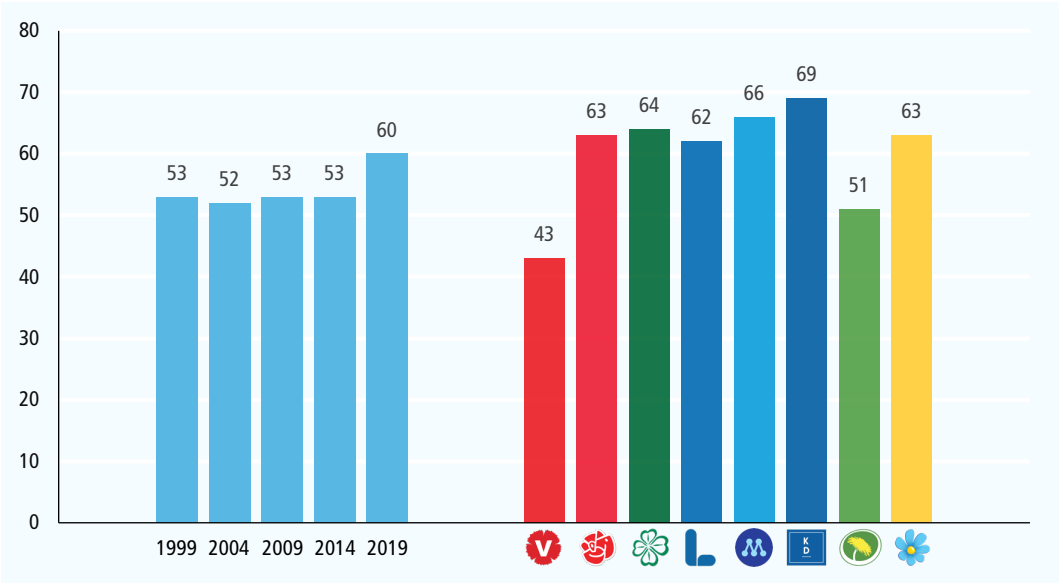

Kommentar: Från år 1999 till år 2014 lyder frågan: ”Hur stolt är du över att vara svensk?”. Svarsalternativen är ‘Mycket stolt’, ‘Ganska stolt’, ‘Inte särskilt stolt’ och ‘Inte alls stolt’. År 2019 lyder frågan ”Hur stolt är du över att vara:” för att därefter delas upp i ”Svensk” respektive ”Europé” med samma svarsalternativ som tidigare uppräknat. Den totala andelen som uttrycker nationell stolhet (kategorierna mycket+ganska stolt) har vid de olika mättillfällena 1999-2019 varit 93, 91, 92, 91 respektive 91 procent. För ytterligare detaljer från 2019, se tabellen på nästföljande sida.

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Europaparlamentsvalundersökningarna 1999, 2004, 2009, 2014 och 2019.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711, S-405 30 Göteborg

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Tabell 1 Nationell stolthet bland samtliga väljare och i olika befolkningsgrupper 2019 (procent)

		Mycket stolt	Ganska stolt	Inte särskilt stolt	Inte alls stolt	Summa	Antal svarande	Andel mycket/ ganska stolta
Samtliga		60	31	7	2	100	2 009	91
Kön	Kvinna	61	29	8	2	100	983	90
	Man	59	32	7	2	100	995	91
Ålder	18-30	51	40	7	2	100	449	91
	31-60	62	28	8	2	100	650	90
	60+	64	28	7	1	100	883	92
Utbildning	Låg	72	20	6	2	100	418	92
	Medel	58	33	7	2	100	859	91
	Hög	56	34	8	2	100	676	90
Vänster-högerplacering	Klart till vänster	55	32	9	4	100	316	87
	Något till vänster	56	35	7	2	100	335	91
	Varken till vänster	61	32	6	1	100	358	93
	Något till höger	58	34	8	0	100	423	92
	Klart till höger	70	23	5	2	100	491	93
Uppväxt	Ren landsbygd i Sverige	66	27	6	1	100	387	93
	Mindre tätort i Sverige	60	32	7	1	100	554	92
	Stad eller större tätort i Sverige	61	31	7	1	100	524	92
	Stockholm, Göteborg, Malmö	60	29	7	4	100	362	89
	Annat land i Europa	40	37	16	7	100	55	77
	Annat land utanför Europa	52	42	3	3	100	40	94
Partival	Vänsterpartiet	43	35	17	5	100	107	78
	Socialdemokraterna	63	32	5	0	100	349	95
	Centerpartiet	64	30	6	0	100	181	94
	Liberalerna	62	30	4	4	100	67	92
	Moderaterna	66	28	5	1	100	242	94
	Kristdemokraterna	69	25	6	0	100	134	94
	Miljöpartiet	51	40	7	2	100	182	91
	Sverigedemokraterna	63	24	9	4	100	170	87
EU-åsikt	För det svenska EU-medlemskapet	61	32	6	1	100	1 395	93
	Emot det svenska EU-medlemskapet	61	23	11	5	100	256	84
	Ingen bestämd åsikt	59	30	8	3	100	343	89

Kommentar: Frågan lyder: ”Hur stolt är du över att vara:” för att sedan delas upp i ”Svensk” respektive ”Europé”. Svarsalternativen är ‘Mycket stolt’, ‘Ganska stolt’, ‘Inte särskilt stolt’ och ‘Inte alls stolt’. Frågan om utbildning lyder: ”Vilken är din högsta utbildningsnivå?”. Låg är en hopslagning av svarsalternativen ‘Ej fullgjord obligatorisk grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola’, ‘Grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)’ och ‘Studier vid gymnasium, folkhögskola (eller motsvarande)’. Medel är en hopslagning av svarsalternativen ‘Examen från gymnasium, folkhögskola (eller motsvarande)’, ‘Eftergymnasial utbildning, ej examen från högskola/universitet’, och ‘Studier vid högskola universitet’. Hög utbildning är en hopslagning av svarsalternativen ‘Examen från högskola/universitet” och ‘Examen från/studier vid forskarutbildning’. Vänster-högerplacering är en hopslagning av en ursprunglig 11-gradig vänster-högerskala där svarsalternativ 0-2 kodats som ”Klart till vänster”, 3-4 som ”Något till vänster”, 5 som ”Varken till vänster eller till höger”, 6-7 som ”Något till höger” och 8-10 som ”Klart till höger”. Frågan om uppväxt lyder: ”Var någonstans har du … huvudsakligen vuxit upp?”. Svarsalternativet ‘Annat land i Norden’ redovisas tillsammans med svarsalternativet ‘Annat land i Europa’ på grund av få respondenter. Frågan om EU-medlemskap lyder: ”Är du i huvudsak för eller emot det svenska medlemskapet i EU eller har du ingen bestämd åsikt i frågan?”. Observera att det är ett litet antal svarande för en del undergrupper.

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Europaparlamentsvalundersökningen 2019.

Läs mer: Linda Bergs kapitel i boken ”Väljarbeteende i Europaval”. Om sambandet mellan partival och nationell stolthet bland utlandssvenskar, se Henrik Oscarssons kapitel i boken ”Svenska utlandsröster”. I länderjämförande studier som t ex International Social Survey Program (iSSP) och World Value Survey mäts regelbundet nationell stolthet med en identifsk frågeformulering. En kritik av frågeinstrumentet läser du om här.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Ångerröstning 1985-2018

Svenska väljare som har förtidsröstat kan gå till vallokalen på valsöndagen och avge en så kallad ångerröst (9 kap. 14 § vallagen). Om den tidigare rösten finns i vallokalen, får väljaren ångerrösta först sedan hen har fått tillbaka fönsterkuvertet som innehåller de tidigare avgivna rösterna. I de fall då den förtida rösten inte har hunnit fram till vallokalen före valsöndagen, makuleras kuvertet med förtidsrösten istället vid ett senare tillfälle i samband med räkningen av de så kallade onsdagsrösterna, om det i röstlängden finns en notering att väljaren redan röstat i sin vallokal på valdagen (Ångerröstningen noteras i vallokalernas protokoll med ett överstruket P).

I tabellen nedan har vi sammanställt statistik över antalet ångerröster som avgivits i svenska val under perioden 1985-2019. Statistiken är hämtad från flera olika håll, främst utredningar och erfarenhetsrapporter. Resultaten visar att ångerröstning har blivit vanligare under de senaste tre valen. I samband med 2018 års val ångerröstade fler än 10 000 väljare.

Att väljarna har möjligheter att ångra sin röst är kontroversiellt. I mer än trettio år har systemet med ångerröstning ifrågasatts. Huvudargumenten för att behålla ångerröstningen är att det slutgiltiga valresultatet så långt det är möjligt ska avspegla väljaropinionen på valdagen. Omständigheter med relevans för röstningsbeslutet kan hinna ändras mellan en tidigt lagd förtida röst och valdagen. Huvudargumenten för att ta bort möjligheten är att ångerröstningen tar stora resurser i anspråk för valadministrationen, att ångerröstningen riskerar att bidrar till att försena rösträkningen, och att det ändå – historiskt – varit relativt få väljare som ens känt till eller använt sig av möjligheten att ångerrösta.

Tabell 1 Ångerröstning i svenska riksdagsval 1985-2018 (antal).

	1985	1988	1991	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018
Antal ångerröster	2 836	1 905	1 448	i.u	1 136	i.u.	1 188	5 290	7 352	10 195

Källa: Statistiska centralbyråns serie "Allmänna valen". Uppgifter om ångerröstning för valen 1985, 1988 och 1991 är hämtade från SOU 1994:30 s. 265. Uppgifter från 2003- är hämtade från Valmyndighetens erfarenhetsrapporter, exempelvis Valmyndighetens rapport 2011:1 och Valmyndighetens rapport "Erfarenheter från valet 2018". Statistiken för 2006 saknar uppgifter från fyra län. Statistiken för 2018 saknar uppgifter från tre kommuner. I Europaparlamentsvalet 2019 ångerröstade 2 921 personer. I folkomröstningen om euron 2003 ångerröstade 530 personer.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Valrörelsebyten 1968-2018

Den generellt ökade väljarrörligheten har lett till att fler väljare byter parti under valrörelserna. Med Valundersökningarnas kampanjpanel – med frågeundersökningar till samma personer före och efter valen – har vi länge kunnat detaljstudera sena valrörelsebyten. I samband med valet 2018 fullföljde 8 av 10 väljare den röstningsintention som de uppgivit före valet. Nitton procent valde att byta parti under de sista fyra veckorna av valrörelsen.

Sena partibyten kan ha många orsaker: partiernas positionsförskjutningar i viktiga sakfrågor, (om-)värderingar av partiernas kampanjbudskap, bedömningar av partiledarnas prestationer i utfrågningar och debatter, vilka frågor som blir tongivande i valrörelsen eller väljarnas strategiska hänsyn till regeringsbildningen (vilka partier som har möjlighet att bilda regering efter valet) och fyraprocentspärren (om det finns partier som riskerar att inte klara riksdagsspärren).

Figur 1 Andel partibytare under valrörelsen 1968–2018: från röstningsintention före valet till partival (procent)

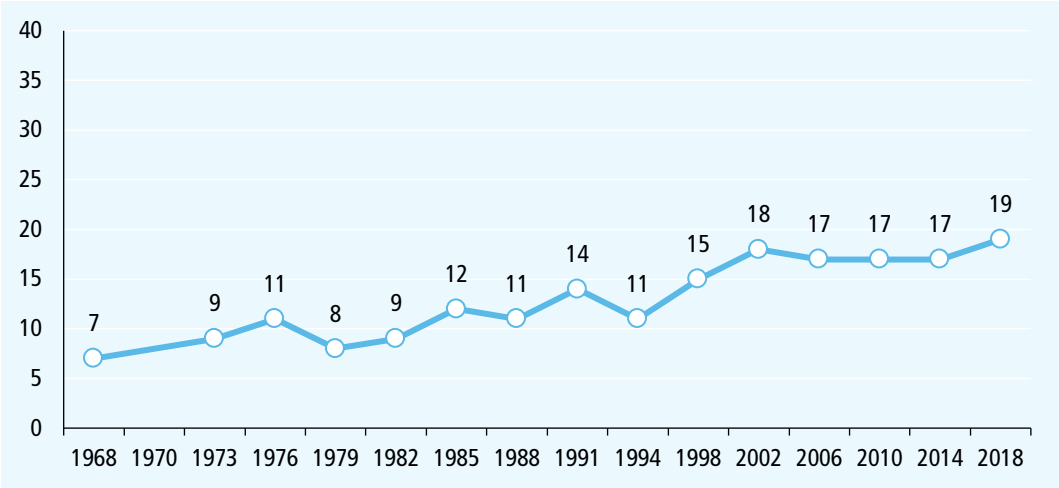

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Svenska valundersökningar 1968–2018.

Kommentar: Resultaten bygger på jämförelser av individuella väljares röstningsintentioner före valet genom fysiska förvalsintervjuer och deras uppgivna partival i uppföljningspost/webbenkäter efter valet. Respondenter utan specifik röstningsintention har blivit tilldelad en med hjälp av intervjufrågan om ”bästa parti”. Med ”under valrörelserna” avses de fyra sista veckorna före respektive riksdagsval. I 1970 års valundersökning genomfördes endast förvalsintervjuer. Andelen repondenter varierar runt 1000. Uppmärksamma att metoden byttes 2018 till post/webbenkäter från fysiska intervjuer. För en mer detaljerad analys av rörlighet, se exempelvis rapporten ”Flytande väljare” (Oscarsson, 2016).

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711, S-405 30 Göteborg

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforskningsprogrammets faktablad 2020:8

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Klassröstning 1956-2018

Klassröstningen i Sverige är alltjämt stark – starkare än i våra grannländer – men fortsätter långsamt försvagas. Att väljare från arbetarklassen oftare röstar på partier till vänster än väljare från medelklassen är inte lika tydligt idag som på 1950-talet. Försvagad klassröstning beror bland annat på makrotrender som modernisering, individualisering och kognitiv mobilisering, som lett till stora strukturella förändringar på arbetsmarknaden. En allt mer atomiserad social hierarki gör det svårare att ställa ”klass mot klass”. Väljarnas klassidentifikation – känsla av grupplojalitet byggd på en idé om gemensamma intressen – försvagas. När andelen väljare i arbetaryrken minskar blir det viktigare att konkurrera om väljare i framväxande tjänstemannayrken.

Det finns många sätt att mäta styrkan i klassröstningen. Ett av de enklaste måtten är Alfords klassröstningsindex (AI). Vid senaste valet 2018 minskade Alfords index till lägsta hittills: andelen som röstade på Vänsterpartiet och Socialdemokraterna i arbetarklassen (47 procent) var 13 procentenheter högre än i medelklassen (34 procent). Det är en avsevärd minskning jämfört med valet 1956 där värdet på Alfords index var 51.

Figur 1. Klassröstning i Sverige 1956–2018. Andelen röstande på Vänsterpartiet och Socialdemokraterna i arbetarklassen och medelklassen (procent, Alfords index).

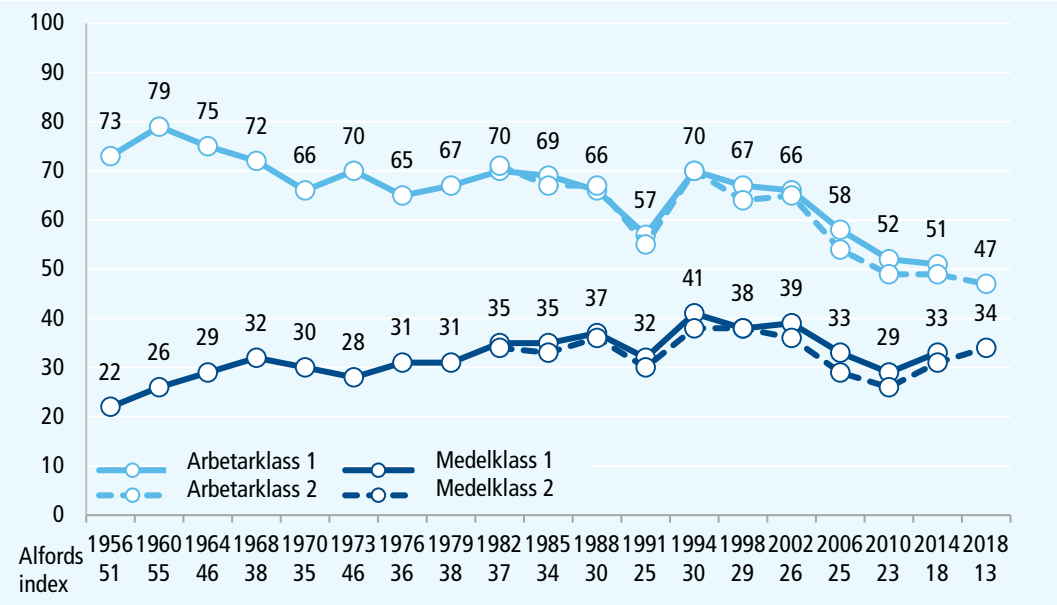

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet. Svenska valundersökningar 1956–2018.

Kommentar: Version 1 är byggd på ett mycket detaljerat kodschema av arbetsstatus från öppna svar medan version 2 är byggd på respondenternas självklassificering i förformulerade yrkeskatogorier. Andelen arbetare i valmanskåren har minskat från ungefär 50 procent i mitten av 1970-talet till omkring 25 procent under 2010-talet. Alla partiväljare ingår i procentbasen. Studenter är exkluderad från analysen. Resultaten har korrigerats för översampling av socialdemokratiska väljare i de tidigare valstudierna. Alfords index för klassröstning representerar procentdifferensen och beräknas genom att subtrahera andelen röstande på socialistiska partier (V+S) i medelklassen från andelen röstande på socialistiska partier i arbetarklassen.Uppmärksamma att metoden byttes 2018 till post/webbenkäter från fysiska intervjuer. Läs mer om klassröstning i Erik Vestins avhandling (2018) eller i Maria Oskarsons kapitel (2016) “The Never-Ending Story of Class Voting in Sweden” in Pierre, Jon (ed) Oxford Handbook of Swedish Politics. Oxford: Oxford University Press.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711, S-405 30 Göteborg

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Attityder till expertstyre 1998-2012

Ska experter eller politiker fatta de viktigaste besluten i ett demokratiskt samhälle? Svenska folkets inställning till expertstyre – förslaget att alltid överlåta beslut i viktiga frågor till experter – har undersökts inom ramen för flera olika demokratiutredningar och studier under de senaste 20 åren. Det finns ingen egentlig trend över tid. Andelen som ställer sig positiva har varierat en hel del, mellan 30 och 52 procent. Vid den senaste mätningen 2012 var fyra av tio (38 procent) positiva till expertstyre.

Vi vet inte hur attityderna till förslaget har utvecklats under senare år. Men det finns anledning att tro att de huvudsakliga svarsmönstren består när det gäller vilka grupper som är mest positiv till expertstyre. Analyserna visar att det finns ett tydligt samband med vänster-högeridentifikation. År 2012 var expertstyre klart mer populärt bland personer som står långt till höger i politiken (48 procent) än bland de som står långt till vänster (24 procent). Att överlåta beslut till experter var ett mer uppskattat förslag bland personer med låg utbildning (47 procent) än personer med hög utbildning (29 procent).

Tabell 1 Inställning till förslaget att alltid överlåta beslut i viktiga frågor till experter 1998-2012 (procent och balansmått).

År	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Summa procent	Balansmått
1998	20	32	25	15	8	100	+29
2000	9	21	29	26	15	100	-11
2001	9	22	28	25	16	100	-10
2012	12	26	32	18	12	100	+8

Källa: Nationella SOM-undersökningar 1998–2012.

Kommentar: Resultaten bygger på omkring 1 500-1 700 personer vid varje undersökningstillfälle. I tabellen redovisas andel väljare som tycker det är ett ”Mycket bra förslag”, Ganska bra förslag”, ”Varken bra eller dåligt förslag”, ”Ganska dåligt förslag” och ”Mycket dåligt förslag” att alltid överlåta beslut i viktiga frågor till experter. Balansmåttet visar andelen som ställt sig positiva till förslaget minus andelen som ställt sig negativa till förslaget. För ytterligare analyser och information, läs vidare i Oscarsson (2013) Internetröstning och sju andra demokratiförslag.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Sena valbeslut 1964-2018

Svenska väljare uppger i allt större utsträckning att de bestämmer det slutgiltiga valet av parti under de sista fyra veckorna före valet. De som har bestämt partivalet sedan länge blir allt färre. I samband med valrörelsen 1964 uppgav 18 procent av väljarna att de bestämt partivalet under valrörelsen. Motsvarande andel var 60 procent 2018.

Åldersskillnaderna i tidpunkt för beslut har varit stora och stabila under det senaste halvseklet. Tre av fyra unga väljare 18-29 år uppgav 2018 att de bestämt partivalet under valrörelsen (75 procent). Motsvarande andel bland äldre än 65 år var 48 procent. Utvecklingen mot senare beslut används ofta för att hänvda att moderna valrörelser blivit mer utslagsgivande. Samtidigt är väljarnas röstningsintentioner före val oftast mycket stabila även bland dem som i eftervalsstudier säger att de fattat sitt beslut sent.

Figur 1 Andel som uppger att de bestämmer partivalet under valrörelsen bland samtliga väljare och i olika åldersgrupper 1964–2018 (procent)

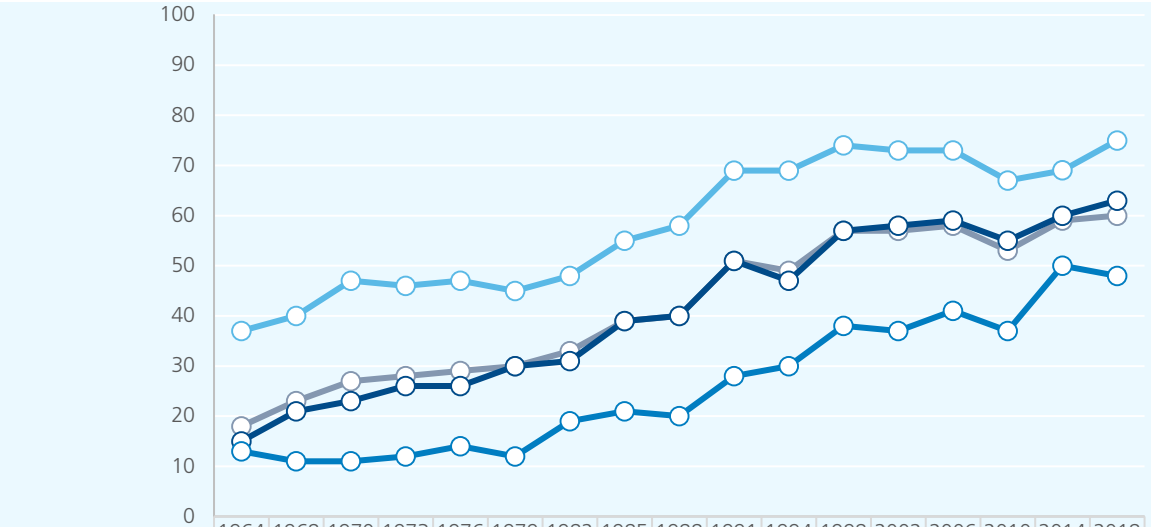

	1964	1968	1970	1973	1976	1979	1982	1985	1988	1991	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018
Samtliga	18	23	27	28	29	30	33	39	40	51	49	57	57	58	53	59	60
Unga	37	40	47	46	47	45	48	55	58	69	69	74	73	73	67	69	75
Medelålders	15	21	23	26	26	30	31	39	40	51	47	57	58	59	55	60	63
Gamla	13	11	11	12	14	12	19	21	20	28	30	38	37	41	37	50	48

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet. Svenska valundersökningar 1964–2018.
Kommentar: Resultaten är baserad på frågan med följande formulering: ”När bestämde du dig för vilket parti du skulle rösta på i årets riksdagsval? Var det under sista veckan före valet, tidigare under hösten eller sommaren eller visste du sedan länge hur du skulle rösta?” andelen väljare som bestämt sig under valrörelsen är summan av de två första svarsalternativen. De som inte röstade är inte inkuderad i analysen. Unga är definerade som 18/21-29 år, medelålders som 30-64 år och gamla som 65+ år. Uppmärksamma att datainsamlingsmetoden för Valundersökningarna förändrades från besöksintervjuer uill post/webbenkäter 2018. För en detaljerad analys av svensk väljarrörlighet, se exempelvis rapporten ”Flytande väljare” (Oscarsson, 2016) eller boken ”Svenska väljare” (Oscarsson & Holmberg, 2016).

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711, S-405 30 Göteborg

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Väljarnas viktigaste frågor 1979-2018

Varje valrörelse har sin egen mix av sakfrågor. Ofta blir valrörelseagendan utslagsgivande för partiers fram- och motgångar. I Valundersökningarna ställer vi öppna frågor om väljarnas egna motiveringar till partivalet. Under det senaste decenniet har sjukvård och välfärd seglat upp i toppen bland väljarnas viktigaste frågor. Frågor som inte uppfattades som särskilt viktiga kring 1980-talet – som invandring, utbildning, äldreomsorg och brottsbekämpning – har ökat i betydelse i väljarkåren. Andra sakfrågor har fått temporära uppsving, såsom miljöfrågan i slutet på 80-talet, sysselsättningen eller EU under 1990-talet. Enskilda frågor har skjutit i höjden vid enskilda val, såsom kärnkraften under valet 1979 och löntagarfonderna under valet 1982.

Tabell 1 Andel av svenska partiväljare som i en öppen fråga nämnde olika sakfrågor som viktiga för deras partival 1979–2018 (procent).

Sakfrågor	1979	1982	1985	1988	1991	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018
Sjukvård/Välfärd	4	12	19	15	22	21	28	**36**	32	**37**	**43**	**42**
Invandring/Flyktingar	0	0	1	2	8	5	3	10	5	9	23	30
Utbildning	6	3	3	2	4	6	20	29	24	26	41	23
Miljö	6	7	22	**46**	**25**	20	12	8	11	13	20	18
Pension/Äldreomsorg	5	8	8	9	20	9	17	20	21	19	17	15
Skatter	17	8	20	19	18	9	17	14	15	15	11	7
Brottsbekämpning	1	1	2	1	3	1	2	4	3	1	8	7
Ekonomi	9	14	14	8	20	30	14	10	11	17	15	4
Sysselsättning	18	29	**25**	5	23	**41**	**34**	7	**35**	31	30	3
Jämställdhet	1	0	0	0	0	2	2	3	4	1	5	3
Familj/Barnomsorg	8	8	17	16	18	13	15	14	15	6	4	3
Fred/Försvar	1	4	6	4	3	2	2	2	2	1	5	3
Näringsliv	1	1	0	0	0	1	2	3	5	4	2	2
Offentlig mot privat sektor	5	2	7	3	4	4	3	4	2	2	2	2
Bostäder	5	2	2	4	5	1	0	2	1	1	1	2
Religion/Moral	2	1	1	1	3	1	2	2	1	0	1	1
Energi/Kärnkraft	**26**	2	1	3	3	2	3	1	5	2	2	1
Jordbruk	1	1	2	1	3	1	1	2	3	1	2	1
EU/EMU	0	0	0	1	10	14	6	5	0	0	1	1
Löntagarfonder	4	**33**	11	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Väljarandel som nämnde åtminstone en fråga	63	76	78	72	82	79	77	73	80	86	90	73
Antal svarande	2 678	2 640	2 610	2 299	2 273	2 256	1 633	1 864	1 667	1 274	984	6 899

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet. Svenska valundersökningar 1979–2018.

Kommentar: Kategorierna har rangordnats efter resultaten i 2018 års val. För fler analyser av väljarnas skäl för röstning, se exempelvis Oscarsson, Henrik & Sören Holmberg (2020) Swedish Voting Behavior. Swedish National Election Studies, Working Paper Series. Report 2020:1. University of Gothenburg, Department of Political Science.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711, S-405 30 Göteborg

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Rättvisa val 1998-2018

Anser väljarna att valen genomförs på ett rättvist sätt? Att val uppfattas som legitima av medborgarna är ett centralt demokrativärde. Inom ramen för det internationella valforskningsprojektet Comparative Study of Electoral Systems (CSES) introducerades frågor om huruvida valen genomförts rättvist i 1998 års Valundersökning. Resultaten visar att en klar majoritet använder ytteralternativet ”årets val genomfördes på ett rättvist sätt” när de får möjlighet att betygsätta de svenska riksdagsvalen. Ett överväldigande flertal – mellan 78 och 92 procent av de svenska väljarna – använder de två yttersta alternativen på den femgradiga skalan.

Vid valet 2010 var nivån för andelen väljare som ansåg att valet genomförts på ett orättvist sätt något högre. En rimlig förklaring är att valet var jämnt i många valkretsar och att handhavandefel skapade en stor ökning i antalet överklaganden till valprövningsnämnden. Det gav ett för svenska förhållanden ovanligt stort fokus på frågor om valsystem och valadministration. Några av de avvikelser som rapporterades resulterade såsmåningom i ett omval i Västra Götaland.

Demokratiska val bör åtnjuta stark legitimitet oavsett väljarnas ideologiska utgångspunkter. Det är viktigt att demokratiska val bedöms som rättvisa i alla grupper av partiväljare. Utvecklingen över tid visar dock att olika grupper av partiväljare bedömer situationen alltmer olika. Vid det senaste valet 2018 var visserligen totalbetyget bland väljarna högt men samtidigt klart lägre bland främst Sverigedemokraternas väljare. Endast 31 procent av SDs väljare valde att svara ytteralternativet på skalan ”årets val genomförts på ett rättvist sätt” (se tabell 2).

Tabell 1 Väljarnas uppfattningar om huruvida riksdagsvalet genomfördes på ett rättvist sätt 1998-2018 (procent).

	1998	2006	2010	2014	2018
1 årets val genomfördes på ett rättvist sätt	74	65	58	74	56
2	13	22	20	18	26
3	8	10	9	6	11
4	3	2	8	2	4
5 årets val genomfördes på ett orättvist sätt	1	1	5	0	3
Summa procent	100	100	100	100	100
Antal svarande	1194	1249	654	707	3 727
Grad av partipolitisering (eta)	.15	.19	.13	.22	.35

Kommentar: Frågan lyder: "I somliga länder anser människor att valen genomförs på ett orättvist sätt. I andra länder anser människor att valen genomförs på ett rättvist sätt. Om du tänker på årets val i Sverige, var skulle du placera det på nedanstående skala?". Svarsalternativen framgår av tabellen. För jämförbarheten skull redovisas endast resultat från Valundersökningarnas eftervalsintervjuer/postala uppföljningsenkäter. Vid 1998 och 2006 års val har frågan ställts i besöksintervjuer; övriga mätningar har genomförts med hjälp av postala enkäter. Eta-värdet visar korrelationen mellan bedömning av valets genomförande och partival. Eta varierar mellan 0 och 1. Ju högre eta-värde desto större är skillnaderna i bedömning mellan olika grupper av partiväljare.

Källa: Valundersökningar 1998-2018.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Tabell 2 Väljarnas uppfattningar om huruvida valet genomfördes på ett rättvist sätt 2018 (procent).

	Partival 2018							
	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
1 årets val genomfördes på ett rättvist sätt	55	63	66	69	65	58	55	31
2	28	24	28	26	27	29	30	24
3	13	10	5	4	5	10	10	18
4	3	2	0	1	2	2	4	13
5 årets val genomfördes på ett orättvist sätt	1	1	1	0	1	1	1	14
Summa parti	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svarande	320	1029	171	340	259	643	212	470

Kommentar: Frågan lyder: "I somliga länder anser människor att valen genomförs på ett orättvist sätt. I andra länder anser människor att valen genomförs på ett rättvist sätt. Om du tänker på årets val i Sverige, var skulle du placera det på nedanstående skala?". Svarsalternativen framgår av tabellen. Antalet svarande för röstande på Feministiskt initiativ och övriga partier är alltför få för att redovisa i tabellen.

Källa: Valforskningsprogrammet, Valundersökningen 2018.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Stödröstning 1968-2018

Väljare i flerpartisystem röstar inte alltid på det parti som de tycker bäst om. Skälen kan vara många. Oftast handlar strategiskt röstande om att försöka påverka andra partiers politik eller den förda regeringspolitiken, att stödja tillskapandet av partisamarbeten och koalitioner eller att lyfta ett parti över en parlamentsspärr. I Sverige har det blivit vanligare att frångå sin partipreferens och lägga sin röst på ett annat parti. Enligt valundersökningarna röstar idag omkring var femte väljare på ett annat parti än det de tycker bäst om.

I svensk politik har fyraprocentspärren alltid givit upphov till stödröstning på små partier. I många val historiskt hade dessa små partier inte lyckats nå riksdagsrepresentation om de inte erhållit stödröster från andra partiers sympatisörer. Vid det senaste valet 2018 hade nästan hälften av Kristdemokraternas väljare (45 procent) något annat parti än KD som sitt bästa parti (se tabell 1). I likhet med tidigare val består stödröstande KD-väljare huvudsakligen av Moderata sympatisörer. En fjärdedel (23 procent) av KDs röster 2018 var stödröster från M-sympatisörer (se tabell 2).

Tabell 1 Andel väljare med ett annat parti som förstapreferens än det som man röstat på 1968-2018 (procent).

	V	S	MP	C	L	KD	M	NyD	SD	FI	Samtliga partiväljare	Antal svarspersoner
1968	17	2	-	6	14	30	13	-	-	-	6	1 279
1970	19	2	-	4	6	23	11	-	-	-	5	2 481
1973	18	1	-	8	10	19	13	-	-	-	6	1 114
1976	20	1	-	11	9	12	10	-	-	-	7	1 126
1979	4	3	-	6	10	23	6	-	-	-	5	1 229
1982	42	3	11	5	13	12	5	-	-	-	7	1 164
1985	33	2	32	10	7	25	13	-	-	-	9	1 144
1988	28	3	31	6	8	3	7	-	-	-	8	1 081
1991	15	3	30	12	11	19	8	48	-	-	11	1 053
1994	15	5	25	8	13	35	6	10	-	-	9	995
1998	23	7	9	12	8	21	8	-	-	-	12	778
2002	10	4	35	5	19	17	8	-	-	-	11	838
2006	16	7	13	10	17	11	9	-	37	-	12	859
2010	11	10	12	29	22	32	16	-	30	-	16	809
2014	29	10	24	26	27	17	12	-	46	46	20	633
2018	20	12	31	26	22	45	12	-	19	27	19	4 969

Kommentar: Analysen omfattar enbart personer som partiröstat och som har uppgivit ett bästa parti på frågan om vilket parti de tycker bäst om. Under perioden 1968-2014 ingår endast svarande i eftervalsstudien i analysen. Resultaten för 2018 bygger på samtliga svarande. Frågan om bästa parti ställdes inte i Valundersökningarnas eftervalsstudier 1956, 1960 och 1964. För fler analyser av strategisk röstning, se Oscarsson & Holmberg (2016) Svenska väljare. Stockholm: Wolters Kluwer eller Annika Fredéns rapport 2019:2 i Valforskningsprogrammets rapportserie.

Källa: Valundersökningar 1968-2018.

Tabell 2 Fördelningen av partisympatier bland partiernas väljare 2018 (procent).

	Partival 2018									
Bästa parti 2018	V	S	MP	C	L	KD	M	SD	FI	Annat
Vänsterpartiet	80	4	9	0	1	0	0	1	8	0
Socialdemokraterna	13	89	13	6	5	3	2	4	12	0
Miljöpartiet	2	2	69	3	1	3	1	0	4	9
Centerpartiet	0	1	4	74	4	6	2	1	0	0
Liberalerna	0	1	1	6	78	6	3	0	0	6
Kristdemokraterna	1	0	2	1	1	55	1	3	4	9
Moderaterna	0	1	0	9	10	23	88	8	0	9
Sverigedemokraterna	0	1	0	0	1	3	2	81	0	9
Feministiskt initiativ	3	1	2	0	0	0	0	0	73	0
Annat parti	1	0	0	1	0	1	1	2	0	56
Summa parti	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svarande	425	1567	287	428	313	309	938	644	26	32

Källa: Valundersökningar 1968-2018.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Partiidentifikation 1968-2018

Partiidentifikation är ett centralt begrepp inom forskning om val och väljarbeteende. Det föddes inom ramen för Michiganskolan i USA på 1950-talet och avser väljares känsla av anhängarskap med politiska partier. Styrkan i de emotionella banden mellan väljare och enskilda partier har visat sig vara mycket avgörande för väljarnas politiska tänkande – hur de inhämtar, värderar och använder politisk information. I de svenska Valundersökningarna används de klassiska frågorna för att ta reda på partiidentifikationens *riktning* (vilket parti väljarna tycker bäst om) och *styrka* (i vilken utsträckning väljarna betraktar sig som övertygade anhängare av partiet).

Tidsserien som visar den gradvis minskade partiidentifikationen sedan 1960-talet är en av Valforskningsprogrammets mest kända. I samband med valet 2018 slogs ännu en gång ett nytt bottenrekord. Knappt var fjärde väljare (23 procent) betraktar sig som anhängare av ett visst politiskt parti. Och endast var tionde väljare (11 procent) betraktar sig som *starkt* övertygad anhängare. I samband med valet 2018 var känslorna av anhängarskap starkast bland Vänsterpartiets (21 procent), Socialdemokraternas (20 procent) och Sverigedemokraternas väljare (20 procent).

Figur 1 Partiidentifikation bland svenska väljare 1968-2018. Andel röstberättigade som är anhängare respektive stark anhängare av ett parti (procent).

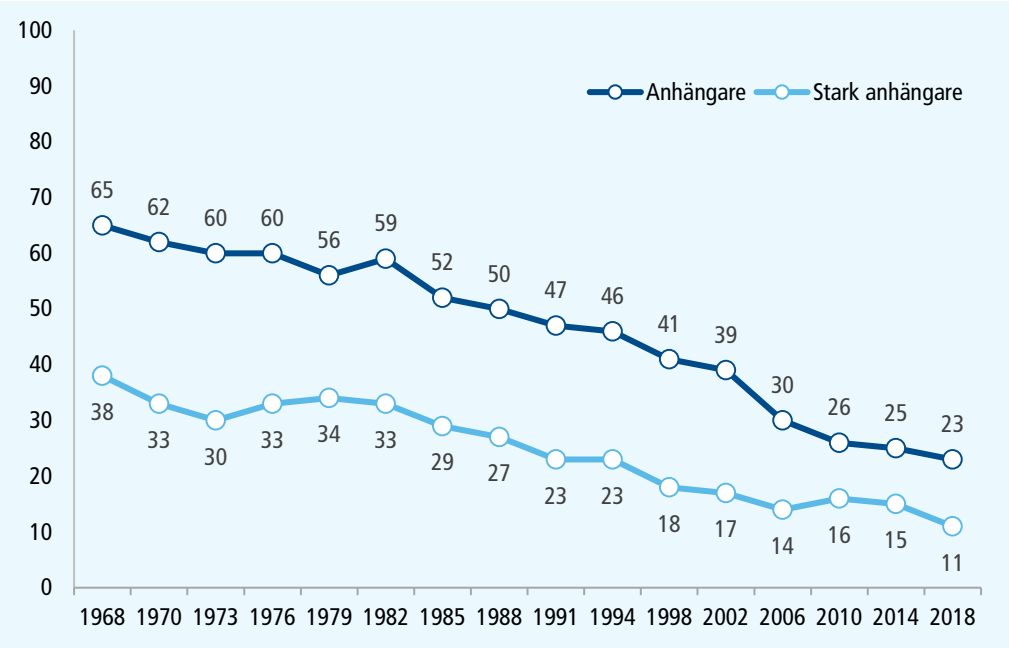

Källa: Valforskningsprogrammet, Valundersökningar 1968-2018.
Kommentar: Den övre kurvan visar den totala andelen svarande som betraktade sig som anhängare av något parti (starkt och svagt övertygade anhängare kombinerade). Den nedre kurvan visar andelen personer som betraktade sig som starkt övertygade anhängare av ett parti. Åren 1956-1964 utnyttjades inte samma fråga om partiidentifikation som från och med 1968. Frågan var tidigare dikotom: undersökningspersonerna fick ange om de var starkt övertygade anhängare av sitt parti eller inte. Andel övertygade anhängare var 45 procent 1956, 53 procent 1960 och 47 procent 1964. Resultaten i figuren har korrigerats för att kompensera för fallande svarsfrekvenser under senare delen av undersökningsperioden; för detaljer om hur korrigeringen görs hänvisas till rapport 2016:3 i denna rapportserie.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Tabell 1 Partiidentifikation bland svenska partiväljare 1968-2018 (procent).

	VU 1968	VU 1970	VU 1973	VU 1976	VU 1979	VU 1982	VU 1985	VU 1988	VU 1991	VU 1994	VU 1998	VU 2002	VU 2006	VU 2010	VU 2014	VU 2018
V	33	52	54	54	55	57	53	55	56	38	38	43	41	27	33	33
S	76	77	78	77	76	76	67	68	67	62	61	56	49	44	40	40
MP	-	-	-	-	-	20	19	28	28	19	21	20	20	25	20	25
C	62	62	53	53	57	62	56	54	49	49	50	45	31	33	38	18
FP/L	56	56	61	51	40	46	36	38	43	29	35	31	21	24	22	19
KD	58	61	-	53	39	45	51	43	40	51	33	36	28	27	27	23
M	69	76	69	67	54	61	59	57	55	52	50	53	36	29	27	26
NyD	-	-	-	-	-	-	-	-	26	13	-	-	-	-	-	-
SD	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	24	23	28
FI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	41	29

Kommentar: Andelen starkt övertygade anhängare bland de olika partiernas väljare var 2018 följande: V: 21 procent; S: 20 procent; C: 9 procent; L: 7 procent; M: 12 procent; KD: 11 procent; MP: 10 procent; SD: 20 procent; FI: 20 procent. En asterix (*) betyder att antalet svarspersoner varit för få. Resultaten i tabellen är oviktade.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Väljare minns sitt partival 1976-2018

Hälften av de som väljs ut att delta i Valundersökningarna kontaktas en andra gång i samband med nästföljande val. Det gör det möjligt att följa förändringar i väljarnas åsikter, värderingar och beteende mellan valen. Mellanvalspanelerna kan också användas för att undersöka hur väl uppgifter om partival som samlats in direkt efter ett val stämmer med minnesuppgifter om partival som samlats in tre eller fyra år senare. Sådana jämförelser är betydelsefulla inte minst eftersom uppgifter om röstminne ofta används för att vikta resultat från opinionsmätningar.

Hur väl minns väljare sitt partival i ett föregående val? När vi i 2018 års valundersökning ställde frågan om partival 2014 var det sammanlagt var fjärde väljare (26 procent) som inte mindes eller gav ett svar som inte stämmer med uppgifter om deras partival från 2014. Sjutton procent svarade 2018 att de röstat på ett helt annat parti 2014 än vad de uppgivit fyra år tidigare. Nio procent svarade att de inte minns hur de röstade 2014. Resultaten ligger i linje med den utveckling vi har kunnat följa över tid. Med ökad väljarrörlighet, förlängd mandatperiod och fler partier i partisystemet har andelen som inte minns sitt partival minskat från omkring 85 procent 1973-1994 till omkring 75 procent 1998-2018.

Figur 1 Andel väljare som korrekt kan minnas sitt partival i tidigare val, 1976-2018 (procent)

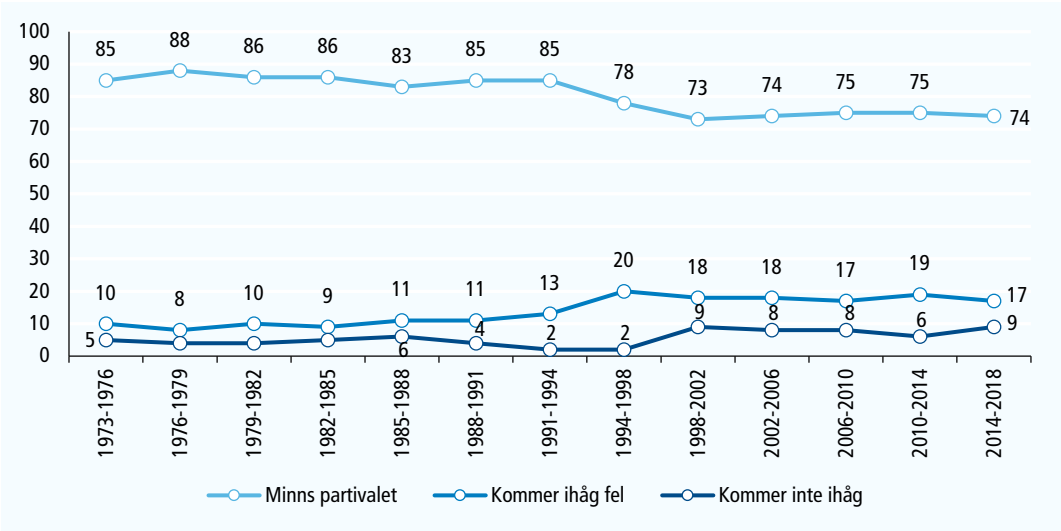

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningarnas rullande tvåstegspaneler 1976–2018.

Kommentar: Resultaten bygger på valundersökningarnas mellanvalspaneler och visar överensstämmelsen mellan uppgifter om partival som insamlades vid tidpunkt 1 och minnesuppgifter om röstning i tidigare val som insamlades vid tidpunkt 2. Uppgifter om valdeltagande i de båda valen har kontrollerats mot offentliga röstlängder. Antalet svarande varierar mellan 729-1 220 under åren 1973-2014. Analysen för 2014-2018 bygger på 2 227 svarande.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforskningsprogrammets faktablad 2020:14

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Politikerförtroende 1988-2019

I Valundersökningarna mäts förtroendet för svenska politiker med hjälp av en fyrgradig skala. Utvecklingen över tid överensstämmer på ett bra sätt med andra liknande mätserier från studier som använder andra slags instrument: Politikerförtroendet sjönk under 1990-talet och nådde sin bottennivå under 1990-talskrisen i samband med 1995 och 1998 års val. Därefter stärktes förtroendet dramatiskt under inledningen av Millenniet fram till och med valet 2010 (62 procent med förtroende) för att därefter falla tillbaka till igen en lägre nivå. I samband med 2018 och 2019 års valundersökningar var andelen med mycket eller ganska stort förtroende för svenska politiker 44 respektive 43 procent.

Figur 1 Förtroende för svenska politiker 1988-2019. Andel väljare som har mycket eller ganska stort förtroende (procent).

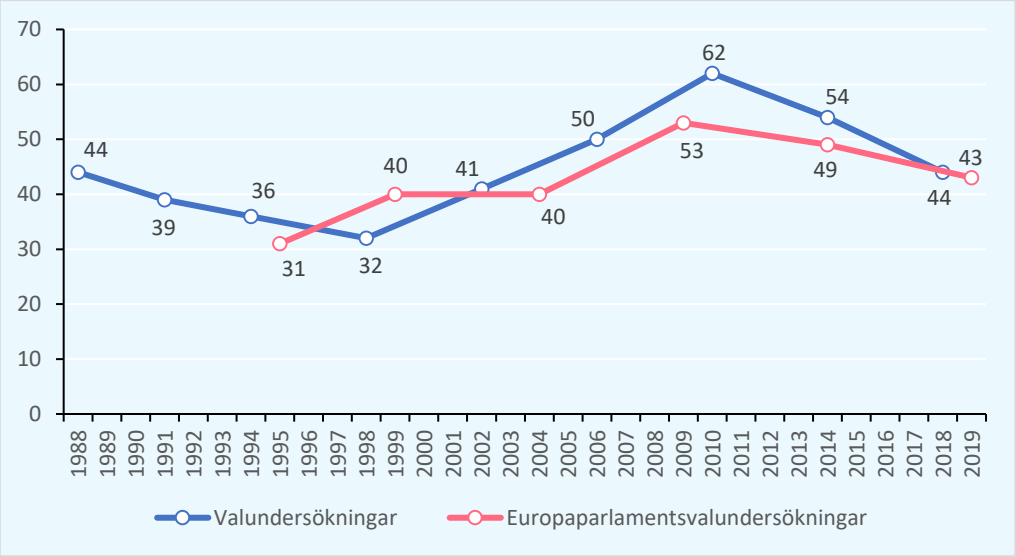

Källa: Valforskningsprogrammet, Valundersökningar och Europaparlamentsvalundersökningar 1988-2019.
Kommentar: Frågan lyder: ”Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker?”. Svarsalternativen är ”Mycket stort förtroende”, ”Ganska stort förtroende”, ”Ganska litet förtroende” och ”Mycket litet förtroende”. Observera att de redovisade skattningarna av politikerförtroende är oviktade.

Tabell 1 Förtroende för svenska politiker, riksdagsvalen 1988-2018 (procent)

	VU 1988	VU 1991	VU 1994	VU 1998	VU 2002	VU 2006	VU 2010	VU 2014	VU 2018
Mycket stort förtroende	3	2	1	2	2	3	5	4	3
Ganska stort förtroende	41	37	35	30	39	47	57	50	41
Ganska litet förtroende	11	50	50	51	46	40	32	38	44
Mycket litet förtroende	5	11	14	17	13	10	6	8	12
Summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal personer	2493	2597	2506	2083	2582	3043	2691	2185	6971

Kommentar: Enkätfrågan lyder: ”Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker?” Svarsskalan som används går från 1 (mycket stort förtroende) till 4 (mycket litet förtroende).

Tabell 2 Förtroende för svenska politiker, Europaparlamentsvalen 1995-2019 (procent)

	EP 1995	EP 1999	EP 2004	EP 2009	EP 2014	EP 2019
Mycket stort förtroende	2	2	2	3	3	3
Ganska stort förtroende	29	38	38	50	46	40
Ganska litet förtroende	52	45	48	38	41	38
Mycket litet förtroende	17	15	12	9	10	18
Summa procent	100	100	100	100	100	99
Antal personer	2022	1484	1323	1389	2041	3934

Kommentar: Enkätfrågan lyder: ”Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker?” Svarsskalan som används går från 1 (mycket stort förtroende) till 4 (mycket litet förtroende).

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Kandidaterna i EP-valet 2019: kännedom och popularitet

I Europaparlamentsvalen är Sverige en valkrets. Partiernas nominerade kandidater har möjlighet att bli mer kända än kandidater vid andra val. I den sjätte nationella Europaparlamentsvalundersökningen 2019 ställde Valforskningsprogrammet som vanligt frågor om kännedom och popularitet för partiernas kandidater. Av toppkandidaterna var Alice Bah Kuhnke mest känd och Karin Karlsbro minst känd. Väljarna satte högst betyg på Alice Bah Kuhnke, Fredrick Federley och Tomas Tobé. Peter Lundgren fick det lägsta genomsnittliga omdömet.

För första gången mättes också kännedom om och popularitet för några av spetskandidaterna till posten som ordförande för EU-kommissionen. Omkring hälften av väljarna kände till spetskandidaterna. Och de väljare som kände till dem satte mycket låga betyg på den elvagradiga ogillar-gillarskalan.

Tabell 1 Svenska och Europeiska toppkandidaters kännedom och popularitet bland svenska väljare i 2019 års Europaparlamentsval (procent, medeltal).

	Andel som känner till kandidaten	Antal personröster	Andel personröster av partiets röster	Popularitet (genomsnitt*10)
Svenska toppkandidater				
Alice Bah Kuhnke (MP)	92	141 106	29,50	+1
Fredrick Federley (C)	82	108 240	24,18	+2
Tomas Tobé (M)	80	150 726	21,57	+1
Sara Skyttedal (KD)	79	74 325	20,77	-10
Peter Lundgren (SD)	77	87 384	13,72	-19
Soraya Post (FI)	71	13 084	40,71	-16
Heléne Fritzon (S)	70	73 929	7,59	-7
Malin Björk (V)	65	63 264	22,41	-15
Karin Karlsbro (L)	58	15 826	9,23	-12
Spetskandidater till posten som kommissionens ordförande				
Manfred Weber	50	–	–	-16
Frans Timmermans	51	–	–	-13
Guy Verhofstadt	47	–	–	-18
Ska Keller	46	–	–	-19

Kommentar: Enkätfrågan lyder: ”Var skulle du vilja placera några av partiernas kandidater till Europaparlamentet? Skalan som används går från -5 (ogillar starkt) till +5 (gillar starkt) med ett mittenalternativ 0 (Varken gillar eller ogillar). Dessutom finns möjlighet att kryssa en ruta ”Kandidaten okänd för mig”. Medeltalen i tabellen har multiplicerats med tio för att undvika decimaler i redovisningen. Valresultat (antal personröster och andel personröster av partiets röster) är hämtade från Valmyndighetens protokoll för Europaparlamentsvalet 2019: https://data.val.se/val/ep2019/slutresultat/protokoll/protokoll_00E.pdf. I analysen ingår endast partiväljare. Skattningar för kandidatkännedom och popularitet har viktats mot det officiella valresultatet. Kandidaterna har rangordnats efter kännedom.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Lästips om kandidatkännedom och spetskandidater:

Braun, Daniela & Schwarzbözl, Tobias (2019) "Put in the spotlight or largely ignored? Emphasis on the Spitzenkandidaten by political parties in their online campaigns for European elections", Journal of European Public Policy 26(3): 428-445.

Daniela Braun & Sebastian A. Popa (2018) This time it was different? The salience of the Spitzenkandidaten system among European parties, West European Politics, 41:5, 1125-1145, DOI: 10.1080/01402382.2017.1419003

Christiansen, Thomas & Shackleton, Michael (2019) "Spitzenkandidaten 2.0: From experiment to routine in European elections?", in De Sio, L., Franklin, M., N. & Russo, L. (Ed.) The European Parliament Elections of 2019. Rome, LUISS University Press. https://iris.luiss.it/handle/11385/186790#.Xbv9A0F7mUk

Berg, L., & Oscarsson, H. (2015). Supervalåret 2014. Demokratistatistisk rapport 20. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Partisystempolarisering 1921-2018

Genom att väga samman partiers inbördes positioner och styrkeförhållanden är det möjligt att beräkna polarisering i ett partisystem. Ett populärt index för graden av ideologisk differentiering bland partierna i ett partisystem har utvecklats av Russell Dalton. Utifrån analyser av partiernas valmanifest och valresultat ger polariserings-indexet följande tidsserie för polarisering av det svenska partisystemet. Resultaten visar att Sverige haft en lägre grad av partisystempolarisering under perioden 1940-1990. Valen 2014 och 2018 är de två mest polariserade valen i demokratisk tid.

Figur 1 Graden av polarisering i det svenska partisystemet 1921-2018 (Dalton's polariseringsindex).

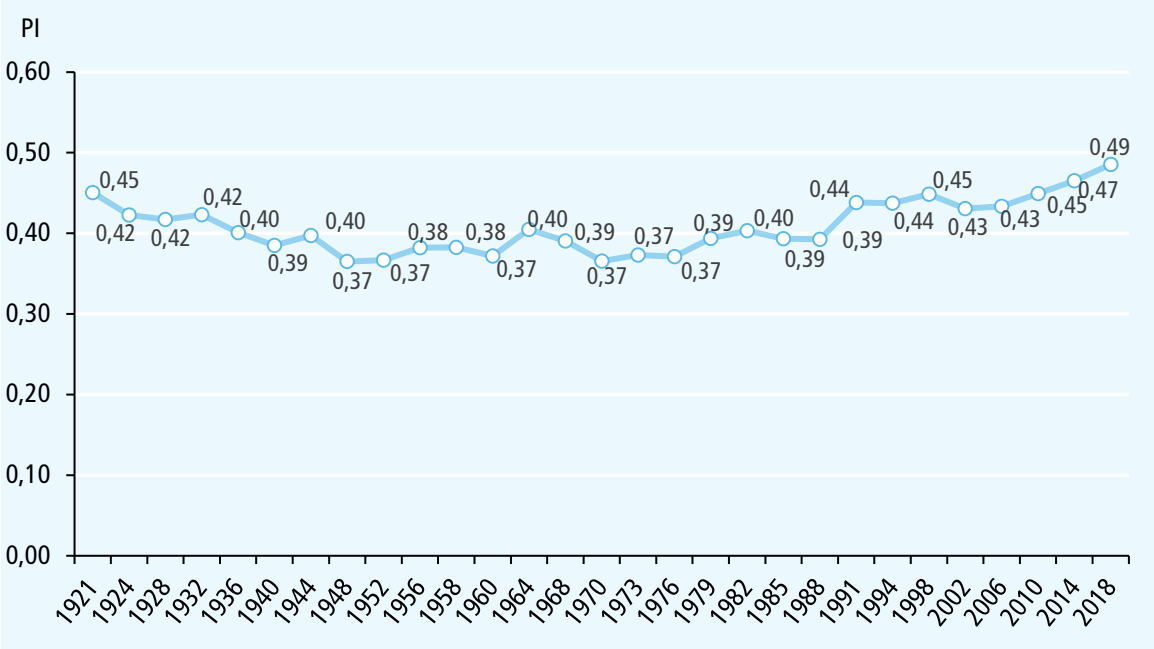

Källa: ParlGov.org 2019

Kommentar: Resultatet visar polarisering av det svenska partisystemet baserat på Russell Dalton's polariseringsindex som väger samman partiers positionering och inbördes styrkeförhållanden (i det här fallet mätt som röstandelar). Formeln är PI = SQRT{∑(party vote share$_i$)*([party L/R score$_i$ – party system average L/R score]/5)2} (Dalton, 2008). Se Döring, Holger and Philip Manow. 2019. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version. Se även Dalton, Russell J. (2008). 'The Quantity and the Quality of Party Systems – Party System Polarization, Its Measurement, and Its Consequences', Comparative Political Studies, 41, 899–920. https://manifesto-project.wzb.eu/down/do_files/mpelds_documentation.pdf

$$P = \sqrt{\sum_{i=1}^{N} v_i \left(\frac{p_i - \bar{p}}{5}\right)^2}$$

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Nationell identitet 2018

Valforskningsprogrammet vid Göteborgs universitet deltar sedan 1995 i det internationella samarbetsprojektet CSES – Comparative Study of Electoral Systems – som genomför stora väljarstudier i samband med allmänna val. I den senaste fråge-modulen Divided Democracy som rullas ut i ett femtiotal länder under åren 2016-2020 användes ett frågeinstrument för att mäta uppfattningar om nationell identitet. Den svenska delstudien genomfördes i direkt anslutning till riksdagsvalet 2018 inom ramen för den 28:e nationella valundersökningen.

En fråga handlar om väljarnas uppfattningar om nationell identitet, mer specifikt bedömningar av hur viktiga olika saker är för att vara verkligt svensk. Resultaten visas i tabell 1. Att respektera svenska lagar och att kunna tala svenska hör till de i särklass viktigaste enligt respondenterna i Valundersökningen 2018. Att vara född i Sverige, ha svenska förfäder eller att vara kristen uppfattas inte som särskilt viktigt.

Tabell 1 Svenska väljares uppfattningar om hur viktigt olika saker är för att vara verkligt svensk, 2018 (procent).

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt	Summa procent	n
Att vara född i Sverige	9	16	39	36	100	3 690
Att ha bott större delen av sitt liv i Sverige	11	31	37	21	100	3 671
Att kunna tala svenska	69	27	3	1	100	3 686
Att vara kristen	2	7	25	66	100	3 671
Att respektera politiska institutioner och lagar	85	13	1	1	100	3 694
Att känna sig svensk	41	41	14	4	100	3 674
Att ha svenska förfäder	4	8	30	58	100	3 685

Kommentar: Resultaten är hämtade från Valundersökningen 2018. Frågan lyder: ”Ibland diskuteras om det finns saker som är viktiga för att vara verkligt svensk. Hur viktigt tycker du följande saker är för att vara svensk?” Fyra svarsalternativ användes. Resultaten har viktats mot det officiella valresultatet i valet 2018.

Tabell 2 Andel bland partiernas väljare som anser att olika saker är ”mycket viktigt” för att vara verkligt svensk, 2018 (procent, eta).

	V	S	C	L	M	KD	MP	SD	Alla
Att respektera politiska institutioner och lagar	74	84	81	90	89	84	83	89	85
Att kunna tala svenska	41	61	60	67	77	76	45	92	69
Att känna sig svensk	35	36	42	39	42	38	39	52	41
Att ha bott större delen av sitt liv i Sverige	3	10	6	4	8	8	4	28	11
Att vara född i Sverige	3	8	4	2	6	7	2	24	9
Att ha svenska förfäder	1	5	2	2	2	3	0	11	4
Att vara kristen	0	1	1	1	2	3	1	5	2

Kommentar: Resultaten är hämtade från Valundersökningen 2018. Antalet svarande i varje grupp av partiväljare varierar mellan 173 (Miljöpartiet) och 1 015 (Socialdemokraterna). Indikatorerna har rangordnats efter andelen som svarat ”mycket viktigt” bland samtliga svarande.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Omval till kommunfullmäktige i Falu kommun 7 april 2019

En säck med 145 förtidsröster kom inte fram i tid till valnämnden i Falu kommun för att kunna ingå i rösträkningen i de tre valen den 9 september 2018. Vallagens bestämmelser förhindrar rättelse genom omräkning. Eftersom känslighetsanalyser visade att de försenade förtidsrösterna kunde ha förändrat mandatfördelningen i kommunvalet (men inte i de andra valen) beslutade valprövningsnämnden den 6 februari 2019 att det skulle anordnas ett omval. Enligt förväntningar färgade av erfarenheter från tidigare omval i Sverige blev valdeltagandet klart lägre i omvalet (61,0 procent) än i det ordinarie valet (86,9 procent) (se tabell 1). Förändringarna av partiernas röststöd blev dock små: Centerpartiet, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet gjorde ett bättre omval (+2,2, +1,5 respektive +1,9 procentenheter) medan Liberalerna och Moderaterna gjorde ett sämre omval (-1,9 respektive -2,1 procentenheter.

Tabell 1 Valresultat i val till Falu kommunfullmäktige den 9 september 2018 och den 7 april 2019 (antal röster, procent, procentenheter)

Parti	9 september 2018		7 april 2019		Förändring sept - apr	Förändring sept - apr
	Antal röster	Procent	Antal röster	Procent		
Moderaterna	8 644	22,1	5 558	20,0	-3 086	-2,1
Centerpartiet	5 777	14,8	4 720	17,0	-1 057	+2,2
Liberalerna	2 119	5,4	986	3,6	-1 133	-1,9
Kristdemokraterna	1 588	4,1	1 540	5,5	-48	+1,5
Socialdemokraterna	10 659	27,2	7 549	27,2	-3 110	0,0
Vänsterpartiet	3 521	9,0	3 018	10,9	-503	+1,9
Miljöpartiet de gröna	1 901	4,9	1 199	4,3	-702	-0,6
Sverigedemokraterna	3 805	9,7	2 568	9,2	-1 237	-0,5
Feministiskt Initiativ	23	0,1	22	0,1	-1	0,0
Falupartiet	1 063	2,7	616	2,2	-447	-0,5
Övriga anmälda partier	53	0,1	12	0,0	-41	-0,1
Giltiga röster	39 153	100,0	27 788	100,0	-11 365	0,0
Ogiltiga röster:						
- inte anmälda partier	41	0,1	8	0,0	-33	-0,1
- blanka	598	1,5	174	0,6	-424	-0,9
- övriga	17	0,0	29	0,1	+12	+0,1
Valdeltagande	39 809	86,9	27 999	61,0	-11 810	-25,9
Antal röstberättigade	45 830		45 911		+81	

Källa: Valmyndigheten (www.val.se). För en studie av omvalet i Västra Götaland 2011, se Berg, Linda & Henrik Oscarsson [Red] (2012) Omstritt omval. SOM-rapport 55. Göteborgs universitet: SOM-institutet. Här är en länk till Valprövningsnämndens beslut 2018:398.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Specifika och vaga vallöften 1991–2014

Vid Valforskningsprogrammet genomförs systematiska granskningar av riksdagspartiernas vallöften. Vallöften är ett sätt för partierna att konkretisera sina ideologiska program för väljarna i form av utfästelser om framtida ageranden eller mål att uppfylla. De är interndemokratiskt förankrade, formuleras i partiernas valmanifest och vägleder partiernas kommunikation med väljarna under valkampanjerna. Vallöften kan delas in i olika kategorier. En sådan kategorisering är mellan specifika och vaga vallöften (*narrow* och *broad pledges)* (se Thomson et al 2017, Naurin et al 2019). För specifika vallöften gäller att partierna bara har ett sätt att uppfylla motsvarande, som t ex *höj barnbidraget*. För vaga vallöften gäller att partierna har flera olika handlingsalternativ för att uppfylla motsvarande. Ett sådant exempel är *öka möjligheterna för unga på arbetsmarknaden* för vilket det finns flera tänkbara handlingsalternativ för att uppfylla vallöftet.

Det totala antalet vallöften som forskarna hittar i de svenska riksdagspartiernas valmanifest ökar kraftigt mellan 1991 och 2014. Både specifika och vaga löften ökar sedan 1994 men vaga löften tycks öka något snabbare. Med undantag för Ny Demokrati 1991 så är andelen specifika vallöften som störst hos Sverigedemokraterna och som allra lägst hos Socialdemokraterna. Detta stämmer med internationell forskning som menar att regeringsbärande partier ofta är något vagare i sina manifest än andra, och att partier som fokuserar starkt på en fråga (t ex invandring och miljö) ofta är mer specifika än andra. Men variationen är inte jättestor. Det huvudsakliga intrycket är att svenska partier är förhållandevis specifika när de ger sina vallöften.

Tabell 1 Andel specifika vallöften av alla vallöften givna i riksdagspartiernas valmanifest inför riksdagsval under åren 1991 – 2014 (procent).

	V	S	Mp	C	L	KD	M	SD	NYD	All	RG	S:a	N
1991	92	86	90	89	89	71	94	-	91	-	-	89	371
1994	77	61	82	79	83	69	74	-	-	-	-	75	326
1998	72	46	100	64	83	77	82	-	-		-	72	502
2002	69	56	77	76	80	70	77	-	-	-	-	72	731
2006	60	49	77	52	66	81	-	-	-	57	-	62	837
2010	87	-	78	75	78	79	-	87	-	80	85	80	1 195
2014	80	62	72	62	72	83	-	82	-	79	-	75	1 776
S:a	75	57	77	70	75	77	82	84	91	75	85	74	5 738

Källa: Vallöftesdatabasen, Elin Naurin, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet; Håkansson, Nicklas & Elin Naurin (2014). "Promising ever more: An empirical account of Swedish parties' pledge making during 20 years." Party Politics. 222(3): 393-404.

Referenser

Håkansson, N. and E. Naurin (2016); “Promising ever more: An empirical account of Swedish parties’ pledge-making during 20 years”. Party Politics. 22 (3), 393-404.

Naurin, Elin, Terry Royed and Robert Thomson (eds). (2019). Party Mandates and Democracy. Making, Breaking and keeping Election Pledges in Twelve Democracies. University of Michigan Press.

Naurin, E. (2014); “Is a Promise a Promise? Election Pledge Fulfilment in Comparative Perspective Using Sweden as an Example”. West European Politics. 37(5): 1046-1064.

Thomson, R., T. Royed, E. Naurin et al (2017) “The Fulfillment Of Parties' Election Pledges: A Comparative Study On The Impact Of Power Sharing”. American Journal of Political Science. 16(3):527-42.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Partiernas resultat i riksdags- och kommunalval 2018

Röstdelningen har ökat i Sverige. Mer än en tredjedel av väljarna röstar på olika partier i riksdagsval och kommunalval. Partierna får därför olika röststöd i de olika valen. Vid valet 2018 var det återigen störst avvikelser för Sverigedemokraterna som gjorde ett klart bättre resultat nationellt än kommunalt. Även Kristdemokraterna fick procentuellt fler röster i Riksdagsvalen är i kommunfullmäktigevalen 2018. Centerpartiet och Liberalerna nådde bättre resultat lokalt. Kategorin övriga partier består av mer än 200 olika lokala partier och samlade tillsammans totalt 4,7 procent i kommunvalen 2018.

Figur 1 Partival i valen till Kommunfullmäktige och Riksdagen 2018 (procent).

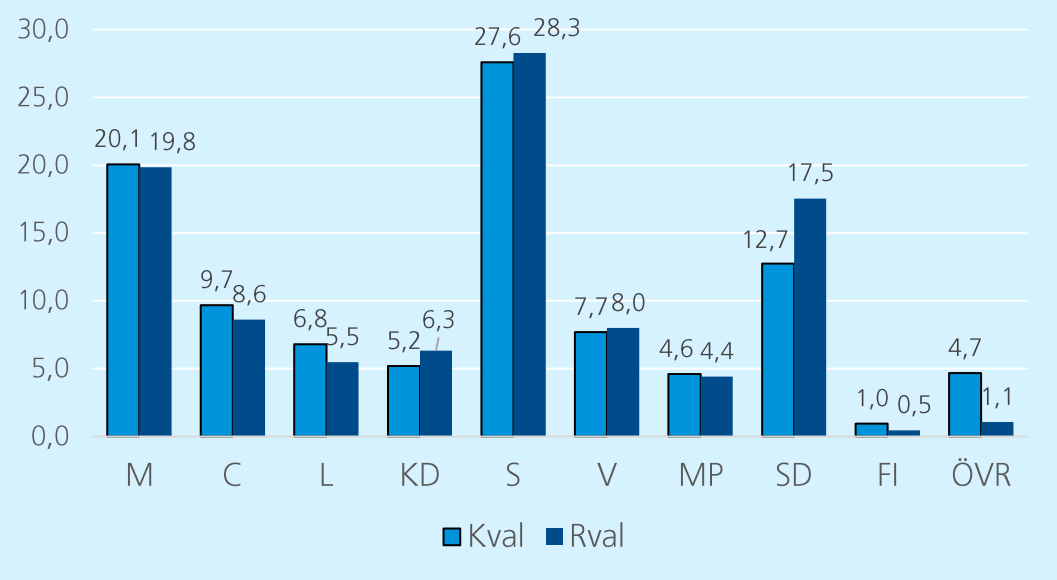

Källa: Officiella valresultat från Valmyndigheten (www.val.se). Observera att jämförelsen tar inte hänsyn till att det var ett större antal röstberättigade väljare i kommunala val än i riksdagsval.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Förmedlingar av Valundersökningar 2013-2018

De svenska Valundersökningarna (1956-) utgör en av de längsta samhällsvetenskapliga undersökningsserierna. I serien ingår de väljarstudier som genomförts av Valforsknings-programmet i samarbete med Statistiska centralbyrån vid samtliga ordinarie riksdagsval, folkomröstningar och Europaparlamentsval sedan 1956. Data från studierna deponeras vid det nationella dataarkivet Svensk Nationell Datatjänst (SND) där det görs tillgängligt för forskning. Via SNDs hemsida (www.snd.gu.se) kan studenter och forskare enkelt beställa materialet genom en särskild ansökningsprocedur. Valundersökningarna tillhör de mest beställda studierna som är deponerade vid SND. I figuren nedan visas hur många förmedlingar av data från Valundersökningarna som hanterats av SND under perioden 2013-2018. Huvuddelen av beställningarna är från forskare och doktorander. Tre fjärdedelar av förmedlingarna är till forskare verksamma utanför Sverige.

Figur 1 Beställda svenska valundersökningar 2013-2018 (antal).

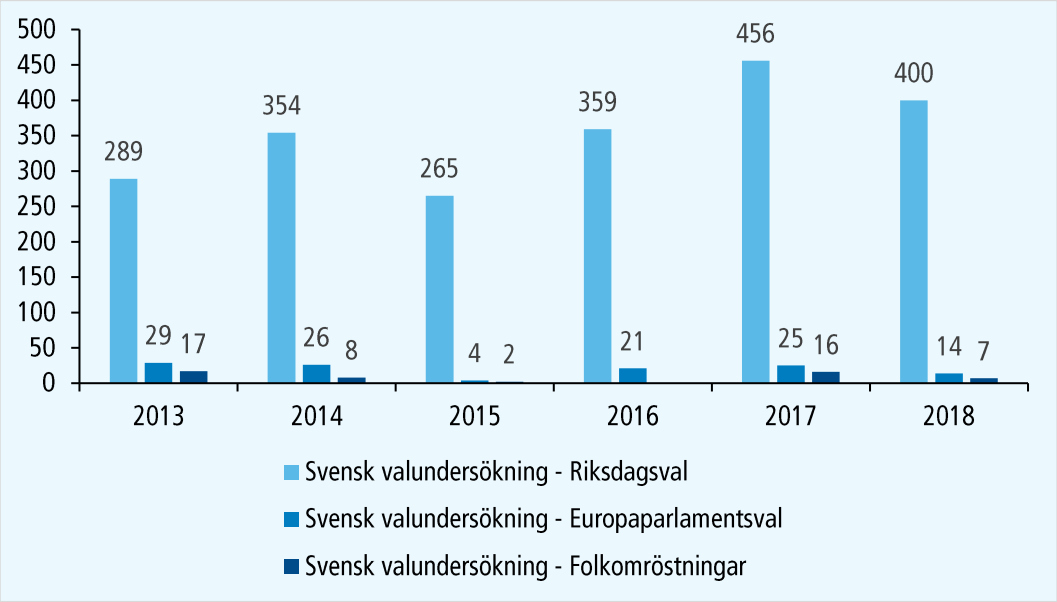

Källa: SND Svensk Nationell Datatjänst (www.snd.gu.se).

Kommentar: Det totala antalet beställningar av Valundersökningarna är för år 2013: 335, 2014: 388, 2015: 271, 2016: 380, 2017: 497, 2018: 421. Den huvudsakliga användningen av data från Svenska valundersökningar är genom det länderjämförande projektet CSES (Comparative Study of Electoral Studies) med tiotusentals registrerade användare via hemsidan www.cses.org.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711, S-405 30 Göteborg

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Sänkt rösträttsålder?

En ofta diskuterad förändring av demokratins spelregler är att sänka rösträttsåldern till 16 år. Det är ett av de förslag som regelbundet ställs frågor om i SOM- och Valundersökningar i Sverige under de senaste tjugo åren. Attityderna till sänkt rösträttsålder har varit stabilt och övervägande negativa under perioden 1988-2018. I samband med valet 2018 var det 82 procent som tyckte att förslaget var ganska eller mycket dåligt. Endast sju procent av väljarna anser att det är ett bra förslag att sänka rösträttsåldern. Det starkaste motståndet mot sänkt rösträtt återfinns bland yngre väljare. Bland 23-30-åringar är det hela 87 procent som anser att förslaget är dåligt.

Figur 1 Svenska folkets inställning till sänkt rösträttsålder (procent).

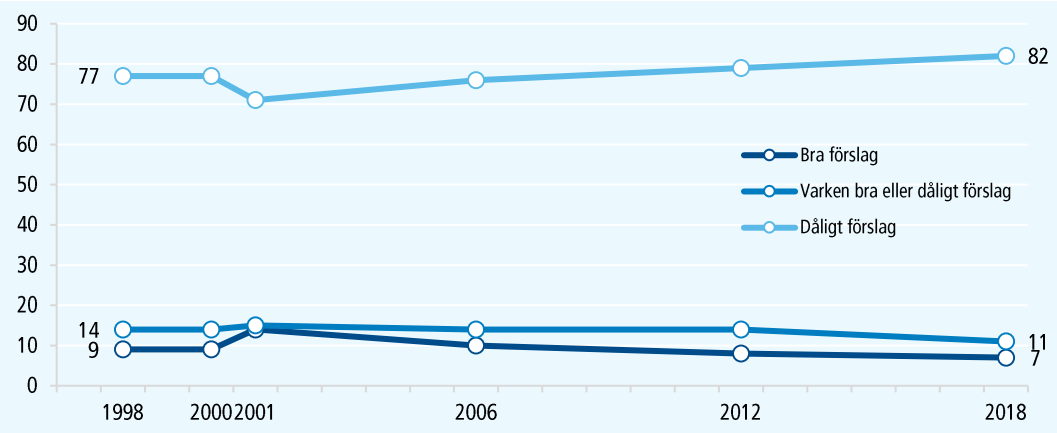

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1998, 2000, 2001, 2006 och 2012 samt Valundersökningarna 2018.
Kommentar: Frågan lyder: *Vad tycker du om följande förslag? Sänka rösträttsåldern till 16 år [i alla val]*. Svarsalternativen var: Mycket bra förlag, ganska bra förslag, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt förslag och mycket dåligt förslag. Antal respondenter ligger på 1 500–1 700 per undersökningstillfälle.

Tabell 1 Svenska folkets inställning till sänkt rösträttsålder 1998-2018 (procent).

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Summa	Balans
1998	2	7	14	33	44	100	-68
2000	3	6	14	34	43	100	-68
2001	5	9	15	33	38	100	-57
2006	2	8	14	31	45	100	-66
2012	2	6	14	36	43	100	-71
2018	2	5	11	29	53	100	-75

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1998, 2000, 2001, 2006 och 2012 samt Valundersökningarna 2018.
Kommentar: Frågan lyder: *Vad tycker du om följande förslag? Sänka rösträttsåldern till 16 år [i alla val]*. Svarsalternativen var: Mycket bra förlag, ganska bra förslag, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt förslag och mycket dåligt förslag. Antal respondenter ligger på 1 500–1 700 per undersökningstillfälle.

Svenska Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711 SE 405 30

Kontakt
valforskning@pol.gu.se

Tabell 2 Svenska folkets inställning till sänkt rösträttsålder i olika grupper, 2018 (procent).

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Summa	Balans	Antal svarande
Samtliga	2	5	11	29	53	100	-75	1638
Kön								
Man	2	5	10	30	53	100	-76	800
Kvinna	2	6	11	29	52	100	-73	838
Ålder (7 kategorier)								
18-22	3	7	8	19	63	100	-72	73
23-30	0	3	10	26	61	100	-84	149
31-40	4	8	11	25	52	100	-65	193
41-50	3	6	8	34	49	100	-74	279
51-60	3	4	12	29	52	100	-74	273
61-70	2	7	11	32	48	100	-71	324
71-84	2	4	11	30	53	100	-77	347
Utbildningsnivå (3 kategorier)								
Låg	4	8	13	30	45	100	-63	196
Medel	2	4	10	27	57	100	-78	611
Hög	2	6	10	32	50	100	-74	716
Vänster-högerplacering								
Klart till vänster	6	6	11	29	48	100	-65	232
Något till vänster	2	6	13	32	47	100	-71	589
Varken till vänster eller till höger	2	6	11	32	49	100	-73	171
Något till höger	1	4	7	27	61	100	-83	526
Klart till höger	2	6	6	16	70	100	-78	50
Partiidentifikation (bästa parti)								
Vänsterpartiet	6	9	13	25	47	100	-57	120
Socialdemokraterna	3	4	11	33	49	100	-75	396
Centerpartiet	2	6	15	26	51	100	-69	119
Liberalerna	0	4	7	35	54	100	-85	83
Moderaterna	1	3	5	26	65	100	-87	281
Kristdemokraterna	2	5	5	36	52	100	-81	44
Miljöpartiet	2	9	14	40	35	100	-64	57
Sverigedemokraterna	1	5	8	21	65	100	-80	190
Feministiskt initiativ	9	9	18	27	37	100	-46	11
Annat parti	0	0	11	11	78	100	-89	9

Källa: Valundersökningarna 2018.

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande förslag? Sänka rösträttsåldern till 16 år*. Svarsalternativen var: Mycket bra förlag, ganska bra förslag, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt förslag och mycket dåligt förslag. Antal svarande är 1 638.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Valresultat i Sverige 1921–2018

Tabell 1 Valresultat i svenska riksdagsval 1921–2018 (procent).

År	Valdelt.	M	C	L	M+ C+ L	C+ L	KD	NYD	SD	MP	S	V	FI	Övr	Benämning[3]
1921[1]	54,2	25,8	11,1	19,1	-	-	-	-	-	-	36,2	4,6	-	3,2	Demokrativalet
1924	53,0	26,1	10,8	16,9	-	-	-	-	-	-	41,1	5,1[5]	-	0,0	Nedrustningsvalet
1928	67,4	29,4	11,2	15,9	-	-	-	-	-	-	37,0	6,4	-	0,1	Kosackvalet
1932	67,6	23,5	14,1	11,7	-	-	-	-	-	-	41,7	8,3	-	0,7	Krisvalet
1936	74,5	17,6	14,3	12,9	-	-	-	-	-	-	45,9	7,7	-	1,6	Per Albinvalet
1940	70,3	18,0	12,0	12,0	-	-	-	-	-	-	53,8	4,2	-	0,0	Samlingsvalet
1944	71,9	15,9	13,6	12,9	-	-	-	-	-	-	46,7	10,3	-	0,7	Framtidsvalet
1948	82,7	12,3	12,4	22,8	-	-	-	-	-	-	46,1	6,3	-	0,1	Planhushållsningsvalet
1952	79,1	14,4	10,7	24,4	-	-	-	-	-	-	46,1	4,3	-	0,1	Grispremievalet
1956	79,8	17,1	9,4	23,8	-	-	-	-	-	-	44,6	5,0	-	0,1	Skattesänkningsvalet
1958	77,4	19,5	12,7	18,2	-	-	-	-	-	-	46,2	3,4	-	0,0	ATP-valet
1960	85,9	16,5	13,6	17,5	-	-	-	-	-	-	47,8	4,5	-	0,1	TV-valet
1964	83,9	13,7	13,2	17,0	1,5	0,3	1,8	-	-	-	47,3	5,2	-	0,0	Halmhattsvalet
1968	89,3	12,9	15,7	14,3	1,7	0,9	1,5	-	-	-	50,1	3,0	-	0,0	Erlandervalet
1970	88,3	11,5	19,9	16,2	-	-	1,8	-	-	-	45,3	4,8	-	0,4	Enkammarvalet
1973	90,8	14,3	25,1	9,4	-	-	1,8	-	-	-	43,6	5,3	-	0,6	Kungavalet
1976	91,8	15,6	24,1	11,1	-	-	1,4	-	-	-	42,7	4,8	-	0,4	Maktskiftesvalet
1979	90,7	20,3	18,1	10,6	-	-	1,4	-	-	-	43,2	5,6	-	0,8	Villakostnadsvalet
1982	91,4	23,6	15,5	5,9	-	-	1,9	-	-	1,7	45,6	5,6	-	0,2	Löntagarfondsvalet
1985	89,9	21,3	12,4	14,2	-	-	-[2]	-	-	1,5	44,7	5,4	-	0,5	Westerbergsvalet
1988	86,0	18,3	11,3	12,2	-	-	2,9	-	-	5,5	43,2	5,8	-	0,7	Miljövalet
1991	86,7	21,9	8,5	9,1	-	-	7,1	6,7	-	3,4	37,7	4,5	-	1,0	Ny Demokrati-valet
1994	86,8	22,4	7,7	7,2	-	-	4,1	1,2	-	5,0	45,3	6,2	-	1,1	Marknadsvalet
1998	81,4	22,9	5,1	4,7	-	-	11,7	-	0,4[4]	4,5	36,4	12,0	-	2,2	Vård, skola, omsorg-valet
2002	80,1	15,3	6,2	13,4	-	-	9,1	-	1,4	4,6	39,9	8,4	-	1,7	Språktestsvalet
2006	82,0	26,2	7,9	7,5	-	-	6,6	-	2,9	5,2	35,0	5,8	0,7	2,0	Alliansvalet
2010	84,6	30,1	6,6	7,0	-	-	5,6	-	5,7	7,3	30,7	5,6	0,4	1,0	Åttapartivalet
2014	85,8	23,3	6,1	5,4	-	-	4,6	-	12,9	6,9	31,0	5,7	3,1	1,0	Dödlägesvalet
2018	87,2	19,8	8,6	5,5	-	-	6,3	-	17,5	4,4	28,3	8,0	0,5	1,1	Förhandlingsvalet

Källa: SCB/Valmyndigheten samt Oscarsson & Holmberg (2016) Svenska väljare. Stockholm: Wolters Kluwer.

Kommentar: Valen 1921–1968 är val till riksdagens andrakammare. Observera att partiernas procentuella röststöd inte alltid summerar till 100,0 på grund av avrundningar. För valresultat äldre än 1921 hänvisas till Statistiska centralbyrån.

Partiernas beteckningar: M=Moderata samlingspartiet, tidigare: Högerpartiet, dessförinnan Moderata (inräknat Liberala försvarsvänner); C=Centerpartiet, dessförinnan Bondeförbundet (inräknat Jordbrukarnas Riksförbund); L=Liberalerna, tidigare: Folkpartiet liberalerna, Liberala och Frisinnade; KD=Kristdemokraterna, tidigare: Kristdemokratiska samhällspartiet, Kristen Demokratisk Samling (KDS); NyD=Ny Demokrati; S=Arbetarepartiet-Socialdemokraterna (inräknat vänstersocialister); V = Vänsterpartiet, tidigare: Vänsterpartiet Kommunisterna (VpK), dessförinnan Socialisterna (inräknat Socialister); SD=Sverigedemokraterna; Fl=Feministiskt Initiativ; Övr=Övriga partier; M+ C+FP betecknar Medborgerlig Samling (1966 samlingsrörelser under olika namn, 1968 Samling 68); C+FP betecknar Mellanpartierna (1966 Mittensamverkan, Mellanpartierna eller samverkan mellan C och FP, 1968 och1970 Mittenpartierna).

[1] Vänstersocialisterna (Sveriges socialdemokratiska vänsterparti) redovisas ibland tillsammans med socialdemokraterna 1921 men har här förts till kategorin övriga partier. Vänstersocialisterna fick 3,2 procent i valet 1921

[2] Valsamverkan mellan Centerpartiet och dåvarande Kristen Demokratisk Samling (KDS) nuvarande Kristdemokraterna.

[3] Benämningen mellan åren 1921-1985 är hämtade från Esaiasson (1990:421). Övriga benämningar är myntade av denna boks författare i samråd med Peter Esaiasson.

[4] För riksdagsvalen fram till och med 1994 redovisas röster för Sverigedemokraterna tillsammans med övriga partier.

[5] Valresultatet för Sveriges kommunistiska parti 1924 räknar in såväl kilbomsinriktningen (3,6 procent) som högbergsinriktningen (1,5 procent). I valen 1932-1940 har socialistiska partiets valresultat räknats in i SKPs valresultat. För fler detaljer, se Esaiasson, Peter (1990) Svenska valkampanjer 1866-1988. Stockholm: Allmänna förlaget.

Valforsknings-
programmet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Väljarnas sämsta partier 1970-2018

Antipatier mot partier kan ha en betydelsefull roll för opinionsbildning och väljarbeteende. Betydelsen av ’negativt partianhängarskap’ uppmärksammades redan i de traditionella amerikanska modellerna för väljarbeteende från 1950-talet. Starka antipatier gentemot partier kan vara en stark drivkraft för individers politiska engagemang och beteende. I de svenska Valundersökningarna har historiskt ställts frågor om vilket parti väljarna tycker sämst om. Inte oväntat är det ytterlighetspartier som har varit de svenska väljarnas sämst omtyckta partier. Under 1970-talet var det Moderaterna, Vänsterpartiet kommunisterna och andra kommunistpartier som var vanligaste sämsta parti. År 1991 var det Ny Demokrati som var det vanligaste sämsta partiet (34 procent).

I samband med 2018 års val var det en majoritet av väljarna som tyckte sämst om Sverigedemokraterna (55 procent) – vilket kan jämföras med antipatierna mot kommunistpartier i början och i mitten av 1970-talet. Partierna Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Feministiskt initiativ betraktas som sämsta parti av 13, 10 respektive 12 procent av väljarna (35 procent totalt). Fem av riksdagspartierna – S, C, L, M, KD – samlar en mycket liten andel väljare som tycker att de är sämst.

Tabell 1 Väljarnas sämsta partier 1970-2018. Andelen väljare som tycker sämst om olika partier (procent).

	VPK/V	KFML(r)	SKP	S	MP	C	FP/L	M	KD	NY D	SD	FI	Annat	Summa procent	Antal svarande
1970	38	13	–	3	–	0	2	39	4	–	–	–	1	100	2 190
1973	38	13	3	4	–	1	7	29	4	–	–	–	1	100	1 819
1976	51	0	1	4	–	3	3	35	2	–	–	–	1	100	2 083
1979	41	–	1	9	–	5	2	39	2	–	–	–	1	100	2 462
1991	26	–	0	7	8	2	3	17	4	34	–	–	0	100	2 270
2018	13	–		3	10	2	0	3	2	–	55	12	0	100	2 982

Källa: Svenska valundersökningar 1970-2018.

Kommentar: Frågan lyder: ”Vilket parti tycker du sämst om?” I procentberäkningarna har svarsalternativet ’vet ej/vill ej svara’ uteslutits. I Valundersökningarnas besöksintervjuer ställs frågan om bästa parti som en uppföljning till frågan om bästa parti. De som inte uppger bästa parti ingår inte i underlaget. Andelen av de som fått frågan men som inte vill uppge sämsta parti eller svarat ’inget parti’ eller en hel kombination av partier har fördelat sig så här: 1970 12 procent, 1973 13 procent, 1976 12 procent, 1979 12 procent, 1991 13 procent, 2018 7 procent. I kategorin ’SKP’ ingår även andra namngivna kommunistpartier. I 1991 års Valundersökning var frågan om sämsta parti inte inkluderad i de förkortade intervjuerna.

Tabell 2 Partisympatisörernas sämsta partier 2018. Andel som tycker sämst om olika partier bland olika partiers sympatisörer (procent).

	V	S	C	L	M	KD	MP	SD	FI	Annat	Summa procent	Antal svarande
Vänsterpartiet	0	2	2	0	6	3	1	87	1	0	100	224
Socialdemokraterna	1	0	2	0	5	5	3	79	5	0	100	733
Miljöpartiet	1	0	0	9	0	0	0	91	0	0	100	68
Centerpartiet	10	2	0	0	1	0	6	74	13	0	100	175
Liberalerna	15	1	0	0	1	1	7	62	13	0	100	175
Moderaterna	33	4	1	0	0	1	17	23	21	0	100	537
Kristdemokraterna	18	1	0	0	3	0	5	59	14	1	100	91
Sverigedemokraterna	18	10	4	1	6	1	34	0	26	0	100	277

Källa: Valundersökningen 2018.

Kommentar: Frågan lyder: ”Vilket parti tycker du sämst om?” respektive ”Vilket parti tycker du bäst om?/Är det något parti som du ändå tycker dig stå närmare än de andra partierna?” Andelen som varken uppgett något bästa parti eller sämsta parti finns med i procentbasen.

Figur 1 Väljarnas sämsta parti 2018 (procent).

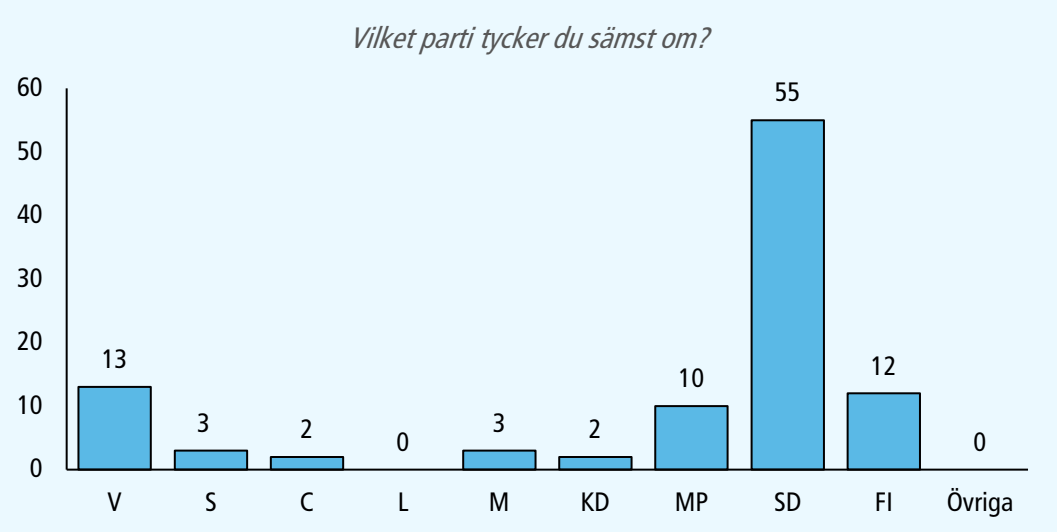

Källa: Valundersökningen 2018. Alla resultat är oviktade.

Kommentar: Resultaten är hämtade från tabell 1. Frågan lyder: ”Vilket parti tycker du sämst om?” respektive ”Vilket parti tycker du bäst om?/Är det något parti som du ändå tycker dig stå närmare än de andra partierna?”

Valforskningsprogrammet
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 711, SE-405 30 Göteborg

Valforskningsprogrammet finns vid Statsvetenskapliga institutionen i Göteborg. Sedan 1954 har vi genomfört empiriska studier av opinionsbildning, val och väljarbeteende och undersökt tillståndet och utvecklingen av den svenska representativa demokratin.

Syftet med forskningen är bland annat att förklara varför väljare röstar som de gör och varför val slutar som de gör. Vi spårar och följer trender i svensk valdemokrati och gör jämförelser med utvecklingen i andra länder.

Professor Henrik Ekengren Oscarsson leder det svenska Valforskningsprogrammet.